

אגיש מקע ווארט

גליון תתט"ז יום הכיפורים תשפ"ו

עלון מורחב זה נתרם ע"י נדיבי עם אוהבי תורה ולומדיה החפצים בעילום שמם

יה"ר שזכות הרבים יעמוד להם ולמשפחתם
שיזכו לגמר חתימה טובה. ולחזרתם בספרן של צדיקים לשנה של שפע גדול מן שמיא
ולישועות מקיפות בבני חיי ומזוני רוחי בשפע גדול ברוחניות ובגשמיות בקרוב אכ"ר.

יום הכיפורים

מדוע קדם ר"ה ליוה"כ, ולמה אין מזכירין תשובה בר"ה

מקשין העולם (בשם הג"ר ישראל סלנטר ועוד) למה קדם ר"ה ליוה"כ, והלא יותר היה ראוי שיעשו תשובה ויתכפרו תחילה ע"י יוה"כ ורק אח"כ לבוא לדין לפני הקב"ה, ובזה נוכל להיות בטוחים שיוציא כאור צדקנו, באשר כבר שבנו בתשובה שלימה ונתכפר לנו, ועל מה גזרה חכמתו יתברך לעשות להיפך, תחילה ר"ה ורק אח"כ יום הכיפורים, וצ"ב.

וכדי לבאר הענין יש להקדים הערה נוספת, דהנה יש עשרה ימים בשנה המיוחדים לתשובה והם נקראין עשרת ימי תשובה, אולם באמת ראש השנה הם שני הימים הראשונים של עש"ת, והדבר תמוה דבתפילות של ר"ה אין מזכירין תשובה כלל, ואין שום דגש על עשיית תשובה בראש השנה, ואדרבה יש קפידא מיוחדת שלא להזכיר ענין חטא בר"ה כל עיקר, ואף דבר שעולה בגימטריא כמו חטא אין מזכירין, ולכן אין אוכלים אגוזים משום שעולה בגימטריא חטא. והדבר צ"ב טובא, היאך יתכן שבשני ימים הראשונים של עש"ת אין מזכירין חטא ותשובה כלל.

וביאר בזה המשגיח הגה"צ ר' נתן ויכטפוגל זצ"ל, בהקדם סתירה שמצינו ברבינו יונה, דהנה בספר יסוד התשובה כתב רבינו יונה ז"ל: "שלח לנו הקב"ה ביד עבדיו הנביאים וביד יחזקאל הנביא, נאם ה' אלקים שובו והשיבו מכל פשעיכם ולא יהיו לכם למכשול, השליכו מעליכם כל פשעיכם אשר פשעתם בם, ועשו לכם לב חדש ורוח חדשה ולמה תמותו".

אדם אשר פשע וחטא ובא לחסות תחת כנפי השכינה ולהיכנס בדרכי התשובה, אשכילך ואורך בדרך זו תלך. ביום ההוא ישליך

כל פשעיו אשר עשה, ויעשה עצמו כאלו בו ביום נולד ואין בידו לא זכות ולא חובה, וזה היום תחילת מעשיו, היום יפלט אורחותיו שלא יטו מעגלותיו מדרך הטוב. ודרך זו תביאנו לשוב בתשובה שלימה, כי הוא יעשה עצמו כמשליך מעליו כובד העוונות ועוצם החטאים אשר עשה, ולא יבהילוהו רעיוניו ולא יניחוהו לשוב כי יבוש מחטאיו, כי יחשוב איך אוכל להעזי פניו לשוב ואני חטאתי עויתי פשעתי כזאת וכזאת עשיתי עברתי ושניתני ושלשתי עד אין ספורות, ואיך אבוא עוד לפניו כבושת גב כי ימצא כי בושתי לעמוד לפניו, ואך איך ארמוס חצריו ואיך אשמור חוקיו. אך יחשוב כן, כי המסית ישוב כזוב במפתחי הלב מתחדש עליו בכל יום, צופה ומביט להכשילו ומשים לבו לעצה הרעה הזאת. רק יחשוב כי כן מדת הבואר יתברך, ידו פשוטה לקבל שבים. לכן טוב לו להשליך פשעיו ולעשות לו לב חדש, עכ"ל רבינו יונה בספר יסוד התשובה.

ולכאורה הדבר יפלא דהיאך כתב רבינו יונה כאן שמיסודי התשובה לעשות עצמו כאדם חדש שלא חטא מעולם, והלא בשערי תשובה (שער א' אות י') כתב רבינו יונה שמעיקרי התשובה הוא להתחרט על מעשיו ע"ש באורך, ועוד כתב שצריך להיות חטאתו נגדו תמיד, והאיך עולים שני הדברים בקנה אחד, וצ"ב.

וביאר המשגיח זצ"ל שאין כאן שום סתירה, וצריך שיהיו בידו שני הדברים כל אחד לפני זמנו, האחד בראש השנה והשני ביום הכיפורים. בראש השנה זה פשוט וברור שצריך לעשות תשובה, אולם סוג התשובה בר"ה הוא באופן אחר לגמרי מביוה"כ, בר"ה תהליך התשובה הוא ע"י התחדשות, בדרך לב חדש ורוח חדשה, וכמו שדרשו חז"ל (ויק"ר פרשה, כ"ט ו') על הפסוק "תקעו בחודש שופר" (תהלים פ"ד ד') שזה רמז ל"חדשו מעשיכם, שפרו מעשיכם". זהו הדבר הראשון שעושים, תשובה מיוחדת

סתום פיות משטינו ומקטרגינו

אנו אומרים ב'אבינו מלכנו', 'אבינו מלכנו סתום פיות משטינו ומקטרגינו'. יש להבין מה זה 'סתום פיות משטינו ומקטרגינו'? הלא יש תפקיד של קטגור ויש תפקיד של סגור, אדם שעושה מצוה, הוא בורא סניגור, ואילו אדם שעושה עבירה ח"ו, הוא בורא קטגור. וכי אנחנו אומרים להקב"ה תסתום לו את הפה? ראיתם פעם דבר כזה, ששופט יגיד לקטגור 'תשתוק?' הכיצד אנחנו אומרים להקב"ה שיסתום לו את הפה?

וכעין זה אנחנו אומרים גם בתפילה בליל יום הכיפורים "הס קטגור וקח סגור", איזה מין דבר זה שלא יתנו לקטגור לדבר?

עוד יש להתבונן ב'אבינו מלכנו'. אנו אומרים "אבינו מלכנו כתבנו בספר זכויות", איזו בקשה היא זו? אם תעשה זכויות, יכתבו אותך בספר זכויות, וכי אתה מבקש הנחה? הלא "כל האומר הקב"ה ותרן הוא, יוותר חייו" (בבא קמא נ. א)?

וביאר הגר"ש גלאי שליט"א עפ"י מציאת מרגלית גדולה בספורנו הקדוש. כתוב בפרשת עקב "וזכרת לך את הדרך אשר הוליך ה' אלקיך זה ארבעים שנה במדבר למען ענותך לנסותך לדעת את אשר בלבבך התשמור מצוותיו מצותיו אם לא" (דברים ח. ב). הקב"ה אומר, אתה יודע שהקב"ה הוליך אותך ארבעים שנה במדבר, ומפני מה? בשביל לנסות אותך אם תשמור מצוותיו או לא, אני רוצה לראות אם אתה עומד בניסיונות. ולכאורה המילים "לדעת את אשר בלבבך" נראות כמיותרות.

תשמעו טוב מה אומר הספורנו, כל מילה זה ממש מרגלית. ואני חושב שכך הוא הפשט בדבריו. וזה לשון הספורנו: "לדעת את אשר בלבבך" - שיהיה מה שבלבך יוצא לפועל כדי שידע כל מלאך שבדין תהיה מעלתך יותר מן מלאכי השרת ותהיה עליך ידיעתי הפועלת לטוב כראוי לנמצא בפועל".

"שיהיה מה שבלבך יוצא לפועל". זה אני עוד מבין, זה "וידעת עם לבבך", אני רוצה שתשמור מצוות, כדי שמה שיש לך בלב יצא לפועל, ובשביל מה? "כדי שידע כל מלאך שבדין תהיה מעלתך יותר מן מלאכי השרת". בשביל מה אני צריך שתוציא מהכח אל הפועל את מה שיש לך בלב, בכדי שהמלאכים יודו שאתה בדרגה יותר גבוהה מהם. מה הפשט בזה? וכי הקב"ה מתחנן שנעשה מצוות כדי שהוא יוכל להגיד מלאכים, אלה יותר גדולים מכם?

אלא כתוב במדרש שהגויים רוצים לקבל מצוות, ואומר להם הקב"ה, אתם חוטאים, אין לכם מצוות. אז אומרים לו, ויהודים לא חוטאים? אומר הקב"ה, אם יהודי חוטא זה כמו ילד שאינו מבין, בלב הוא מרגיש, אבל הוא לא מבין, יש נתק בין המח ללב, בין "וידעת היום" ל"והשבות אל לבבך" יש נתק.

אנו פוגשים הרבה פעמים אנשים שנעבע'ך, אינם שומרים תורה ומצוות. יש כאלו שאומרים 'אני דתי בלב', והם חושבים שהם לא יודעים מה שהם מדברים, אבל הם יודעים מה שהם מדברים, כי באמת בלב הם מרגישים את קרבת ה'!

הייתי לא מזמן בטורונטו, בשבת קודש. היינו שם עם משפחה שהיו צריכים לעבור שם ניתוח. ובאו שם יהודים להשלים לנו

בר"ה של "אני איש חדש", ורק אחרי זה באים ליוה"כ, ולאופן השני של תשובה - בצורה של חרטה, ושל "חטאתי נגדי תמיד".

וביאר המשגיח שיש צורך מיוחד לעשות תשובה דוקא באופן זה, בין מצד ר"ה ובין מצד יוה"כ. ההמלכה להקב"ה בר"ה צריכה להיעשות מיד ובדרך של "חזרה לבית המלך", וזהו עבודת ר"ה. ושוב בהגיע יוה"כ יכול להמשיך עם פירוט כל חטאיו והבאתן לפני ה', ולא יכבד עליו הדבר כ"כ, כי כבר חזר לבית המלך ונתקבל באהבה ע"י המלך. כבר החליט לגמרי לחיות כל חייו על פיו, ומעתה מרגיש האדם שהקב"ה אמר לו, תביא לי כל החטאים, אני יכול לישא אותם על כתיפי, כבר חזרת אלי ואני מוכן ליקח כל החטאים ולכפר לכם בעשיית וביוה"כ [וראה עוד בהמשך].

אולם אם יתנהג באופן ההפוך, להתרכז תחילה על חטאיו ורק אח"כ להמליך לה' באופן של "רוח חדשה", לא יסתייע מילתא ולא יעלה בידו כלום. ובזה מיושב קושיית העולם למה קדם ר"ה ליוה"כ, כי הסדר מעכב, ולא יתכן להצליח בעבודה אם יתנהג בסדר האחר.

ונבאר הענין בדרך משל: פעם היה בן מלך אחד שירד מן הדרך, ונכנס לחבורות אנשים רעים וריקים ונתעסק במעשים רעים וחטאים, עד שהגיע למצב ששוב אינו מכיר בחיים של מלכות ובצורת בן מלך כלל, חי חיים משלו על הרחוב בחברת ליצים ואנשים פחותים ואינו מחובר כלל לדרך של מלכות. והנה כעבור זמן, נפגש עם איזה אנשים בעלי מעלה ששכנעו אותו לעשות תשובה ולשוב לחיים של בן - מלך. כששמע הבן את דבריהם, ענה להם שיש דבר המעכב בעדו, והעיכוב הוא שהרי בחזרה לבד לבית המלך אין זה מספיק, דהלא מלבד מה שעזב את בית המלך גם עשה הרבה היזק לאנשים רבים, וכדי לשוב לבית המלך הרי מוכרח הוא לעשות שני דברים יחד, להתחיל לחיות כמו בן מלך, בהכנעה ובשעבוד לרצון המלך, וגם לתקן כל מה שקלקל והזיק.

אולם האנשים הפקחים אשר עמו השיבו לו בחכמה: "אל תדאג עכשיו על ההיזקות, תחילת כל דבר תחזור לבית אביך המלך ותתחיל לחיות כפוף אליו, תתלבש בגדי מלכות ותתאזר בבגדים ההגונים לבן מלך שכמותך, תרחץ עצמך מזהמת חיי הרחוב, תלך בבגדים לבנים ונקיים כאיש טהור בתוך פלטין של מלך. כל התיקונים שאתה חייב בעשייתך, הם בטלים להעיקר הזה, ויבואו ממילא כתוצאה מחיים של בן מלך. עד עכשיו היית רחוק מבית המלך, נכנסת למקומות השיכורים והפחותים והיית חי בלי שום חיבור אל המלך. אז ראשית כל דבר, תחזור לבית המלך ותחיה עם לב חדש, והמלך יקבל אותך מיד, ורק אח"כ נעשה חשבון ונבדוק בפרטיות בכל מה שעשית, ותתקן את ההיזקות זה אחר זה".

והנמשל מובן מאלי, שאנחנו בני ישראל הרי אנו כמו בן המלך הזה, ורק ע"י שחוזרים לבית המלך בר"ה עם בגדי מלכות, ואומרים לפניו "אתה מלכנו ואנו בניך", ורצוננו לחיות חיים של בן מלך, הוא שמסוגלים לעשות אח"כ כל התיקונים על ההיזקות, ולשוב בתשובה ביוה"כ על כל עוונותינו.

(עטרת שמואל)

מנין, הם היו צריכים לעלות חמש עשרה קומות, וגם ללכת ברגל דרך של שעה וחצי, פעמיים או שלוש ביום, בבוקר ובסעודה שלישית, הלך וחזר! זה יהודים!

פגשנו שם בן אדם שנסע על אופניים. הוא דיבר באנגלית והוא שאל 'אתם יהודים?' אמרו לו 'כן'. הוא אמר 'גם אני יהודי, אני זוכר שבבר מצוה שלי זוכר 'אשר קדשנו... להדליק נר', והוא מחפש בית כנסת. מי מחפש? האופניים שלו מחפשות? הרגלים שלו מחפשות? הרגלים שלו הולכות לבית חולים, מסכן, הוא היה בדרגה הכי גבוהה של המחלה. ואחרי זה הוא ישב שיעורים בבית כנסת. הלב שלו נמשך לבית הכנסת, זה 'מה שבלבך'.

אני עוד לא ראיתי שגוי נפגש עם השני ואומר, ברוך ה' פגשתי עוד גוי. אבל יהודי בלב הוא מרגיש את האמת.

פגשנו עוד מישהו בשווייץ, גם כן יהודי חילוני, בסוף התברר שהוא לא חילוני. הוא אמר לנו 'אתם יהודים? שנינו עמדנו על הר סיני! איזה יופי!'. זה בלב!

נחזור למה ששאלנו בשביל מה הקב"ה צריך שהמלאכים יודו שמעלת עם ישראל גדולה מהם?

אנו עומדים עכשיו לפני יום הכיפורים ומדמים אותנו למלאכים, עם בגדים לבנים ואומרים 'ברוך שם כבוד מלכותו' בקול, הלא כתוב שאנחנו יותר ממלאכי השרת, וכי עושים לנו טובה שאנו כמו מלאכים?

אני חושב שהתשובה היא המסירות נפש של יהודים בכל הדורות. וכפי שסיפר ר' יענקל'ה גלינסקי זצ"ל, שאבא זצ"ל היה איתו ביחד בסיביר בקור אימים, איזו מסירות נפש היתה להם. אין לתאר! הם אכלו קליפות של תפוחי אדמה וגרעיני חמניות כל הפסח, בכדי לא להיכשל באכילת חמץ, זו מסירות נפש אמיתית, ולא שקמים בבוקר לזמן קריאת שמע של המג"א, או שמתגברים על איזה לשון הרע, אז כבר קוראים לזה מסירות נפש. מדובר על מסירות נפש אמיתית!

(שיחות חיזוק הגר"ש גלאי)

בענין חומר החטא, וקבלת עול

כאשר נכנסין ליום הנפלא של יוה"כ, הזמן הזה הוא שעה קריטית בענין הזכייה להיות נחתם לחיים. אנחנו עומדים ביום הכי חשוב ונחוץ של כל השנה כולה, ואנו מברכין בכניסת היום "ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה", שבחסדי שמים הגענו לזמן שבו יכולים העוונות שלנו להיות נמחלין. כל השנה אנו רצים וטרודים בעיני החיים בלי להפסיק ולהתבונן, אבל ביוה"כ כל כנסת ישראל מתאספת יחדיו כדי לזכות לכפרה. הנשמה הישראלית מתעוררת באופן מיוחד, במקום שכל השנה היא טמונה בפנימיות האדם, הרי ביוה"כ היא בולטת וניכרת.

ידוע שאף בארץ ישראל שיש הרבה מאד חילונים ר"ל - ומי שגדל שם יודע שרובם הם אנשים מטורפים וריקים מכל הסוגים - הרי ביוה"כ רגילים הם לצום כי מבינים ע"י הנשמה המתעוררת שכך צריכין לעשות. כמו כן כשגדלתי באנגליה, היה דבר מצוי שיהא יהודי חילוני נוהג רכב לפרנסתו גם בשבת

בפרהסיא, אך ביוה"כ היה דבר ידוע ומקובל שאי אפשר למצוא נהג רכב, כי כל הנהגים לא עבדו באותו היום.

הרי כאן דבר נפלא, היום הקדוש של מחילת עוונות הוא דבר שכל יהודי אף זה הרחוק ביותר מן התורה מכירו ומבינו, מבחינים שיש לנו חטאים וצריך לעשות תשובה ולהתכפר ביום הזה.

וכיצד משתמשין ברוממות היום של יוה"כ לעשות תשובה שלימה. הדבר הראשון הוא להכיר מהו החטא, גודל הקלקול וחומר העוון, שבעצם החטא הוא דבר נורא, וכל ענין הכפרה הוא חסד גדול ורחמי שמים. ומזה יש להתבונן עד כמה גדולה התשובה שיש בכוחה לכפר על החטא.

ובספר כוכבי אור להגר"י בלאזר הביא קרא דיחזקאל (לג, י-יא) "ואתה בן אדם אמור אל בית ישראל כן אמרתם לאמר פשעינו וחטאתינו עלינו ובם אנחנו נמקים ואיך נחיה, אמור עליהם חי אני נאם ה' אלקים אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה". הרי שבני ישראל חשבו שאינם יכולים להתכפר, ועשה הקב"ה שבועה שימחול לישראל ע"י תשובה. והק' הכוכבי אור דלמה הוצרך השי"ת לשבועה על זה, הלא בדרך כלל רק כשיש דבר הרחוק מן השכל וצריך איזה "זירוז" לקיימו הוא שעושין שבועה, אבל תשובה היא ענין יסודי בדרכי הבריאה ואיזה צורך יש לשבועה שתועיל להביא כפרה. וגם צ"ב למה היו ישראל סבורים שאינם יכולין להשיג כפרה ע"י תשובה.

ומתרץ הכוכבי אור דבר נורא, הנה אצלנו רגילים לחשוב שענין תשובה הוא חלק מן הבריאה, והוא דבר קצת "קל" אצלנו כאילו זהו המהלך שאם נכשלו עושין תשובה ויש כפרה. אולם האמת כלפי שמיא אינו כן, כי אם מכירים גודל חומר החטא ומבינים שע"י החטאים יש הרס בכל הבריאה, כי אז היה נחשב אצלנו חידוש נפלא שיש כח לתשובה לכפר על החטאים. ובימי יחזקאל היו כלל ישראל במדרגה יותר גבוהה מבזמננו, והם הבינו גודל חומר החטא העוון, ושפיר חשבו שאין להם שום תקוה ואין כח לתשובה לכפר עליהם, ולכן ניגשו ליחזקאל ואמרו "בפשעינו נמקים ואיך נחיה", ולזה הוצרך הקב"ה להשביע עצמו שאע"פ שע"י החטא קלקלו את כל הבריאה, מ"מ הוא מוכן לכפר ולמחול להם ע"י התשובה.

והמשגיח הגה"צ ר' ירוחם זצ"ל אמר משל לתאר כח ההרס של החטא, ואמר שהוא דומה למין אבקה מסוכנת ביותר, שכאשר שופכים ממנה שמץ קל לתוך המים, הרי היא מייבשת כל המים תיכף ומיד. והוא חזק כל כך שאף אם יפזרו אל תוך ים אוקיינוס ממש, יתייבש כל הים על ידה תיכף ומיד. החטא והעוון גדולים ונוראים כ"כ, שמחריבים עולמות מלמעלה ומביאים פורעניות ברחבי העולם כידוע. ואם נצייר הדבר לעצמנו שהחטא יש בכחו לייבש כל ים אוקיינוס, יהא לנו קצת הבנה למה מצד הסברה אין מקום לתשובה.

והגע עצמך, אותו אדם שגורם להריסת מגדלי התאומים, וכי תעלה על דעתך שאם יקיש על החזה כמה פעמים ויאמר 'סליחה' שיחזרו המגדלים לקדמותן, להיות נבנין כבתחילה. הוא הדבר לענין התשובה, הלא מצד הסברה אין לה להועיל כלל נגד עוצם קלקול החטא והעוון.

אולם אין להתייחס ולהרגיש עצבות בזה, כי הרי אדרבה ע"י שמבינים גודל החטא וקלקול העולמות, ורואים שאעפ"כ נשבע הקב"ה למחול לנו ע"י התשובה, הרי מזה יש לנו הבנה גדולה ועמוקה בגודל כח התשובה. למדנו מזה דאע"פ שהחטא גדול ונורא מאד, הרי ע"י התשובה מתכפר לנו. וא"כ באמת יש מזה מקום להתחזק בעצמנו ולהרגיש מאושר ובשמחה על שיש לנו תשובה, ושהגיע זמן כפרתנו לפני ה'.

ומתוך כך מבינים שכל המושג של יוה"כ הוא הטבה גדולה ומתנה טובה מהבורא יתברך, והוא יום שיש לשמוח בו ולהתעלות על ידו מאד.

ויש להביא בזה דברי רבינו יונה הנפלאים בשערי תשובה (שער א אות טז) שהביא מאמר חז"ל (ר"ה ט. ועוד) דכל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי, ופירש רבינו יונה דשורש הענין מצד שמחת הסעודה, שע"י זה "כי הראה שמחתנו בהגיע זמן כפרתנו ותהיה לו לעדה על דאגתו לאשמתו ויגונותיו לעוונותיו". השמחה של ערב יוה"כ מעידה שהאדם מכיר גודל החטא והאשמה, ושמבין את ההטבה וההארה שיש ביום הנשגב הזה, ויודע שבלי יוה"כ אין סיכוי לכפרה, אף שהתשובה מועילה כל השנה אך הרי יש עבירות דתשובה רק תולה ויוה"כ מכפר, אנו צריכין את הכפרה של יוה"כ ועם כפרה זו הוא שתשובה מועלת. בלי המתנה של יוה"כ היה החוטא שרי בלי עצה ותקווה ח"ו ה' ירחם, ועל כן עושין סעודה להראות השמחה במה שהגענו לזמן הכפרה.

זהו מיסודות הפשוטים והבסיסיים של יוה"כ, כל השנה אנו ממשיכים הלאה ולא מרגישים בגודל החטא וקלקולו. האם נכשל לפעמים בברכה לבטלה בטעות ואין עושין מזה עסק גדול בשאר ימות השנה, אכן צריך לדעת שלפי האמת החטא הוא דבר נורא והקלקול שעל ידו מבהיל. וכל העצה להחזיק מעמד הוא רק ע"י הכפרה הנפלאה של יוה"כ, אין לאדם כפרה גמורה על כמה חטאים עד שיגיע היום הזה. ואלמלא הך מתנה טובה אין לנו תקווה, אך עם מתנה טובה הלזו אפשר להסתדר ולהתכפר ולהמשיך בחיים של עבודת השי"ת.

(עטרת שמואל)

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו

מהות התשובה - הרוצה בתשובה - ביאור עפ"י "בקשת דוד המלך" תעיתי כשה אובד

מצינו בדוד המלך ע"ה שאמר על עצמו (תהילים קיט, קע"ו) תעיתי כשה אבד בקש עבדך כי מצויתיך לא שכחתי". ולכאורה צריך להבין את השייכות בין הרישא של הפסוק לסיפא, ומה הקשר בין שה אובד" להמשך הפסוק, "כי מצויתיך לא שכחתי".

ויש לבאר את השייכות על דרך משל, לשה שתעה בדרכו ועזב את העדר, והגיע למקום סכנה "צוקים חדים, או הרים רמים" שמהם יכול ליפול בניקל לתהום עמוקה, ולשבר כל עצמותיו, וקורא אל הרועה להשיבו אל העדר "איכה. "איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים" (שה"ש א, ז). דהיינו קורא לו בתחנונים החזירנו

למקום רעיית העדר, ושם אהיה בטוח, מן הסכנה.

וע"ז מסיים דוד המלך, "כי מצויתיך לא שכחתי". השה פונה בשכנוע אל הרועה שיאבה להשיבו חזרה אל העדר, ואומר למרות שהמציאות היא, כשעובר זמן רב מהיום שהלך לאיבוד, הרי שמחמת המציאות החדשה אליה נקלע, חייב הוא להתמודד מול הסכנות האורבות לפתחו, ומסגל כבר לעצמו הרגלים חדשים של חיית פרא, וכבר השיל מעליו את תמותו של אותו שה, כשהיה יחד עם כולם בעדר, ושה שכזה, אין טעם להשיבו אל העדר, מחמת דלא יקבל כבר מרותו של הרועה.

ולכן מסיים דוד המלך, גם כשאני 'תועה' לא שכחתי ש'בן תרבות' אנוכי, ותדע "כי מצויתיך לא שכחתי", גם כשהתרחקתי ממך, יכול אתה עדיין להשיבני אליך בבטחה, ואקבל את מרותך השלימה.

וזהו יסוד התשובה, דהשי"ת הוא "הרוצה בתשובה", מגודל רחמיו שלא ידח ממנו נדח, וגם כשמתרחקים ומסתאבים בעבירה רח"ל, הרי שברגע שהקב"ה עוזרו להתקרב אליו בתשובה תיכף חוזר להיות אותו שה תמים כבראשונה, המקבל מרות הרועה לחלוטין וללא שום פקפוק.

ועוד יש להוסיף, באופן אחר, שדוד המלך בבקשה זו, מלמד אותנו יסוד חשוב בגודל בקשת התשובה, ומבקש "תעיתי כשה אובד בקש עבדך", דהיינו דוד המלך מרום מעלת קדושתו וקרבתו להשי"ת, מבקש להיות כמו אותו שה אובד, "בקש עבדך", דהיינו רוצה להרגיש את אותה הרגשת התרחקות של שה אובד, כדי להעמיק במחשבה, עד כמה אפי' היותר קרוב להשי"ת מחד גיסא עדיין רחוק עד אין שיעור, ומאיך גיסא עצם ההרגשה של הריחוק, היא הקרבה והתשובה היותר גדולה ששייכת.

(שפתי כהן - הגר"ד קוק שליט"א)

פרטי וגדרי הקבלה הרצויה ביוה"כ

בנושא זה של הקבלות, ראוי להבהיר כמה ענינים ונקודות שעלולין לטעות בהן, ומתוך המבט הנכון מגיע חיזוק גדול ע"י הקבלות, ולא ירידה ודכאון ח"ו.

נקודה ראשונה שצריך לדעת בסוגיא זו של קבלות - שסגולת הקבלה היא מצד עצם וההחלטה וההשתעבדות, ולא ממה שמקיים אותה לבסוף כמו שהיה בדעתו, וכמו שנבאר.

הנה נשאלתי מאחד שעשה איזה קבלה בשנה שעברה, ואמר שלא הצליח לקיים הקבלה אלא לחודש חודשיים לאחר יוה"כ, ושוב הפסיק מלקיימה. ולכן מי שלבסוף לא הצליח לקיים הקבלה כמו שרצה מראש, אין להרגיש בזה איזה חסרון ונפילה, הלא כל רגע שלא דיבר לשון הרע הוא דבר גדול עד מאד, ומי שהצליח למשך חודשיים לשמור פיו ולשונו הרי יש בזה הצלחה גדולה, ואין כאן כשלון אלא עלייה. כל קבלה מועילה, כל דבר שעושה להיטיב דרכיו הרי מכניס עצמו בזה לעולם יותר נעלה, קולט לעצמו יותר העכערה קייט בדרכיו.

ונביא הוכחה לזה שעיקר מעלת הקבלה היא מצד עצם הדבר

ולא מצד הקיום הסופי, ממש"כ רבינו יונה בשערי תשובה (שער ב, י) וז"ל, "הדרך השלישי כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכיחים יקשיב וישמע ויכנע ויחזור בתשובה, וקיבל בלבו כל דברי התוכחות ושלא יגרע דבר מדבריהם, והנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפילה לאור גודל, כי עת אשר יאזין ויסקיט ולבבו יבין ושב ויקבל ביום שמעו דברי המוכיח ויקיים עליו להיותו עושה ככל אשר יורוהו תופשי התורה מן היום הזה ומעלה ולהיזהר כאשר יזהירוהו יודעי בינה לעתים עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר, ומעת אשר קיבל כזאת במחשבתו וגמר עליו ככה בלבבו, קנה לנפשו זכות ושכר על כל המצוות והמוסרים, ואשריו כי צדק נפשו בשעה קלה וכו'", עכ"ל.

ולאור דברים אלה יוצא לנו, שאין לדאוג כל כך ממה שבעבר לא קיים הקבלה, שהרי עצם הדבר שמקבל על עצמו ובדעתו לקיימה זה נותן אור גדול ועלייה חזקה בעבודת השי"ת.

הנה זהו נקודה ראשונה שצריך לדעת בסוגיא של קבלות - שסגולתן היא מצד עצם הקבלה וההחלטה וההשתעבדות, ואם למעשה לא עלתה בידו כמו שצפה מבתחילה, אין לדאוג על זה אלא ימשיך הלאה בעבודת השי"ת בקבלות נוספות עם תשוקה חדשה.

נקודה שניה שיש להדגיש בנידון הקבלות, שהקבלה משמעותה "התחייבות גמורה". האופן לעשות קבלות הוא בצורה של "התחייבות" ממש, ובלי התחייבות אין זה כלום. מי שהולך עם הגישה של "אל תגיד לי מה לעשות" הרי זו סתירה מוחלטת לעבודת השי"ת. גדר העבודה צריך להיות שאני "מוכרח", שאני צריך להתנהג כך ואין לי דרך אחרת, שאני באמת לא יכול לדבר באמצע הסדר. זהו יסוד החילוק בין בינוני לצדיק, הצדיק הוא זה שיש לו שליטה גמורה על עצמו, שיצר הטוב שופטו ומנהיגו כמשנ"ת.

נקודה שלישית שראינו להביא כאן, היא מה שהיה המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוונשטיין זצ"ל אומר בשם רבי ירוחם ממיר, שהקבלה צריכה להיות באופן "עשה טוב", צריכין לקבל דברים בצורה של עשיית דבר טוב, ולא בצורה של מניעת עצמו מאיזה דבר. המקבל על עצמו "לא לאכול עוגה" - חזקה שלא יצליח. אבל האומר שכשיש קידוש בשבת בבקר אעשה דבר אחר הטוב במקום אכילת העוגה, בזה יש לצפות שיצליח. וכמו כל לענין שמירת הלשון, המקבל עליו שלא יקשיב לשום לשון הרע כל עיקר, מסתבר שלא תועיל הקבלה כל כך. אולם מי שמקבל דכאשר יתחילו בני אדם לדבר איזה דברים ייכנס מיד לביהמ"ד וילמוד דבר מה, הרי זה קבלה בצורה 'חיובית' של עשה טוב, ומהניא הרבה יותר.

וכעין זה כתב המשגיח הגה"צ ר' נתן זצ"ל שהקבלה צריכה להיות ב'עשה טוב', וביאר בזה כוונת חז"ל (ברכות יז.) "תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים", שמלבד עשיית תשובה על העבירות צריך שיתלווה עמה 'מעשים טובים' של עשה טוב ואל"כ לא יצליח.

נקודה רביעית היא מה ששמעתי מהמשגיח הגה"צ ר' מתתיהו זצ"ל, שיזהר לא לעשות קבלה על "דבר המותר" [לפי מבטן

של בני אדם]. ביאור הדברים, הנה אצלנו מצוי שמרגישים דלשון הרע וכיוצ"ב הוא "דבר מותר" ואינו ממש אסור, וא"כ מי שיקבל על עצמו להישמר מזה ועדיין סבור שהוא דבר המותר, פשוט שלא יצליח להחזיק מעמד בקבלה כזו, שהרי לפי סברתו ודמיונו אין מדובר באיסור גמור, ומהיכ"ת שיהא נזהר כ"כ לקיים קבלתו. ולפיכך עלינו לעשות קבלה על חלקי עבודת השי"ת מיוחדים, שהאדם המקבל לעשותן סובר באמת שהם חיובים או איסורים גמורים, כל אחד לפי מדרגתו.

(עטרת שמואל)

וידוי - כונת הלב

אמרו חז"ל (ברוכת יב ע"ב) "כל העושה דבר עברה ומתביש בו - מוחלין לו על כל עונותיו", ותיבת "בו" טעונה באור.

אבל הענין פשוט, כי לא כל הבושות שוות, יש שהגנב מתביש כשתופסים אותו, אבל בושתו היא מפני חבריו הגנבים, שיודעים בו שגנב הוא, והוא מתביש בכך שתפסוהו והוא איש בלתי מצליח. בנוסף, הוא גם מתביש בפני אחרים שנתגלה קלונו ברבים. בושה כזו אינה מועילה לכפר על עונותיו.

וזהו שאמרו: "כל העושה עברה ומתביש בו", לא שתפסוהו ולא שנתגלה קלונו, אלא הוא בעצמו התחיל להתביש באותה עברה. מצפוננו, נשמתו תובעת ממנו - אם כן מוכח שיש בו חרטה, וזהו תשובה.

הן אמנם, כבר אומרים אנו מזה שבועים "לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים", ולא ראיתי אחד שיאדימו פניו בשעה שאומר "ולנו בושת הפנים"...

[אמנם לדאבוננו יש מקומות שמהם אין ראייה, כי בשעה שאומרים "ולנו בושת הפנים" ראשם עסוק בענין אחר, איך לסים ולהגיע ביחד עם הצבור. תדע, שאם השתעל לרגע - כבר הוא בטוח שלא יגיע עם הש"ן...].

מכל מקום צריכים לדעת, כי עיקר הודוי אינו במה שמכח על לבו בשעה שאומר "על חטא". העיקר הוא שישמע הלב פנימה את אותן דפיקות, אבל אם הלב אינו שומע - נמצא שכל דפיקותיו היו לבטלה.

ה'מסילת ישרים' בפתיחת ספרו כותב שצריך "שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו", כלומר יכול אדם לעמול במה שהוא עמל, רק צריך שידע מהי המטרה והתכלית של כל עבודתו.

בתפלת מנחה של יום הכפורים קוראים בהפטרה את מגילת יונה, ושם נאמר כי "נינוה היתה עיר גדולה לאלקים" (יונה ג, ג).

והנה יושביה - שהיו מאומות העולם - היו יושבים ומתענגים בתענוגי העולם, והנה בא הלך מארץ העברים, ארץ אשר לא ידעו מתמול שלשום, והולך בשוק ומספר דברים בשם אלקי העברים, כי בעוד ארבעים ימים נינוה נהפכת. והדברים הללו מתפשטים בכל המדינה וכולם נרעשים ונפחדים. "ויתכסו שקים האדם והבהמה ויקראו אל אלקים בחזקה וישוּבו איש מדרכו הרעה" (יונה ג, ח).

ומה איתנו? וכי צריכים אנו לחכות לנביא שיאמר לנו דברי נבואה מן השמים, הלא כל העולם היהודי שסביבנו מתערער ומתהפך בלי הפסק. ודרשו: "אתם נצבים היום כלכם" - אמר להן משה לישראל: כל זמן שאתם עושין רצון המקום אתם נצבים וקיימין (פסיקתא זוטא פרשת נצבים). כי זאת עלינו לדעת, רק עשית רצון ה' וקיום התורה נותן קיום ועמידה לישראל.

(אורי וישעי הגר"ש אלישיב זצוק"ל)

ר' שמואל שאל את הרב שך איך יונה אמר "שאוני והטלוני אל הים" - הרי בזה הוא "מאבד עצמו לדעת"

באחד השנים ביום הכיפורים ניגש מרן הגר"ש רוזובסקי זצ"ל לאחר קריאת "מפטיר יונה" למרן רה"י הגרא"מ שך זצ"ל ושאלו כיצד יונה הנביא אמר לאנשי הספינה "בשלי הסער הגדול הזה שאוני והטלוני אל הים", והוא הו"ל "מאבד עצמו לדעת" (שהרי ברור שהם יטילו אותו לים), ואיך הותר לו לומר להם כן.

השיב לו מרן הגרא"מ שך זצ"ל שיונה היה סבור דכיון שבשלו כל הסער הגדול הזה בספינה, א"כ הרי הוא "רודף" לאנשי הספינה, ולכן אמר שאוני והטלוני אל הים, דיכולים הם להציל עצמם בנפשו כיון דרודף הוא. ואף בבן נח הדין כן כמבואר בגמ' בסנהדרין נ"ז וברמב"ם פ"ט ממלכים ה"ד.

אולם הגר"ש שמואל זצ"ל לא הסכים לזה משום דמבואר במשנה באהלות (פ"ז מ"ז) שאשה שמקשה לילד אסור להרוג את העובר כדי להציל את העם, ופריך הגמ' (סנהדרין דף ע"ב, ב') אמאי אסור להורגו הרי הוא "רודף" את האמא. מתרצת הגמ' "דמשמאי קא רדפו ליה" דהיינו דאין העובר עושה מעשה רדיפה אלא דממילא נעשה, ובכה"ג אין בזה דין דניתן להצילו בנפשו של רודף אלא אמרינן דאין דוחין נפש מפני נפש, וא"כ הכ"נ ביונה הרי הוא לא עשה מעשה הרדיפה אלא דמשמאי קרדפו להם ואין בו דין רודף להרגו, ואמרינן ביה דאין דוחין נפש מפני נפש, ואיך מסר יונה עצמו למיתה.

ולא סיימוה מה היתה תשובתו של מרן על טענת הגר"ש, ובפשוטו י"ל דבאשה המקשה לילד אין מתייחס לעובר "מעשה" רדיפה כלל, דהוי בכלל "טבעו של עולם" (לשון הרמב"ם), ובפשוטו העובר חשיב כגרזן ביד החוצב, אבל אצל יונה שפיר מתייחס מעשה הרדיפה אליו דהרי "בשלי הסער הגדול הזה" - והכל נעשה מחמתו, ובעצם ישיבתו בספינה הוי מעשה רדיפה. [ועיין בבי עזרי (ק). פ"א מרוצח ה"ט ד"ה ולכאורה היה אפשר לפרש].

אולם בעצם תשובתו של הרב שך דינוה לא חשיב מאבד עצמו לדעת דחשיב "רודף", יש בזה ב' הערות

א. מבואר בדבריו דישראל (יונה) שרודף אחר גוי, מותר לגוי אחר להרוג אותו [אף שהוא "ישראל"] מדין "רודף", ולכא' צ"ע דאף שמבואר בח' רבינו חיים הלוי (פ"א מרוצח) דאיכא דין רודף בבן נח (דהוי בכלל דינים) וגוי שרודף אחר חבירו מותר לגוי אחר להציל הנרדף בנפשו של רודף (וכ"כ במנ"ח רצ"ו), אבל מנ"ל להרב שך דהדין כן גם בישראל שרודף אחר גוי -

דמותר לגוי אחר להרוג נפש של "ישראל" כדי להציל את הגוי הנרדף.

ב. יל"ע בתשובתו של הרב שך, דלכא' תיקשי אמאי יונה גילה וסיפר לאנשי הספינה את ההלכה דמותר להם להרוג אותו מדין רודף, הרי אין לו חיוב לומר להם, ולכא' עד כמה שלא היה חייב לגלות להם כן, הוי בכלל מאבד עצמו לדעת. וצ"ע.

וכן יש להעיר כן על דברי מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל שכתב בטעמא דקרא (יונה) וז"ל: "שאוני והטלוני וגו' וישאו וגו'. ונראה מה שאמר שאוני שהוא לא רצה לסייע להם שאסור לו למסור נפשו עבור הצלת גוים, רק הורה להם שמותר להם להטילו לים להציל נפשם ולכך היו מוכרחים לשאתו מירכתי הספינה".

עוד יש ליישב הערת הגרש"ר על תי' של מרן הרב שך זצ"ל [דלא שייך אצל יונה דין רודף משום דמשמאי קא רדפו ליה], עפ"י מש"כ ר' שמואל בעצמו בזכרון שמואל (סי' פ"ג), דהביא שיטת המאירי בשם חכמי הדורות דהא דאסור להרוג את "העובר" מדין "רודף" משום "דמשמאי קא רדפו ליה" - זה רק לאדם אחריני שבא להציל את הנרדף, אבל לנרדף עצמו מותר להרוג את הרודף "ולהציל" את עצמו גם "ברודף משמאי", ובאמת לאמא עצמה מותר להרוג את העובר להציל את עצמה, וא"כ א"ש שהיה מותר לאנשי הספינה להרוג את יונה "ולהציל" את עצמם אף אם נסכים לגרש"ר דינוה חשיב רודף משמאי.

בשואה האיומה היה שאלה מצויה: כשהתחבאו מהנאצים ימ"ש, היו תינוקים שבכו (מחמת הרעב והמחנק), ובכך הסגירו את כולם בידי הנאצים, היו שטענו שאולי מותר להניח יד או כר על פיו של התינוק אף שעלול למות מכך, מדין "רודף", ויש שטענו דאסור להרוג את התינוק משום ד"משמאי קא רדפו ליה" היינו דתינוק שבוכה "זה טבעו של עולם" (לשון הרמב"ם). [וכמדומני ששאלה חמורה זו הובא להכרת הדבר אברהם" בגטו קובנא]. והנה להראשונים הנ"ל דלנרדפים עצמם מותר להרוג את הרודף אף דמשמאי קא רדפו ליה כדי "להציל" עצמם לכא' מותר להרוג את התינוק הבוכה מדין רודף. אולם לא בריא אם נפסקה שיטה זו להלכה. [ועיין בתשובות והנהגות (ח"ג סי' ס"ד) שכתב סדר ה"תשובה" לאחד שבזמן השואה הניח כר על פיו של תינוק שהחל לבכות (במסתור מהנאצים ימ"ש) ומת התינוק רח"ל].

ובאמת דשיטה זו [שהובא במאירי] שלנרדף עצמו מותר להרוג את הרודף אף ברודף משמאי, צריכה ביאור, דהרי בפשוטו היכא ד"משמאי קא רדפו ליה" אין מעשה הרדיפה מתייחסת לעובר והוי כגרזן ביד חוצב, ואמאי מותר לאם להרוג את העובר?

וביאר שם הגאון ר' שמואל זצ"ל עפ"י המבואר בח' רבינו חיים הלוי (שם) דברודף איכא ב' דינים. א. דין הצלת הנרדף. ב. חיוב הרודף, דדין רודף מחייב שנפשו תידחה מחמת נפש הנרדף. וכתב הגר"ח דדין "משמאי קא רדפו ליה" מפקיע רק דין "חיוב הרודף", אבל נשאר בזה דין "הצלה" לנרדף, דסו"ס העובר חשיב "רודף" במציאות, ולזה ביאר הגרש"ר סברת חכמי הדורות הנ"ל, דלאחרים אסור להרגו אע"ג דבמציאות הוא רודף, משום דלא חל עליו חיובא דרדיפה, אבל לאם עצמה יש דין

אחר המתיר לה להורגו מדין הבא להורגך השכם להרגו שזהו היתר בפנ"ע להרוג אחרים להצלת עצמו, והתינוק חשיב "שבא" להורגך דהרי מבואר בגר"ח דחשיב רודף במציאות.

ידוע המעשה שהיה בארה"ב שנולדו תאומות מחוברות בלבבות, לאחת מהן היה לב שלם והיה מחובר לה חצי לב של אחותה, ולא ולא הייתה להן אפשרות לחיות באופן זה כלל, ואמרו הרופאים שיש תקוה להצלת חיי האחות עם הלב השלם, ע"י שיחתכו ממנה את אחותה בעלת חצי הלב. ונשאלה השאלה אי שרי למעיבד הריגה בידים ע"מ להציל את אחותה. השאלה הובא להכרעתו של פוסקי הדור מרן הג"ר משה פיינשטיין שהסתגר בביתו כעשרה ימים, ולבסוף הורה דמותר להרוג את בעלת חצי הלב מדין "רודף". וגדולי התורה תמחו על הכרעתו מהגמ' הנ"ל ד"עובר" לא חשיב רודף משום "דשמיא קא רדפו ליה", ואין פסק להרוג בידים את בעלת חצי הלב מדין "רודף". וביאר הגרש"ז אויערבאך צ"ל דהגר"מ פיינשטיין צ"ל הסתפק

האם יש לדון את האחות עם חצי הלב כנפש שאינה גמורה כיון שכל חיותה רק ע"י אחותה והרי הוא כעובר שמותר להרגו כיון דאינו נפש גמורה, והכרעתו היתה דאינו נפש גמורה. ואף דמשמיא קא רדפו ליה, כבר הסביר הגר"ח מבריסק פ"א מרוצח ה"ט (הנ"ל) שסברא זו מועילה רק להפקיע "חיוב" דרודף אבל העובר דלאו נפש גמורה הוא ודי בדין "הצלת הנרדף" עצמו להרגו הוי רודף אף דמשמיא רדפו ליה, ובעלת חצי הלב לא נחשבת בעלת נפש גמורה ודינה כדין עובר דדין רודף לה למרות הסברא דמשמיא קרדפו ליה. [ובאבי עזרי כתב דקשה לעמוד על סוף דעתו של ר' חיים בזה].

הוסיף הגרש"ז צ"ל: "יש להתבונן לשם מה ברא הקב"ה כזאת בריאה, הרי בעלת הלב השלם מתה כמה ימים לאחר הניתוח מזיהום, אלא כל המטרה היתה כדי שיתן הג"ר משה פיינשטיין דעתו על אופן זה, וכעין דרוש וקבל שכר".

[בארות יצחק]

לימותה בכל בחינותיה והרי זו עבודה עצומה למעלה מכוחותיו של אדם ומה גם שזה גורם יאוש לאדם בבואו להיות בעל תשורה האין וכיצד יוכל להתמודד בזה אמנם הג"ר ישראל סלנטר ז"ל הקל מעלינו את עבודת התשובה: "ידע האדם כי כל עבירה תתחלק לבחינות שונות יש אשר כבד לפניו לשמור ממנה ויש באותה העבירה עצמה אשר יקל לפניו בעתים שונות או במצבים שונים כמו בביטול תורה ובכל פרטי העבירות העבירה אחת תתחלק לבחינות שונות לפי מצב האדם ותכונתו ומזה התקוה לבוא לאיזו בחינה בהעבירה הלזו ביום הכיפורים לבעל תשובה גמור לקבלת עזיבת החטא בבחינה הקלה לפניו, קבלה אמיתית אשר אין ערוך לגודל מעלתה לטוב לו בזה ובבא" כל עבירה מתחלקת לבחינות שונות בכל עבירה יש זמנים ומצבים שקל הוא לאדם ומסוגל יותר להיזהר מלהכשל בעבירה ויש אשר הנסיונות לעמוד כנגד אותה העבירה קשים מאוד ולדוגמא ביטול תורה יש מצבים שאדם יכול יותר בנקל להתגבר על יצה"ר דביטול תורה ויש אשר הנסיונות בו קשים מאוד או באיסורי שבת שרבים הם פרטי חלקי העבירה יש פרטים שקל יותר לשומרם ויש פרטים מאיסורי שבת שקשה יותר השמירה והזהירות מלהכשל בהם ראשית האדם צריך לקחת את פרטי העבירה הקלים ביותר ולתקנם. וזאת א. כיון שהם יותר קלים א"כ נקל יותר לתקנם נוסף לכך גם הקבלה להבא תהיה יותר יציבה ב. שהרי אמרו לפום צערא אגרא וכך גם בעבירה ככל שהנסיון יותר קשה כך לעומת זאת העונש יותר קל וכשהנסיון לעמוד כנגד העבירה הוא קל יותר אזי העונש על כך קשה יותר ולכן ראשית צריך לתקן את הדברים הקלים שעליהם אין הנסיון כ"כ קשה להיזהר מלהיכשל בהם ומאיך התביעה עליהם כשלא עמד בנסיון גדולה יותר וזאת חידש הגר"ס ז"ל האפשרות להיות בעל תשובה גמור קיימת גם בחלקי העבירה לדוגמא איסור לשון הרע עוונות חמור עד למאוד כדברי הגר"א ז"ל באגרתו: כי החטא הלשון על כולו כמאמר חז"ל [תוספתא פאה פ"א] אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב וכו' ולשון הרע כנגד כולם אם אדם יקבל על עצמו להיזהר בלשון הרע ואפילו רק בזמן מסוים אזי תיקן

אורו שכ יום הכיפורים

עיצומו של יום כיפור היא מעלה גדולה יותר מעשרת ימי תשובה כי אז השי"ת בא לקראתנו ולא במצב של קירבה בלבד קראוהו בהיותו קרוב שיש לקרוא אליו אלא בא ומאיר לנו את הדרך באור הנוקב והחודר דרך הטמטום וטומאת החטאים ומכח סגולת הארה זו שהיא הקירבה הגדולה של השי"ת אלינו ביום הכיפורים לרומם את האדם ולסייע בידו לעשות תשובה ביתר קלות מאשר בשאר ימות השנה שבהם כבד הדבר ממנו מחמת טמטום העבירות זו העזרה והסיוע שמגישים לנו משמים ביום זה ולעומת מה שהשי"ת מאיר לנו את הדרך למצוא את התיקון, צריך האדם מצדו לפשוט את עצמו, להכיר את חסרונותיו, ולחפש עצות ודרכים לתיקונם. הארה זו שזוכים לה ביום כיפור, החודרת דרך טמטום העבירות, נקראת "עיצומו של יום" וגדול הכח של עיצומו של יו"כ עד כי רבי סובר שעל כל עבירות שב-תורה בין עשה ובין ל"ת יו"כ מכפר אפילו בלא תשובה קרבה אל ה"ת מזככת ומאירה עד שמכפרת אפילו בלא תשובה, ברם גם לרבי התנאי הוא, להאמין בכח הסגולי של כפרת עיצומו של יום. אמנם גם לחכמים החולקים על רבי וסוברים שיו"כ מכפר רק עם התשובה, וכך היא ההלכה גם לדעתם כח התשובה של יו"כ שהוא מתקבל יותר נובע רק מהכח העצום של ההארה שזוכים לה ע"י עיצומו של יום. (יומא פ"ה)

[שפתי חיים]

תשובה בחלקי עבירה

עיצומו של יום כיפור מכפר עם התשובה ולכאורה כדי להיות בעל תשובה צריך תשובה גמורה בכל חלקי העבירה ואם תיקן רק פרט אחד מחלקי העבירה אין זו תשובה אפילו אם לא נידון ביחס לשאר העבירות אותה העבירה צריכה להיות מתוקנת בש-

בזה בבחינה מסוימת את עוון הלשה"ר ונעשה בעל תשובה גמור בחלק מהעבירה. וכך הוא גם בביטול תורה, כשמקבל על עצמו שאינו מפסיק מתלמודו באמצע לימודו - ואפילו אם מקבל שאינו מפסיק בחלק מזמן לימודו - הרי הוא בעל תשובה גמור בחלקי העבירה, וע"י בחינה קטנה זו זוכה כבר לכפרת יוהכ"פ גמורה. אמנם צריך לדעת אף שהגרי"ס הקל מעלינו את עבודת תשובה דיוהכ"פ ע"י קבלה בבחינה מסוימת בחלקי העבירה מ"מ ודאי שהאדם מצדו צריכה להיות אצלו השאיפה להמשיך לעלות ולהתעלות בתיקון כל פרטי העבירה זו ושאר העבירות, שלא יהיה ח"ו מומר לדבר אחד. כדברי הרבינו יונה (שע"ת ש"א ו) "אך כל אשר אינו נזהר מחטא ידוע ואינו מקבל על נפשו להישמר ממנו מומר לדבר אחד ואת פושעים נמנה וגדול עונו מנשוא, כי אם אמור יאמר העבד לרבו כל אשר תאמר אלי אעשה זולתי דבר אחד כבר שבר עול אדוניו מעליו"

[שפתי חיים]

כי ביום הזה יכפר עליכם לפני השם תטהרו (ויקרא טז ל.)

יש לתמוה מדוע בעצם צריך את עיצומו של יום הכיפורים לכפר על עם ישראל הלא גם בשאר ימות השנה כשאדם שב בתשובה מתכפר לו העוון ומאידך גיסא יום הכיפורים כשלעצמו לא מכפר אלא רק עם תשובה ואם כן צריך להבין מה כוונת הכתוב כי ביום הזה יכפר עליכם וכי היום בלבד הוא מכפר? תשובה לכך אמר רבינו עזריה פיג"ו זצ"ל שביום הכיפורים יש מעלה מיוחדת כי הלא אמרו רבותינו ז"ל יומא פ"ו השב בתשרי בה מתוך יראה זדונותיו נעשות לו כשגגות ומי ששב בתשובה מתוך אהבת השם יתברך זדונותיו נעשות לו כזכויות ואכן יום הכיפורים הוא יום מיוחד במינו שעיצומו של היום גורם שגם מי ששב בתשובה מתוך יראת הזדונותיו נהפכים לו לזכויות כאילו שב מתוך אהבת ה' שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם וזהו שאמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם למחות את העוון כליל? אביכם שבשמים.

(בינה לעיתים ח"א דרוש ד' לשבת שובה)

מדות טובות הם ההכנה הראויה לכניסת יום הקדוש

אמר אא"ז צוק"ל מקאזמיר, אפילו בשעה שאדם הולך בערב יום הכיפורים מלושב בקיט"ל ונרות בידו, אם יאמר לו חבירו 'לך עמי לטייל ודאגה בלבי אשיחנה', ילך עמו, כי מה הוא רוצה לעשות ביוהכ"פ תשובה, וזה תחילת התשובה, כי 'ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה', עכ"ל. ונודע כי צדיק אחד היה נוהג לספר דבר זה מקאזמיר בכל שנה ושנה בסעודת ערב יוהכ"פ לפני כל נדרי.

סיפור כיצד בו היו אצל הרה"ק מזוועהיל, ששנה אחת בערב יום הקדוש, בהיותו בדרך מביתו לבית המדרש לקראת תפילת 'כל נדרי', לבוש ב'קיטל' ובבגדי הלבנים, ועטור בטלית של מצוה, הבחין לפתע כי בביתו של יהודי התפוצץ צינור של מי שופכין. מיד נעצר הרה"ק מזוועהיל, ומיהר להזמין בעל מלאכה שי-

תקן את הקלקול, ולא עזב את המקום ואף עזר וסייע בידי עד שראה שהתקלה תוקנה במלואה. היה שם אחד ממקורביו שעבר אז בקרבת מקום, ומאד חרה לו לראות את רבו עוסק בזמן נשגב כזה בדברים בזויים, לכן ניגש אליו ושאלו מאי האי.

השיב לו הרה"ק מזוועהיל בניחותא 'הנני עושה כעת מה שעשה הכהן גדול לפני ולפנים', כי עשיית טובה ליהודים חשובה כהקטרת קטורת בקודש הקדשים.

גם על ה'חזון איש' זצ"ל מספרים, ששנה אחת בליל יום הכיפורים עברו לפניו המתפללים לברך ולהתברך בשנה טובה ובחג שמח. בין האנשים עבר איש אחד שהגיע כמה שבועות קודם לכן להתייעץ עמו בענייני פרנסתו, לכן כאשר הבחין בו ה'חזון' א' עכבו ושאלו מה נעשה בענינו, והאם הצליח במעשיו, אך הלה השתמט מלהשיב, בסברו שאין זה מן הראוי להתעסק בדברים גשמיים כאלו בזמן נשגב כזה, ואף רימז על כך לה'חזון' א', אך ה'חזון' א' השיב לו בפשטות 'פאר דיר ניט, אבער פאר מיר יא'.

שאכן בזמן כזה אינו נכון לאדם לחשוב ולהרהר על ענייני הפרנסה שלו, אבל לסייע לאחרים חייבים גם בשעה כזאת, ואדרבה הזמן מוכשר הוא לכך, והביאור בזה, מפני שהגשמיות של הזולת צריכה להיות אצלו כרוחניות.

סיפר הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל ראש ישיבת פונביז', מה ששמע מפי בעל המעשה הבחור 'הירשל קאמעניצ'ער', שמחמת היותו וסובל מחולי ריאות לא זכה למצוא את זיווגו, בימים ההם כבר היה מבוגר כבן ששים שנה ולמד בישיבתו של הגאון בעל ה'חפץ חיים' זצ"ל בראדין, ולבו היה נשבר בקרבו על מצבו העגום.

שנה אחת בליל 'כל נדרי', כאשר נמו כל בני הישיבה את שנתם, ישב בחור זה בבית המדרש ביחידות, תפוס עמוק בהרהורי צער, לפתע נדהם כשהוא שומע שהדלת נפתחת והנה ה'חפץ חיים' צועד לעברו בהדר גאונו, עד שהתיישב לצדו, ואז התחיל ה'חפץ חיים' לשוחח עמו ולספר לו את המאורעות הקשים שעבר בחייו. בילדותו התייתם מאביו, והיה בודד בעולמו, ורוחות של המשכילים והאפיקורסים נשבו בעוז, וכמה מן הרשעים ניסו למשוך אותו ברשתם, והיה צריך לגבורה יתירה לדחות את הצעותיהם שלא להימשך אחריהם חלילה.

וכאשר הגיע לפרק 'האיש מקדש', הציעו לו בת טובים ממשפחה עשירה, וחפץ היה לעשות את השידוך כדי שיוכל ללמוד תורה לאחר גישואין בישוב הדעת, אך לאביו חורגו היתה בת, והוא ביקש מאמו שילדיהם ינשאו זה לזו, וכדי שלא לגרום למריבה בין אמו לאביו חורגו, החליט לוותר על השידוך שהציעו לו, ונשא את בת אביו חורגו, ואחד מחבריו הטובים לקח את בתה של אותה משפחה עשירה.

ואף שבשעת מעשה לא ראיתי את הטובה שנעשה לי באותו ענין, בסוף הבנתי הכל, כי אותו ידיד שנשא בת עשירים נמשך לאחר החתונה להתעסק בסחורה, ועזב את ספסלי בית המדרש, ובסוף אף הפסיד את כל כספו, ונשאר קרח מכאן ומכאן, בלא תורה ובלא סחורה, ואילו אני זכיתי ב"ה לעזר, שזוגתי מסייעת בידי להדפיס ולהוציא את הספרים שלי, ולזכות בהם את הרבים, ובכך הוסיף לדבר על לבו דכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ואף כאשר לא זוכים לראות תיכף את החלק הטוב שבדבר, אך לעולם

שאלות מענינות בהלכה

(בענינים שונים, מבית הגר"ח קנייבסקי)

בינונים תלויים ועומדין

שאלה: בדברי הרמב"ם (פ"ג ה"ג) שכתב שלבינונים שתלויים ועומדים מהני להו רק תשובה, ולמה לא סגי בעוד מצוה אחת, ובס' "כוכבי אור" פירש בזה דבר נפלא. **תשובה:** וכי בינוני נמדד לפי המספר ממש, היר רבה אמר אנא בינוני וכו' (ברכות ס"א, ב') וכי היה לו חשבון מדוקדק על מעשיו שהיו מחצה על מחצה, אלא, בינונים תלויים ועומדים היינו מצב וסוג אדם. הצדיק - דרכו טובה ורק שנכשל לפעמים בעבירה, הרשע - דרכו רעה רק שזוכה לפעמים בעשיית מצוה, והבינוני - דרוך שפעמים כך ופעמים סך, א"כ צריך לשנות הדרך, ולזה נקרא תשובה, שבוחר בדרך ובמצב אחר. ולפי"ז ה"זכו" שמוזכר בגמ' (ראש השנה ט"ז ב') וה"תשובה" שמוזכר ברמב"ם, אחד הוא, שא"צ תשובה מדין תשובה על חטאים, רק כדי שיחשב בדרך של טוב, ולזה נקרא "זכו".

(דרך שיחה)

אין הקב"ה עושה עם האדם כי אם טוב וחסד, וכה הוסיף לדבר עמו במשך כל אותו הלילה.

(פנינים נחמדים)

ברוך אתה ה' מלך מוחל וסולח לעונותינו

בתפילת העמידה של יום הכיפורים מסיימים אנו את הברכה בנוסח זה: 'ברוך אתה ה' מלך מוחל וסולח לעונותינו וכו'. מקשה ה'קדושת לוי' מבארדיטשוב זצ"ל, מהיכן בטוחים אנו שאכן ה' יתברך מוחל לנו באמת, וכי אין זו ברכה לבטלה.

הוא מוטיב והוא מפרק: כוונה עמוקה טמונה בנוסח הברכה. נער חכם כיצד נוהג כשרוצה שאביו יתן לו תפוח, אך אינו בטוח אם יקבל את משאלתו. ממחר הוא לברך בקול ברכת 'בורא פרי העץ', ותיכף צועק: נו, א... כלומר, אסור לי להפסיק בין הברכה והאכילה. באין ברירה, מוכרח האב לתת לו תפוח. ברור, שאין בדעתו של האב להכשיל את בנו בברכה לבטלה.

הוא הדבר, אותו חשבון, עושים אנחנו בני ישראל עם אבינו שבשמים, מברכים בקול רם: 'ברוך אתה ה' מלך מוחל וסולח לעונותינו וכו', ומאחר ואין ה' יתברך חפץ להכשיל את כל בית ישראל בברכה לבטלה, מוכרח הוא לוותר ולמחול על כל עונו-תינו.

(תולדות קדושת לוי)

אל תבוא במשפט עמנו

אל תבוא במשפט עמנו כי לא יצדק לפניך כל חי. יבואר על דרך משל, בעבד המלך אשר חטא נגד המלך ויבקש את המלך להעביר את חטאתו, ויצו המלך אותו לאמר, אתה בעצמך תשפוט ותדין אותך, ואין שיהיה משפטיך על פי הדין כן יקום. ויתמרמר העבד על נפשו, ויצעק צעקה גדולה ומרה שלא יעשה לו כן, כי ידע בנפשו שבדאי יתחייב על פי הדין שידין את עצמו, והוא אינו יכול לעשות לפנים משורת הדין, ויבקש את המלך ויתחנן לו שהוא ידין אותו, כי מלך חנון ורחום הוא וכל יכול, ובידו למחול את חטאתו לעשות לפנים משורת הדין.

כמו כן אנחנו מבקשים 'אל תבוא במשפט עמנו', רוצה לומר שגם אנחנו נהיה גם כן שופטים אותנו 'כי לא יצדק כו', פירוש כי ידענו שעל פי הדין אנחנו חייבים, ואין בידינו לעשות לפנים משורת הדין, רק אתה בעצמך תשפוט ותדין אותנו, כי רחום וחנון אתה ומרבה לסלות, וכל יכול, לעשות עמנו חסד לפנים משורת הדין, ולמחול על חטאתינו ופשענו ברחמך המרובים.

וזהו כוונת דוד המלך ע"ה (תהלים ב') 'מלפניך משפטינו יצא עינך תחזינה מישרים', כלומר שיצא משפטינו לפניך, שלא תביט ותסתכל על משפטינו כי לפי משפטינו בודאי אנחנו חייבים רק בעצמך תשפוט ותדין אותנו, ואז בודאי נהיה זכאים במשפט, כי עינך תחזינה מישרים', כי רחום וחנון _____ ובידך לעשות פנים משורת הדין למחול על עונותינו, להשפיע לנו שפע וברכה וטובות וישועות ונחמות, אכן כן יהי רצון.

(קדושת לוי)

עיצומו של יום הכיפורים

כגודל הזכות העצומה שיש לנו ביום כפור, כך גודל התביעה עלינו לשוב בתשובה. הקב"ה יורד אלינו, מתקרב אלינו, מתוך

מטרה להתפייס אתנו, ואך אפשר להשאר שוי-נפש?

אומר רבי איצ'לה בלאזר זצ"ל בספרו "כוכבי אור": אדם שנו-תר לע מקומו ולא בא להתפייס עם הקב"ה, התביעה עליו גדולה מאד. אומר הקב"ה: אני ממציא עצמי עד אליך, ואתה נשאר על מקומך ולא מתקרב אלי?

רבי איצ'לה מביא את הגמרא (יומא פז ע"א) המספרת על רב שהיתה לו תרעומת על קצב אחד שחטא לו. הקצב לא בא אליו לבקש ממנו מחילה.

הגיע ערב יום כפור, אמר רב: אם הוא לא בא אלי, אלך אני אליו להתפייס אתו. בדרכו פגש אותו רב הונא. שאל רב הונא: לאן אתה הולך? אמר לו רב: להתפייס עם קצב פלוני. אמר רב הונא: אתה הולך להרוג את הנפש!

הלך רב ונעמד על יד הקצב. אותה עת היה הקצב עסוק בש-בירת עצמות של ראש בהמה. נשא הקצב את עיניו וראה את רב. אמר הקצב לרב: "לך מכאן! אין לי שום דבר איתך". באותו רגע נשמטה עצם של בהמה מידי הקצב והכתה את הקצב בראשו והרגתו.

שואל רבי איצ'לה: הרי הקצב הוא זה שפגע ברב, ומדעו רב הלך אליו? מהיכן רב למד את ההנהגה הזו שאם מישוה פגע בי, אני הולך אליו להתפייס?

כמו כן יש להבין, אם מגיע לקצב מיתה על שפגע ברב, מדוע לא נענש בשעת מעשה, ועכב הקב"ה את ענשו עד עתה?

אלא נאמר בתורה (דברים כח, ט) "והלכת בדרכיו", ואמרו חז"ל (פסיקתא זוטרותא, פרשת ראה דף כא ע"א) שאנו מצוים ללכת אחר מדותיו ושל הקב"ה: "מה הוא רחום וחנון - אף אתה היה כן. מה הוא גומל חסדים - אף אתה כן. ארך אפים וקדוש - אף אתה כן".

רב הלך בדרכיו של הקב"ה ולמד מהקב"ה את ההנהגה ללכת אל מי שפגע בך ולהתפייס אתו. הרי אנו פוגעים בקב"ה, והוא בא

להתפייס אתנו! ואם כך נוהג הקב"ה, על אחת כמה וכמה שאנו צריכים לנהוג כך. לכן הלך רב אל הקצב כדי להתפייס איתו. אבל למדנו מכאן עוד דבר. אם רב הגיע אל הקצב כדי להתפייס איתו, והקצב מצידו אומר לו: "לך מכאן, אין לי עסק איתך" - העונש הוא מידי. במקרה כזה הקב"ה לא מאריך אפו, אלא תקף מיד מעניש במלוא חומרת הדין.

ואם כן איזו תביעה עצומה יש על האדם, אם הוא לא 'מתפייס' עם הקב"ה! אומר הקב"ה: אני בא להתפייס איתך, ואתה אומר לי 'לך מכאן?!' אם אותו קצב שדחה את רב נענש מיד - על אחת כמה וכמה כשהאדם דוחה את הקב"ה, כמה איום ונורא הוא ענשו!

(נעימות יאמרו)

יום הכיפורים - קדושה מיוחדת

כששוקעת החמה בערב יום הכיפורים אופפת את הבריאה קדושה מיוחדת, אפשר לממש אותה בידיים.

צאו וראו, גם אנשים שבכל ימות השנה אינם מקפידים על קלה כחמורה, ביום כפור הם מתמלאים בכבוד ראש ומתעוררים לעשות חשבון נפש. אנשים שבכל ימות השנה אינם נמנים עם באי בית הכנסת, ביום כפור גודשים את בתי הכנסת. בתפלת 'כל נדרי' בפתחו של יום כפור, ובתפלת נעילה בסיומו של היום הקדוש, בתי הכנסת בכל העולם היהודי צפופים מרוב אדם.

השבת חמורה מיום כפור. והנה, בכל שבתות השנה האנשים הללו אינם פוקדים את בית הכנסת. אפילו ב'שבת שובה', השבת שבין ראש השנה ליום הכיפורים, הם לא מוצאים לנכון להתחבר אל הקב"ה. והנה מגיע יום כפור, ובבת אחת מתחולל בנפשם שנוי. יש להם יחס מיוחד ליום הזה. אפילו הם, שרחוקים מרוחניות, מרגישים ביום הזה קדושה מיוחדת באויר.

מה ההסבר לתופעה המופלאה הזו?

שורש הדבר נעוץ בכך שבזמן הנעלה והמרום הזה הקב"ה יורד מגבהי מרומים לעולם הזה ומתקרב אל כל יהודי ויהודי. הירידה הזו אל עם סגולתו מביאה את נשמות ישראל להתקרב אל הקב"ה ולהתחבר אליו.

איך נחתמים לחיים טובים?

כולנו רוצים שהקב"ה יחתום את גזר דינו ביום הכיפורים לשנה טובה ומתוקה, שנה של מלוי כל משאלות הלב לטובה. ישנם כל כך הרבה אנשים שצריכים ישועות בשדוכים, ברפואות, בזרע של קימא ובשאר העניינים.

התעוררתי לדבר נפלא:

כל יום בתפלת שחרית אנחנו אומרים: "יום סוף להם בקעת, וזדים טבעת וידידים העברת", ואצל בני עדות המזרח הנוסח הוא: "וידידים עברו ים". בעת קריעת ים סוף נקראו ישראל בשם "ידידי-דים".

המצב היה קשה, כמעט לאחר יאוש. המצרים מאחורה, הם מקדימה, פלוטור, חנוקים, מה כבר ניתן לעשות במצב כזה? ואז, "ידידים העברת" - הקב"ה עושה נס, בוקע את הים ומעביר בו את ידידיו!

מי נקרא ידיד של הקב"ה?

הרמב"ם בהלכות תשובה (ז, ו) מגלה לנו את הסוד: "גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה... התשובה מקרבת את הר-חוקים, אמש היה זה שנאו לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד".

יהודי שעושה תשובה מתקרב לבוראו, ומעתה הוא הופך להיות 'ידיד' של הקב"ה, ולידידים קורע הקב"ה את ים סוף, למעלה מגדר הטבע.

מי מאיתנו לא צריך לפעמים ישועה למעלה מגדר הטבע? לאחד יש בעיה בשידוכים, חברו מתקשה בפרנסה ויהודי אחר סובל מבעיות של בריאות, כל אחד והצרות שלו. המצב נראה אבוד, ים מקדימה מצרים מאחורה. כיצד זוכים לישועה? רבותי, ידידים עוברים ים!

ביום הכיפורים אנו באים לפני הקב"ה ומבקשים ממנו שיחתום אותנו ב'חתימה טובה'. בתפילת נעימה אנו מבקשים ממנו לא חתימה אחת אלא חמש חתימות: רבונו של עולם, בבקשה ממך, "חתמנו בספר חיים טובים, חתמנו בספר גאולה וישועה, חתמנו בספר פרנסה וכלכלה, חתמנו בספר זכויות, חתמנו ספר סליחה ומחילה". אנא, רבונו של עולם, תחתום!

אומר לנו הקב"ה: אתם 'ידידים' שלי? אין בעיה, אני חותם... כך דרכו של עולם, כשידידי קרוב בא אליך ומבקש ממך שתחתום לו ערבות - אתה חותם.

הקב"ה מוכן לחתום לך, לא חתימה אחת - חמש חתימות! אבל כדי שישכים לחתום לך, הוא מבקש ממך בקשה אחת בלבד: שתהיה ידיד שלו. תקן את מעשיך, חזור בתשובה, ואז תהיה "אהוב ונחמד קרוב וידיד".

אומר הקב"ה: אתה רוצה חמש חתימות? בבקשה. אבל לפני כן תחתום לי אתה חתימה אחת. אחת! תחתום לי על מה אתה חוזר בתשובה השנה הזאת? בבקשה ממך, אמור לי, במה אתה הולך להיות השנה הזאת טוב יותר מהשנה החולפת? קבלת על עצמך איזו קבלה טובה שאתה מוכן להתחייב לעמדו בה?

האם אתה מקבל על עצמך לכוון יותר בברכות, לברך ברכת המזון יותר במתינות, לא להבליע את המלים? האם ברכת 'אשר יצר' שלך תהיה אחרת? האם ברכת 'שהכל נהיה בדברו' שלך תהיה יותר בכונה? אולי תחתום לי שהשנה הזאת אינך עוזב את בית הכנסת אחרי התפילה לפני שלמדת שתי הלכות או שתי משניות?

הקב"ה חותם לידידים שלו, הוא קורע להם את הים ושולח להם ישועות מעל הטבע. הקב"ה הוא כל יכול, שום דבר לא קשה לו. אבל חובת תוכחה עלינו, שאכן אנו ידידים שלו. אי אפשר לבוא למישהו זר ולבקש ממנו לחתום לך ערבות... מה פתאום שים-כים?...

אומר הקב"ה לאדם מישראל: ברגע שתוכיח לי שאתה ידיד שלי ותחתום לי בראש השנה חתימה אחת - אני אחתום לך ביום הכיפורים חמש חתימות! הוא לא מבקש חמש חתימות כי הוא אבא רחום, מספיקה לו חתימה אחת ממנו, והוא מצידו יחתום עבורנו חמש חתימות.

אומר היהודי: 'רבונו של עולם, אני חותם, אבל בלי נדר...' אם כך, הקב"ה גם כן יחתום אותנו בלי נדר... נו, איך זה נראה? הוא אומר לנו: תן לי חתימה אחת, תקבל על עצמך קבלה אחת - אמיתית שתחזיק מעמד שנה שלמה, ותקבל ממני חמש חתימות. הקב"ה, אבא רחום, רוצה לתת שנה טובה לבניו האהובים, 'ידידי'.

שאלות מענינות בהלכה

(בענינים שונים, מבית הגר"ח קנייבסקי)

שאלה: האם מותר לסעוד בערב יום הכיפורים ולהמתין מלבדך בהמ"ז עד הלילה להשלמת מאה ברכות? תשובה: אין לעשות כן.

שאלה: אם מותר להושיט אצבעו לפיו ביום הכיפורים משום איסור רחיצה? תשובה: אין זה רחיצה.

דים העברת", הוא ידיד שלך וידיד חותם ערבות, מי לא רוצה להיות ידיד של הקב"ה. לידידים הקב"ה בוקע ים. קשה פרנסתו של אדם כקריעת ים סוף, קשה פרנסתו של אדם כקריעת ים סוף, הכל קשה כמו ים סוף, אבל לידידים שום דבר לא קשה. הקב"ה מעביר אותם. הוא מבקש ממי הים: בבקשה לזוז ימינה, לזוז שמאלה, והידידים שלו עוברים באמצע, צולחים את הים. מה הקב"ה מבקש מאתנו? חתימה אחת. ואם נחתום לו על יותר מחתימה אחת - אין לתאר ואין לשער איזה שפע של ישר-עות נקבל ממנו!

(נעימות יאמרו)

שמחת מחילת העוונות

אמרו חז"ל (ברכות ח ע"ב): "ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב", וכי בתשעה מתענין? והלא בעשרה מתענין! אלא לומר לך, כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי".

המאכל שנאכל בערב יום הכיפורים בט' תשרי, נחשב למצוה. מהי הסיבה לכך? כמה וכמה טעמים נאמרו בדבר. יש אומרים שאכילה זו נועדה להכין אותנו לקראת הצום, רבנו יונה כתב, שהמטרה היא להראות את השמחה הגדולה שיש לנו ביום הכפרה.

ובאמת אין לנו יום שמח בשנה יותר מיום הכיפורים! משל למה הדבר דומה?

לאדם שיש לו מחלה חשוכת מרפא, והנה באים ומבשרים לו שביום המחרת יגיע מארצות הברית פרופסור מומחה שהמציא תרופה מיוחדת הגורמת שהמחלה תעלם לגמרי. האם לא ישמח בכך? האם לא יתכונן לקראת היום הזה כאל יום של חגיגה גדולה?

יום הכיפורים הוא יום שבו מגיע המלך הגדול ומנקה אותנו מכל המחלות והזהמה שגורם החטא. וכי מי לא ישמח ביום הזה?

אפשר לדמות זאת גם לאדם שיש לו חוב של כמה עשרות מיליוני דולרים. באחד הימים באו ואמרו לו: "שמע, יש יום אחד בשנה שבו בעל הבית מוחק חובות למי שמתרצה ומתחנן לפניו. אם תבוא אליו ביום הזה, ותתחנן בכל מאודך, הוא ימחל לך על כל החוב". מי מאיתנו לא היה מחכה בקוצר רוח ליום הזה? עלינו לזכור כי מחיקת חובות בסך עשרות מיליוני דולרים היא כאין וכאפס לעומת מחילה של עוון אחד!

עיצומו של יום

על יום הכיפורים נמר: "כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטא-תיכם לפני ה' תטהרו", ודרש ר' אלעזר בן עזריה (יומא פ"ה): עבירות שבין אדם למקום - יום הכיפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו - אין יום הכיפורים מכפר. ואמר ר' עקיבא: "אשר ריכם ישראל, לפני מי אתם מיטהרים ומי מטהר אתכם, אבי-כם שבשמים". וצריכים אנו להבין מה ביקש ר' עקיבא להעירנו באומרו: "ומי מטהר אתכם", מה חשיבות גדולה יש בהתבוננות מי הוא המטהרנו.

אכן, בכדי להבין זאת נקדים לבאר את מאמר הנביא ישעיה ("לג א'): "הוי שודד ואתה לא שדוד ובוגד ולא בגדו בך". זאת על ידי דימוי הלוקח מעולם הרפואה.

הנה, בבוא רופא לרפא חולה באחד מאיבריו, עתים שלכוד חוליו יצטרך הרופא לעסוק עמו ברפואות קשות ומרות, ולעתים רחוקות אולי אף לגדוע את אחד מאיבריו ולחטוט בשרו בסכין חדשה. אולם בזאת ישתנו מידות הרופאים, האחד מחבירו. כאשר הרופא הינו אדם שמעודו לא חווה מחלה ולא נזקק לרפואות, זעקות החולה, מכאוביו ויסוריו, לא ירעידו בליבו אף לא נימא אחת. אדרבה, הוא יראה בחולה יצור טורדן ומפונק שאינו מוכן להשלים עם מר גורלו, הוא יגער בחולה ולעתים אף יוסיף ויכאיב לו בשמחה לאיד.

אולם, אם הרופא הרגיש פעם על בשרו את מרירותה של הרופה ואת חודו של איזמל המנתחים, שוב לא יתן בשחוק פיו על החולה הבוכה ומתייסר, אלא בהרים החולה את קולו ירעד גיוו של הרופא והוא ישפיע על החולה נטפי נחומים ויבקש להקל על מכאוביו ויסוריו. הוא ינהג בחולה בכפפות של משי בזכרו עד כמה כאבו לו תרופות אלו בעת שהיה הוא מוטל על מיטתו. והנמשל מובן בדבריו של הכתוב: "הוי שודד ואתה לא שדוד". הכתוב מתאונן על צרת ישראל ברשעת נבוכדנצר ובהכאיבו להם עד מאוד, שכן מאת ויתברך היתה מכונה רצועת מרדות להלקות את ישראל ולהכניע את ליבם, אלא שלרוע מזלם נפלו בידו של נבוכדנצר, מי שמעולם לא חש על בשרו טעמה של תבוסה וטעמם של צער ויגון, ובבואו לייסר את ישראל והללו זעקו והתענו תחת ידו - שחק ולעג להם, ואף הכביד ידו עליהם. וכמאמר הקדוש ברוך הוא ביד נביאו (ישעיה מ"ז ו'): "קצפתי על עמי, חיללתי נחלתי ואתנם בידך, לא שמת להם רחמים, על זקן הכבדת עולך מאוד".

ונפקותא גדולה יש לנו בידיעה זו, שכן יכולים אנו לזעוק ולהתחנן על כך, וכתחינת דוד המלך ע"ה (שמאל ב' כ"ד י"ד): "נְפֹלָה נא ביד ה' כי רבים רחמיו וביד אדם אל אפולה".

ובאמת, נבחין כי כאשר רופא מרפא אדם חולה, כי מגמתו הינה מול רפואה החולה ולא נגד תחושותיו, ועל כן גם אם יזעק החולה מכאבים ימשיך הרופא וירפאהו מרפאותיו. לא כן כאשר אב עוסק ברפואות בנו, כי אז ליבו יזוע לקול בכיית בנו והוא יעשה כל אשר לאל ידו בכדי להקל ממנו את סבלו.

וכמו כן נתבונן ונראה כי כל דרכי התשובה הינם בדרך צער ויסורים, סיגופים ותעניות, בכדי למחות מאתנו את רושמו של

זלמן לא עזר. ור' זלמן ישב בבית מדרשו בעצבון נפש ומורת רוח, ויאמר עוון זה הוא מעוונות שבין אדם לחבירו, ואין תשובה ולא יום הכיפורים מכפרים עד שירצה את חבירו, והנה בקשתיהו ולא מצאתיהו ואיה איפוא תקוותי. והיה בוכה מוריד דמעות הרבה על עוון זה, כמעט כשטף מים רבים.

וכשנודע הדבר להגאון החסיד מו"ה אליהו, שלח אחריו וידבר על לבו תנחומים וניחומים אשר יסודתם בההרי קודש, והראה לו את מה שכתוב בחובת הלבבות (שער התשובה, פרק י') שכתב, "אבל איך אופן התחבולה למי שקשתה עליו התשובה וכו', ותהיה התשובה נמנעת עליו לאחד מן הפנים שהקדמנו שהתשובה מהם קשה, כשיקבל עליו גדרי התשובה בכל תנאיה אשר בכוחו יכולתו מהם, הבורא מקל עליו תשובתו, ועובר לו על מה שנגעל ממנו ונמנע עליו, וישים לו מוצא קרוב מחטאו וירחיב אמתלתו בו וכו'. ואם הרע לחברו בגופו או בזכרו, יכניס לו הבורא יתברך בלבו רצון ואהבה עד שימחל לו במה שהיה מחטאו עליו, כמו שאמר ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו".

ומבואר בדברי ושכאשר אדם עושה את כל מה שביכולתו לעשות ומתחרט חרטה גמורה על זה שפגע בחברו, הקב"ה מכניס בלב אות ואדם שנגע רצון ואהבה למחול למי שפגע בו. כך אמר הגאון לרבי זלמן כיון שעשית את כל מה שביכולתך למצוא את אותו אדם ולפייסו, מעתה כבר הקב"ה יכניס בלבו אהבה למחול לך מחילה גמורה.

ומסיים בתולדות אדם, "אז רפתה רוח הצדיק כי דברי הגאון החסיד היו בעיניו כאשר ישאל איש בדבר אלוקים".

(שלמים מציון)

תפלת הכהן גדול על שום מה

טרם קום המדינה ביום שלפני כן, דהיינו בערב שבת (הקמת המדינה היתה במוצאי שבת) היה אצל מרן הגרי"ז מבריסק רבי זלמן בריזל ומרן פנה אליו ואמר לו שילך להתפלל בכותל המערבי, ורבי זלמן ענה ע"ז למרן, וכי ע"ז צריך תפילה והרי הוא דבר שנגד רצון ד' ודאי הוא שלא יצליח.

ונענה לו מרן ואמר, הנה ביום הכיפורים מצינו שהכהן גדול מתפלל שלא תבוא תפילת עוברי דרכים לפניך, ומה עוברי דרכים, מתפללים שלא ירדו עליהם גשמים והיינו שהולך בדרך ורואה שמטפטף לו על צווארונם מים, ואז הוא מתפלל שיפסקו הגשמים, ואף שכל חיותו של העולם ושל אדם זה בעצמו הוא המים, שהמים הם כל החיים, ובלא זה לא יוכל לשתות, ולא הא מה לאכול כי לא יצמח כלום, אך מ"מ אם עתה הוא רוצה ומתפלל שלא ירדו גשמים, יש מקום שתפילתו תשמע, עד שגזרך תפילת כה"ג כדי לבטלה.

ואמר מרן לרבי זלמן כי אף בענין תקומת המדינה הוא כן "שיתכן ואיזה יהודי יקבל טובת הנאה מהמדינה ויתפלל לתקומתה ואז אפשר שתקום המדינה, ולכן קום לך להתפלל.

(אמרי מרן ר"מ הלוי)

דרכי ראיתי וארפאהו

יש להתבונן כמה רחוקים אנו מפעם, שהרי פעם אנשים חשבו מחשבות מתי יזכו לתשובה, איך יזכו לתשובה, איזה מעשים לע-

החטא. לא כן בעסוק הקדוש ברוך הוא עמנו ברפואות, שכן הוא אבינו מרחמנו, ואינו חפץ להכאיבנו, כי על כן נתן לנו מימי קדם את יום הכיפורים הזה, יום מחילה וסליחה, יום אדיר בימי שנה, יום בו נוכל בנקל להיטהר מעוונותינו ולשוב זכים וטהורים לפניו יתברך, בלא צער ומכאוב, יגון ואנחה.

זו היתה כונת ר' עקיבא בומר: "אשריכם ישראל מי מטהר אתכם", שכן אין טהרה כטהרת הקדוש ברוך הוא שהוא מטהר את עמו בלא צער ויסורים, כי הוא היודע ומכיר במכאובם, וכמו שנאמר (תהלים צ"א ט"ו): "עמו אנכי בצרה". הן שבח גדול ועצום הוא זה ומעלה נפלאה מאין כמוהו, ועלינו לנצלה היטב.

(משלי יעקב)

עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר

"עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו. דרש רבי אלעזר בן עזריה 'מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו', עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו". (יומא דף פ"ה ב').

והנה מצוי הרבה פעמים שעומדים כמה אנשים שאינם מכירים זה את זה, ולפעמים יוצא שאחד מצער את השני בצורה כזו או אחרת, ואחר כך כל אחד הולך לדרכו ואין אחד יודע מיהו חבירו.

ולכאורה באופן כזה, איך אפשר לזכות לכפרה של יום כיפור, הרי עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שי-רצה את חברו, וכאן שאינו יודע מיהו אותו אדם שחטא כלפיו ואינו יכול לבקש ממנו מחילה איך יזכה לכפרה ביום הדין.

אבל באמת בספר "תולדות אדם" (פרק י"א) מביא מעשה נורא שהיה עם הגאון רבי זלמן מוולאז'ין, שהגר"א מוולאז'ין נתן לו עיצה איך יזכה לכפרה של העבירות שבין אדם לחברו.

וכך כתב, בהיות הצדיק רבי זלמן כבן י"ד שנה, ולמד בבית המדרש הגדול מוולאז'ין, בא אליו איש אחד נלעג לשון ואמר לו באתי להגיד לך פירוש טוב ונכון שיש לי על משנה אחת ממסכת דמאי, ומפני שקרא לשין ימנית כמו סמ"ך או תי"ו כפוייה היה מצלצל דבריו אלה בזני השומע כאילו אומר פירות טוב. ומלבד זאת זאת היה פירושו על המשנה רע ומר מאוד עד שכל השומע היה עומד ומתפלל ומשתאה איך ממשנה קטנה כמו שהיא, למד ודקדק דברים מרבים הבל כאלה.

ויחר לרבי זלמן מאוד על חלמותיו ועל דבריו, ויאמר לא אחד ממך שפירותיך פירות דמאי, (והייתה כוונתו לרמוז לו על דרך צחות שפירושו הוא פירוש עם הארץ), ויפן האיש וילך לו. ועל זה הצטער אותו צדיק, ואמר רע ומר לי מאוד שדיברתי אל איש פלוני כך וכו', ואם באמת שגה מאוד בפירוש המשנה הנה לא מדעת שגה כי אם מקוצר רוח דעת, והיה לי להעמידו על האמת בדברי נחת וטעם לא בדברי בוז וקלון ודופי, עתה הסכלתי עזו. ויבך בכי גדול על זה. ובכל יום היה מתהלך בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, בשווקים וברחובות לבקש את האיש ולא מצא אותו, וכמעט נפל למשכב מגודל כאב לבו ושבר רוחו על ענין זה.

ומאריך לספר שכל מה שעשו כדי להפיג את דעתו של רבי

שות, וממי ללמוד הענינים להגיע לתשובה, וכן ממי לא ללמוד... סיפר הג"ר וועלול צ'צ'יק זצ"ל ששמע א' בבית הכנסת בש- כונת כרם שלאחר תפילת מוסף ביוה"כ חזר מאה פעמים על המאמר של התומר דבורה במידה ג' עובר על פשע - 'ומכאן יתבייש האדם לשוב לחטוא שהרי המלך בעצמו רוחץ לכלוך בגדיו' עיי"ש שמפרש הפסוק (תהלים קל, ד) כי 'עמך' הסליחה, וכן (ישעיה ד, ד) אם רוחץ 'ה' את צואת בנות ציון, וכן כתי' (יחז- קאל לו כה) 'וזרקתי עליכם מים טהורים, דמבואר שהאדם חוטא והקב"ה בעצמו שלא על ידי שליח מתקן מעוותו ורוחץ צואת עונו, ומזה יצא ממילא שיתבייש האדם לחטוא כי מי ירחץ ממנו חטאו - המלך בעצמו, דאילו היה הרחיצה והטהרה ע"י שליח, נו, אבל המלך בכבודו ובעצמו עושה את זה, וזה צריך למנוע אותו מלעשות חטא.

ובזה יש לפרש המשנה בסוף יומא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם, שהקב"ה בעצמו ובכבודו הוא לבדו המטהר ולא ע"י שליח.

(מאורות רבנו מאיר הלוי)

לפני מי אתם מטהרין

אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים וכו' (סוף יומא)

יש להבין, דבשלמא לפני מי אתם מטהרין, הוא מעלה גדולה שזוכים להיטהר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, וראוי לומר על כך אשריכם ישראל, אבל מהו המעלה שהקב"ה הוא זה שמטהר אתכם.

ובפשטות יש לבאר משום דמדרגת הטהרה שנועשה ע"י הקב"ה אינו שייך ע"י אחר. אבל ע"פ דרוש נראה לבאר באופ"א דאיתא בתומר דבורה בביאור מידת עובר על פשע, דהאדם חוטא והקב"ה בעצמו שלא ע"י שליח מתקן את מעוותו ורוחץ

צואת עונו, ומכאן יתבייש האדם לשוב לחטוא שהרי המלך בעצ- מו רוחץ לכלוך בגדיו עכ"ל, ולפי"ז יל"פ דזה גופא הוי המעלה של טהרה שנועשה ע"י הקב"ה, דמחמת זה שהקב"ה בכבודו ובעצמו מטהרו, האדם מתבייש לחזור ולחטוא, ונמצא שהטהרה הזאת גורמת שלא יחזור לחטאו, והיינו ומי מטהר אתכם, וזהו מעלה גדולה ששייך לומר עליה אשריכם ישראל.

(מאורות רבינו מאיר הלוי)

כוחה של חרטה אמיתית

ראיתי ב"נודע ביהודה" דבר נפלא בענין הודוי והחרטה: אם אדם חוטא חס ושלום, מהחטא עצמו צומח מלאך חבלה, וכל מטרתו בחייו היא להציק לאותו אדם - הוא מכה אותו, צועק עליו, מביא עליו צרות ויסורים, ומקטרג עליו בכל קטרוג שרק אפשר.

דבר זה נרמז בפסוק בירמיהו (ב, יט): "תיסרך רעתך" - הרעה שלך, היא בעצמה תיסר אותך.

אבל בעת שאדם מודה באשמה - אותו מלאך חבלה נאלץ להשתתק. הוא כבר לא יכול לקטרג.

את הרווח הזה אתה מרויח באופן מידי בעת הודוי והחרטה - הפה של מלאך החבלה נסתם מיד.

גם הרמח"ל וה"אור החיים" הקדוש מביאים פרוש זה על הפ- סוק (ישעיהו סד, ו): "ותמוגגנו ביד עוננו", כלומר, העוון שאנו עושים הוא זה שממוגג אותנו, הרעה של האדם - היא מיסרת אותו, לא הקב"ה. ובעל החרדים מוסיף ואומר, שעל ידי זה שה- זדון נהפך לזכות, גם המלאך נהפך למלאך של זכיות ואז אין מי שיכה.

(אריה שאג)

פדינו ממהומת מות ואחור בל ניסוגה

הכיפורים עד שלא התענה ביום הכיפורים - לא עשה כלום באכילתו. מה שאין כן לגבי שחיטה, גם אם לא אכל לבסוף, מכל מקום השחיטה שניתה את מצב הבשר. כמו כן לגבי טבילת כלים - הטבילה שניתה את מצב הכלי.

תירוצ הגרי"ש אלישיב זצוק"ל: אכילה בערב יום הכיפורים הינה מצוה בפני עצמה, אך הואיל והיא הכנה למצות התענית ביום הכיפורים עצמו, הרי היא נחשבת כביכול ל"טפילה" למ- צוה "העיקרית", ולכן לא יברך עליה.

מה שאין כן בשחיטת בהמה על מנת לאוכלה, ובטבילת כלים על מנת שיוכל להשתמש בהם, הרי אין מצוה באכילת הבהמה ולא בשימוש בכלים, אלא אדרבה, ציונו התורה וחז"ל להקדישם מצות שחיטה ומצות טבילת כלים לפני שימושינו הגשמיים. א"כ בכי האי גוונא לא מסתבר לומר שהמצוה "טפי- לה" לשימוש ה"עיקרי" והוא השימוש הגשמי. אלא זה ברור שבכי האי גוונא המצוה עומדת בפני עצמה והיא ה"עיקר" לע- נין ברכה, ולכן יברך גם על השחיטה וגם על טבילת כלים..

(מרפסין איגרי)

ריתחא דאורייתא

רבים הקשו: מדוע אין מברכים על מצות אכילה בערב יום הכיפורים?

הנצי"ב, בספרו "העמק שאלה" (פרשת וזאת הברכה) תירץ על כך, כי מצות אכילה בערב יום הכיפורים אינה אלא הכנה לקראת תענית יום הכיפורים, ולא תיקנו חכמים ברכה אלא על גוף המצוה ולא על ההכנה למצוה.

קשה: מדוע אם כן נתקנה ברכה על מצות שחיטה, והלא אין מצוה לשחוט, אלא שאם רוצים לאכול צריך להתיר את הבהמה באכילה על ידי השחיטה, ונמצא כי השחיטה אינה גוף המצוה אלא הכנה לאכילה בלבד?

כמו כן קשה: מדוע נתקנה ברכה על טבילת כלים, הלא אין כל מצוה לטבול כלים, אלא שאם רוצים להשתמש בכלים צריך לטבולם, ונמצא כי הטבילה אינה גוף המצוה אלא הכנה בלבד?

תירוצ הגרי"מ פיינשטיין והגר"ח פ' שיינברג זצוק"ל: לגבי יום

תפילות יום הכפורים

אחי, הרב הגאון רבי אהרן הוניגסברג שליט"א, ספר לי לפני שנים דבר פלא שראה אצל רבנו זצוק"ל. והנה רק לאחרונה נתגלה לנו פשרו מפי רבנו זצוק"ל. אחי שליט"א זכה לשמש את סבא רבה שלנו מרן הסטיפלער זיע"א. הוא ספר לי כי במשך מספר שנים בעת שהתפלל עם מרן הסטיפלער זיע"א ביום הכפורים, בשנים בהם מבנה בית הכנסת לדרמן היה בן קומה אחת בלבד, היה שם לב בכל שנה שכאשר הגיעה תפלת נעילה, רבן של ישראל מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל היה מגיע ממקומו הקבוע באמצע בית המדרש, מאחורי העמוד, ונעמד מאחורי אביו הסטיפלער זיע"א, שישב במזרח בית הכנסת.

בכל שנה שם לב לכך מחדש, והיה הדבר לפלא בעיניו. בתחלה חשב שאולי רבנו זצוק"ל בא לבדוק את מצבו של אביו מרן הסטיפלער זיע"א, האם מרגיש טוב. אולם משחזר הדבר על עצמו בכל שנה, הבין שיש כאן מעשה מכוון, ולא ידע פשר הדבר. כשספר לי על כך אחי רבי אהרן שליט"א, אמרתי לו שאני נמצא ליד מרן זצוק"ל ואשאל אותו על כך. העזתי ושאלתי את רבנו זצוק"ל, ומיד אמר לי: 'בטח, איך שהיה מגיע נעילה היה תוקף אותי פחד והייתי בא לעמוד ליד אבא וזה היה מרגיע אותי'. נורא נוראות! רצתי לבנו של רבנו, הגאון רבי יצחק שאול שליט"א, ואמרתי לו: יש כאן פצצת אטום. הוא אמר: תאמין לי, במשך שנים לא ידעתי למה אבא עושה כך. והשנה פעם ראשונה שאלתי את אבא, וכך סיפר לי, כשהגיע נעילה היה תוקף אותו פחד והיה נעמד ליד הסטיפלער זיע"א וזה היה מרגיע אותו. רק לשמוע את הדברים הללו זה פחד פחדים.

שמעתי מבן רבנו הגאון רבי יצחק שאול, בשם רבנו בשם דובנער מגיד, שיום אחד החמור ראה שבעליו לא נתן לו לאכול, חשב החמור שבעל הבית מדמה שהוא אדם ואוכל פחות ארוחה ביום. אחר כך הגיע הצהריים ושוב לא קיבל האוכל, חשב החמור, כנראה חושב שאני מלאך ולא צריך לאכול. לקראת הערב נזכר שלא הביא לחמור האוכל, הכניס אוכל - קפץ החמור ואכל כמו חמור. כך האדם ביום הכפורים, מגיעה שעת נעילה, הוא כבר בטוח שהוא מלאך. אולם איך שמגיע מוצאי יום הכפורים והוא רואה את האוכל, הוא שוכח מזה לגמרי ואוכל כמו חמור...

איך מתכוננים ליום הכפורים

אחד שאל לרבנו איך להתכונן ליום הכפורים? אמר לו רבנו: 'ללמוד מסכת יומא'. ושוב אחד שאל לפני ראש השנה במה להתכונן? אמר רבנו: 'ללמוד מסכת ראש השנה'.

שאלתי את רבנו זצוק"ל: אומרים בתפלת הימים הנוראים "ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה". מה עם תורה, מדוע לא נזכר למוד התורה? גם רבנו הגדול מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל נשאל על כך מספר פעמים, ושניהם ענו בסגנון אחד: 'זה צריכים לכתוב? בלי זה לא מתחיל שום דבר!'

עוד שאלתי את רבנו זצוק"ל, וגם נכדו הרה"ג רבי יעקב ישראל שליט"א היה שואל את רבנו זצוק"ל כל הזמן בשם המוני פונים: במה להתחזק בימים אלו לפני הכפורים.

ורבנו זצוק"ל הורה: 'ללמוד תורה'. יסוד החיזוק הנצרך זהו לימוד התורה. כאשר שאלו הגאון רבי אליהו מן שליט"א בתקופת הימים הנוראים, מה לומר לצבור שעומד לדבר בפניהם, במה להתחזק בימים אלה, אמר בנו זצוק"ל את אתם הדברים: 'בלמוד התורה'. אמר רבי אליהו, זה צריך כל הזמן, אבל במה במיוחד עכשיו? וענה רבנו זצוק"ל: 'ללמוד כפול'... לאחד הפונים אמר רבנו זצוק"ל: 'ללמוד מסכת ראש השנה'. ולנשים הורה לומר תהלים.

החובות של ערב יום הכפורים

כידוע רבנו זצוק"ל קורא ללמודיו 'חובות'. יום אחד בערב יום הכפורים ראיתי שדבר מה מטריד אותו, ושאלתי אם ארע משהו. אמר לי רבנו זצוק"ל: 'יש עוד חובות'. אמרתי, הייתי עם סבא כל הבקר וראיתי שסבא סיים כל החובות, כל הדפים של למוד בבלי ושאר סדרי הלימוד.

אמר לי רבנו זצוק"ל: 'אני יודע שגמרתי היום את סדרי הלימוד, יש חובות אחרים, היום זה ערב יום הכפורים, צריך לחזור בתשובה, לקחת את כל העבירות ולזרוק אותם לים, זה מה שמטריד אותי, זה חובות שיש היום בערב יוה"כ'.

סדרי רבנו ביום הכפורים

בליל יום הכפורים, אחרי שרבנו זצוק"ל אמר את שיר היחוד, היה נשאר בבית המדרש וממשיך בסדר למודו ברמב"ם הלכות יום הכפורים, שם אחז, ולמד במשך הלילה את כל ההלכות הללו ברמב"ם.

(עובדות והנהגות)

מבואר מזה שבשעת מיתה יש 'מהומה', והיינו כמו שכתוב בס' פרים דכאשר האדם כבר נתלש ונוטה למות, אז סמוך למיתתו השטן בא במהומה גדולה כדי לקטרגו שיהא תוהא על הראשונות וכדאי בקידושין דף מ' ב' אפילו צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה איבד את הראשונות שנאמר צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו, ומוקי לה הגמ' בתוהא על הראשונות, וכן היצר מנסה להכשילו. וכן היה מעשה באחד שהתחיל לצעוק קודם מיתתו, וכששאלוהו לפשר צעקותיו ענה, איר זעהט נישט, ער שלאגט מיר [אתה לא רואה? הוא (השטן) מכה אותי]. ושמעתי לבאר מהגר"א לאפיאן [ואולי אמר כן בשם ר' שמחה זיסל] דע"ז אנו מתפללים פדינו ממהומת מות, שבשעת מיתה כשיש מהומה מהיצר והוא בא לקטרג ולהכשיל בכפירה, אחר בל ניסוגה, שג' תחזק ולא ניכשל ולא נהיה בכלל תוהא על הראשונות.

ועפי"ז יל"פ מה שכתוב בפרשת כי תבא (דברים כה, ה) ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך ופירש"י שתהא יציאתך מן העיר לם בלא חטא כביאתך לעולם. ויש להבין לשם מה צריך ברכה על כך, הרי הפרשה שם מדבר על מי שעושה את כל מצות ה' כמש"כ בתחילת הפרשה (שם, א) והיה אם שמעו תשמע בקול ה' אלקיך לשמור לעשות את כל מצותיו אשר אנוכי מצוך היום, וא"כ לשם מה צריך ברכה מיוחדת שתהא יציאתך מן העולם בלא חטא. אבל להאמור יש לפרש דהברכה היא דכשבא היצר הרע במהומה בשעת מיתה כדי להכשיל ולקטרג, תהא יציאתך מן העולם בלא חטא.

ואותו היסוד מצינו ברש"י בתחילת פרשת חיי שרה שכתב נסמכה מיתת שרה לעקדת יצחק לפי שעל ידי בשורת העקדה שנזדמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט פרח נשמתה ממנה ומתה, ויש להבין דאם פרח נשמתה ממנה הלא בהכרח הגיע זמנה למות וא"כ לשם מה היה צריך השטן לבא ולקטרג להמיתה בצורה כזאת, דאם הגיע זמנה למות המלאך המות היה יכול לה- מית אותה כדרך כל אדם.

אלא שמצינו שהשטן ניסה לעכב את אברהם אבינו בכל מיני דרכים ותחבולות כדי שלא יעמוד בנסיון וכדאיתא במדרש תנ- חומא בפרשת וירא שהשטן נעשה לפניו כנהר גדול ואעפ"כ נכנס בו אברהם וכיון שהגיע והמים עד צוארו תלה את עיניו לשמים ואמר באו מים עד נפש, וכן הלך אצל יצחק וניסה לעכבו, והיינו משום שרצה למנוע את זכות העקידה, ולפי"ז יש לפרש דגם לאחר שכבר עמד בנסיון העקידה עדין רצה השטן שיהא תוהא על הראשונות ולכן הגיע במיוחד להמית את שרה אולי עי"ז יוכל לגרום שאברהם אבינו יהא תוהא על הראשונות לומר אילו לא הייתי עושה כן לא היתה מת ובכך יעכב את זכות הע- קידה, ואעפ"כ לא הצליח בתחבולתו ועמד אברהם בנסיונו מת- חילה ועד סוף.

(מאורות רבינו מאיר הלוי)

בענין מאה ברכות ביוה"כ

מרב זיע"א אחז דכיון שביוה"כ ליכא מאה ברכות, על כן אין דין להרבות ברכות ביוה"כ, ועל כן ביוה"כ לא היה עולה למפטיר כדי להשלים מאה ברכות וכמנהגו בכל השנה.

[פעם הגיע א' לרבנו זצוק"ל בחוה"מ סוכות ואמר שיש לדק- דק כדברי מרב זיע"א מהגמ' עצמו, דאיתא בגמ' מנחות מ"ג ב'

רב חייא בריה דרב אויא בשבתא וביומי טבי טרח וממלי להו באיספרקמקי ומגדי, ולמה הגמ' לא מפרש מה עשו ביוה"כ שהוא חידוש יותר גדול משבת, אלא ע"כ משום דאין דין רי- בוי ברכות ביוה"כ כיון דבלא"ה ליכא מאה. אכן רבנו זצוק"ל לא קיבל את הדברים ואמר דמדברי הגמ' ליכא הוכחה לכך, ואורחא דמילתא נקט].

(מאורות רבינו מאיר הלוי)

חטאי בין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שיבקש מחילה

בערב יום הכיפורים, נכנסו יהודים שונים להגריא"ל שטיינמן זצוק"ל, סיפרו והתאוננו כי פלוני הכאיב להם, והוא מתחרט ומ- בקש מחילה, אבל קשה להם מאד למחול לו, כי הוא פגע בהם עד עמקי פרנסתם או עמקי נשמתם. הגריא"ל שטיינמן היה מש- תתף בצערם, ואז היה אומר להם נרגשות: תחשבו לעצמכם. מה יהיה לכם מזה שהוא יסבול, מה יועיל לכם שהוא יתייסר, וכי אם הוא יסבול וייענש כאן או בקבר יועיל לך הדבר? הוא היה מוסיף ואומר להם כי בזכות שהם ימחלו- ה' יתברך ימחל להם על עוונותיהם.

לעיתים היה אומר לאברכים הסובבים לו, כי לדעתו בדרך כלל העבירות מדאורייתא שיש לבני אדם לשוב עליהם בתשובה, אין עבירות 'בין אדם למקום', וכי משהו מחלל שבת במזיד, וכי יש משהו שלא מתפלל בזדון חלילה, עוד כהנה, אבל יש עבירות ב'בין אדם לחברו', שאנשים נכשלים בדאורייתא ממש, ובזדון, לדוגמה מציקים לקרובים ובני משפחה, השוויגער לכלה והש- ווער לחתן. מכאיבים לאשה ולקרובים אחרים ולסובבים. וכל אלו הם איסורים ממש ועבירות. ויש ברוך ה', מיני דרכים שונות לפייס, להתחרט ולתקן את המעשים.

סיפר לי אחד ממקורביו של מרב הגריא"ל שטיינמן. היה זה ערב יו"כ שאותו מקורב הגיע לביתו של רבו. "באתי לבקש מראש הישיבה סליחה ומחילה, אם פגעתי בו במהלך השנה בידועין או שלא בידועין", מרב הרים אליו את עיניו ואמר: "אותי אינך צריך לפייס, אני זה שחייב לך הכרת הטוב. אבל אנא ממך זה הזמן שתחזור לביתך ותבקש סליחה ומחילה מאשתך ומבני ביתך..."

כך סיפר גם הרב ישראל מאיר שושן, כאשר בערב ראש השנה לרבנו הגריא"ל ושאל אודות עניני תשובה והתעוררות באופן פרטי ומה מוטל עליו בשיחו לפני ציבור. לפתע שאל אותו מרב: מה לדעתך, אילו חטאים יש לאדם יותר שעליהם יש לחזור בת- שובה- חטאי בין אדם למקום או בין אדם לחבירו?

מרב השיב ואמר לו (כמעט כהאי לישנא): כמה חטאי בין אדם למקום כבר יש (מלבד נושא של ביטול תורה?) - לא לענות אמן יהא שמיה רבא וכדומה. אבל בין אדם לחבירו יש הרבה. לדוגמא, אם הוא מענה את רעייתו או בני ביתו... וכי אם היא אשתך אז מותר לך להציק לה!

אח"כ הוסיף כי פעמים רבות החמות מצערת את כלתה לריק, כי מרגישה כאילו שהיא לקחה את הבן שלה, וכי מותר להם לה- ציק כל כך?!

המשיך: כמה עבירות שייכים אלינו בבין אדם למקום? הרבה יותר נופלים בדאורייתא של בין אדם לחבירו ולא בדאורייתא של בין אדם למקום.

שמתגייר לומד הכול מהתחלה, וכאשר הוא נכשל בתחילת דרכו בדבר איסור, יודעים שרק עתה הוא למד, ומבינים שאין לגעור בו.

והנה, ביחס לקדוש ברוך הוא נחשבים כולנו כגרים. מגיע ליל יום הכיפורים וכל יהודי מבקש סליחה ומחילה מבורא העולם. ובמה יזכה שתתקבל תפילתו ויתקיים בו "ויאמר ה' סלחתי כד-ברך"?- על ידי שיקיים "ונסלח לכל עדת בני ישראל", ויתייחס לכל יהודי בסלחנות ובסובלנות, כפי שנוהג כלפי "הגר בתוכם". הרגע הכי שמח בשנה

רבי שלמה זלמן אויערבך שאל פעם את מקורבו (רבי חיים אלימלך קורנברג) מה הרגע הכי שמח בשנה? הוא שאל והוא השיב: "בשעה שמברכים שהחיינו בהתקדש ליל יום הכיפורים". ביום כיפור- כל הבריה מתרוממת

מובא בהלכה כי יש ענין גדול לעמוד בחזרת הש"ץ של תפלת יום הכפור. חזרת הש"ץ כמו התפילת שמונה עשרה שעומדים בה. הרב אלישיב זצ"ל הורה שמי שכוחו מוגבל- עדיף שישב במזמורים שאומרים בעת פתיחת ההיכל, ויעמוד בעת חזרת הש"ץ, מאשר להפך: לעמוד בפתיחת ההיכל, ולשבת בחזרת הש"ץ.

בעל היסוד ושורש העבודה" אומר, שאם אדם מתאמץ לעמוד בחזרת הש"ץ ביום כפור, וכתוצאה מכך כואבות לו הרגלים- הרי הוא מכפר בכך על כל ה"רגלים" ממחרת לרוץ לרעה, שנכשל וחטא במהלך השנה. אם כתוצאה מהצום הרעב מציק לו- הרי הוא מכפר בכך על כל המאכלות האסורות שאכל במהלך השנה, ועל מה שאכל בלא ברכה. אם כתוצאה מרובי התפלה הפה שלו יבש, לשונו נדבקה לחכו, ולמרות שקולו צרוד הוא מתאמץ לה- תפלל בקול ובהתלהבות- הרי הוא מכפר בכך על חטאי הדבור שחטא במהלך השנה. ועל זה הדרך: כאב הראש- מכפר על המ- חשבות האסורות, ודמעות העיניים- על הראיות האסורות.

יתרה מכך, לא זו בלבד שהוא מתקן את כל החטאים שחטא באמצעות איברי גופו, אלא הוא גם מוסיף להם בריאות! הרפואה לאיברי הגוף תלויה במאמץ שהאדם עושה באיבריו ביום כפור! דוקא הכאב ברגלים, שנגרם בעטיה של העמידה הממושכת בת-פלת יום כפור- יביא רפואה לכל מיני בעיות שהיו לאדם ברג-ליו. דוקא כאבי הידים, שנגרמו בעטיה של ההתלהבות בתפלה, שהיתה בבחינת "כל עצמותי תאמרנה"- יביאו לרפואתן השלמה של הידים. וכן על זה הדרך: צריבת העיניים, שנגרמה בעטין של הדמעות- תביא מזור לכל תחלואי העיניים.

ה"בני יששכר", בספרו "אגרא דפקא", שואל מדוע ביום כפור הולכים יחפים, בלי נעלים? והוא מבאר זאת על פי דברי הגמרא (שבת קכט ע"א) שלעולם ימכור אדם כל מה שיש לו, ואפילו את הקורות ביתו, ויקנה מנעלים לרגליו. ולכאורה קשה: בשלמא למכור את כל מה שיש כדי לקנות מכנסים, או אפילו חולצה- מובן, כי אכן זו בושה גדולה לצאת לרחוב בלעדיהם. אבל מדוע יש לאדם למכור את כל אשר לו כדי לקנות נעלים? מה כל כך נורא אם ילך בלי נעלים?

אלא, שבעת שאדם הראשון חטא- קלל הקב"ה את האדמה (בראשית ג, יז): "ארורה האדמה בעבורך". ממילא, כאשר אדם מניח את רגליו על האדמה- הוא נוגע בקללה והיא נדבקה בו! לכן אדם. החפץ להתרחק מן הקללה, שלא תדבק בו- חייב למ-כור את כל אשר לו ולקנות מנעלים לרגליו. הנעלים יוצרות חצי-

באותו שיח הוסיף: אדם חושב כי הוא צודק בהכל, וכי גם היסורים שבאים עליו בוודאי לא מגיע לו, וכי הוא עוד יכול לתת עודף להקב"ה... הצדק עמו תמיד! ובשלמא אם היה חושב שצו-דק בענייני בין אדם למקום, נו, שישתדר עם העבירות של עצמו (רח"ל), אבל כאשר ה'צודק' שלו הוא בבין אדם לחברו, סובלים מכך אחרים, וזו בעיה קשה.

וכמה פעמים היה נוהג לומר בימים שלפני יוה"כ: 'אנשים מקיימים את המנהג שמבקשים מחילה בערב יום כיפור, אבל ממי שבאמת צריכים לבקש, לא מבקשים, וממי שלא צריך מב-קשים...".

(אוצר המועדים)

הברכה תלויה בשלום

יום הכפורים אינו מכפר במקרה שיש כעס ותרעומת בין אדם לחברו, ואדם לא פיס את רעהו.

הקשה על כך הרבי מלעלוב זצ"ל: מה הקשר בין כפרת יום הכיפורים לרצוי החבר? הלא את יום הכפורים הקדוש, שכל כלו רחמים, קבלנו בחמלת ה' עלינו בעקבות ארבעים יום של תפלה במדבר, לאחר חטא העגל. באותם ימים התפלל משה רבנו בש-מים, וכלל ישראל התפללו למטה, וביחד הם הצליחו להוריד לעולם מתנה נפלאה ששמה יום כפור. במה קשור ענין נשגב זה למחילה ולסליחה בין אדם לחברו?

ובאר על פי מה שרואים בפרשת הבארות שחפרו עבדי יצחק. בשתי הבארות הראשונות רבו עליהם עבדי אבימלך, והבארות נזוקו. הבאר הראשונה יבשה, ומימיה הפסיקו לנבע, והבאר הש-ניה יבשה, וגם מימיה הפסיקו. רק בבאר השלישית שבה היה שלום, היתה הרוחה, ומימיה לא יבשו. מכך למד יצחק אבינו, שהברכה בעולם תלויה במצב השלום בעולם.

נכון אמנם שבמקרה הזה עבדי אבימלך, שהיו רשעים, היו אשמים והוו את סבת המחלוקת, ולמרות זאת גם יצחק סבל מכך, והבאר יבשה- כי עצם המחלוקת מונעת ברכה בעולם. ביום הכפורים נחתם גזר דינו, אך כל שפע שנגזר עלינו אינו יכול לחול במקרה שיטנה מחלוקת ומריבה. גם כאשר צד אחד צודק, והצד השני אינו צודק, עצם המריבה היא מחסום בפני הברכה.

אין כלי מחזיק ברכה אלא השלום. השלום- הוא המפתח לח-תימה טובה.

משום כך, צריך כל אדם להשתדל ביום הכיפורים בכל כוחו לפיס את חברו, ובמקביל לא יקפיד על אף אחד וימחל לכל מי שפגע בו. או אז, יתן הקב"ה בלב זולתו שגם הוא יתרצה אליו וימחל לו מחילה גמורה, ושוב לא יהיה דבר שיהווה מחסום בפני הברכה.

(האדמו"ר מלעלוב זצוק"ל)

ונסלח לכל עדת בני ישראל

בכל ליל יום הכיפורים, בעת אמירת המילים "ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם", והיה מרנא ה'חפץ חיים' מתייפח בבכי עז. באחת השנים שאלוהו תלמידו: "רבי, מדוע לבכות במילים אלו?", וה'חפץ חיים', הכהן הגדול מאחיו, הסביר- גר

צה, נתק, בינו לבין האדמה.

כל זה אמור לגבי כל ימות השנה.

ביום כפור- אומר ה"בני יששכר"- לא רק בני אדם מתרוממים למדרגת מלאכים, גם האדמה מתרוממת! אותה אדמה שבמהלך כל השנה היתה "ארורה", הופכת להיות קדושה! היא מתרוממת להיות במדרגתה של האדמה שבמקום המקדש- שם שיש עליה קדושה, ומחמת כן הכהנים הולכים עליה יחפים, כדי שלא תהיה חציצה בינם לבין הקדושה. ביום כפור הבריאה כולה מתעלה. האדמה שבכל מקום הופכת לקדושה, ולכן אנו הולכים יחפים שלא תהא חציצה בינינו לבין הקדושה.

רבתי!

אנחנו שומעים היטב מה כתוב כאן?

כתוב כאן שביום הכיפורים גם האדמה שלא חזרה בתשובה- מתעלה, מתרוממת! ומעתה הבה נדון קל וחומר: ומה האדמה שלא חזרה בתשובה זוכה, ביום הכיפורים להתעלות ולהתרו- ממות, אדם שחוזר בתשובה, עוזב את הרע ובחור בטוב- על אחת כמה וכמה שיזכה להתרומם ולהתקרב אל השם יתברך. הבה ונזכור: ככל שנשתדל לעשות יותר תשובה- כן נזכה לה- תרומם יותר! נוכל להגיע עד כסא הכבוד! השם יזכנו.

(שש באמרתך)

התפילה משנה את האדם

נפשנו חמדה לדעת אז רז סוד התפילה. כיצד מועילה התפילה לשנות גזר דין של אדם? וכי יתכן כי גזר דין של הקב"ה ישתנה, והרי נאמר (מלאכי פרק ג' ו') "כי אני ד' לא שניתי...".

ואכן סוד הדברים הוא, כי אל הגזירה משתנה אלא האדם הוא שמשתנה, ואף אם נגזרה גזירה על פלוני, הרי שהוא לא אותו שעליו חלה הגזירה, כי אחר הוא, שונה.

יסוד זה כתב רבי יוסף אלבו בספרו "העקרים" (מאמר רביעי פי"ח) וביאר כי עיקר התפילה אינה כדי להביא שינוי ברצונו של השי"ת ח"ו, אלא שעי" התפלה משתנה האדם המתפלל, שע"י כך הוא עולה למדרגה יותר רמה ונשגבה.

וכשם שגר שנתגייך קטן שנוול דמי, כך גם יהודי כשהוא מתעלה ממדרגה למדרגה פנים חדשות יש לו, ואם הגזרה נגזרה על פלוני אלמוני, הנה ע"י התפילה ששוברת את לבו כבר נעשה לאחר באופן שהגזירה כבר איננה מכוונת עליו. ומפני כך הוא נקרא 'מתפלל' ולא 'מפלל', להדגיש כי לא עצם התפילה הוא העיקר, אלא מה שהוא מתפעל מן התפילה זהו העיקר המכוון. וראיתי כי סמכו את דבריו על המעשה המובא בירושלמי (ע"ז פ"ב, דף ט"ז), מסופר שם כי רבי מנא בר תנחום הלך מארץ ישראל לצור, והיה להם למורה הוראה. אחד הדברים שפסק להם הוא, שהתיר להם לאכול תורמוסין שבישלו אותם עכו"ם. מכיוון שסבר כי אין זה מאכל חשוב, ולא גזרו על כגון זה איסור של בישולי עכו"ם.

פעם הגיע רבי חיים לצור ומתא את רבי מנא בר תנחום. ואז נודע לו שהתיר אכילת תורמוסין שהתבשלו ע"י גוי. ראה ושתק. כשחזר לארץ ישראל, שאל אותו רבי יוחנן איזה מעשה אירע לידך? ואז אמר לו שמצא את רבי מנא בר תנחום שהתיר אכילת תורמוסין שהתבשלו ע"י גוי.

אמר לו רבי יוחנן, ולא פגעת בו? לא מחית בידו? השיב לו רבי חייא, אדם גדול הוא. ובמה הוא ראה זאת? בכך שראה שרבי מני יודע למתק את המינים המלוחים של הים הגדול. וכל תלמידיו

שותים מים אלו מידי בוקר. אדם כזה לא יכולים לנדות.

אמר לו רבי יוחנן, לא בני, הוא לא ממתק את מי הים. אלא הוא יודע את חשבון המים. שבשעה שהמים מקלסין את בוראן הן מתמתקין.

ומכאן המסקנה היא, כי אם המים בשעה שהם מתפללים הם משתנים ומתמתקים. ק"ו אדם שמתפלל משתנה...

(הגדתי היום)

יום כפור- יום של רוממות הנפש

הנטיה הטבעית ביום כפור- להתרומם

המגיח רבי אליהו לופיאן זצ"ל הגיע שנה אחת בליל יום כפור לשיבת פוניבז' ומסר שיחה לבני הישיבה. הוא הביא את מאמר חז"ל (פסחים ק"ג ע"ב): שלשה אין הדעת סובלתם, והקב"ה שו- נאם: דל גאה, עשיר מכחש וזקן מנאף.

המכנה המשותף לשלושתם- שהם עושים דבר נגד הטבע. הדל- אין לו כלום, ועל מי הוא מתגאה? העשיר- יש לו הכל, ולמה הוא צריך לשקר? הזקן- כח התאוה שלו חלוש, ולמה הוא מנאף?

כל אלו הם חכמי להרע! מנצלים את הכח שלהם לרע על ידי שפועלים כנגד טבעם.

אמר המשגיח: הנטיה הטבעית של יהודי ביום כפור היא לרו- מם את נפשו ולהתקרב לה'. לכן, מי שמגיע ליום כפור ולא שב בתשובה- זה נגד הטבע! ואדם שפועל נגד הטבע- הקב"ה שונא, ואין הדעת סובלתו!

לכן, עיקר העבודה ביום הכיפורים היא לממש את הנטיה הט- בעית והסגולית של היום הזה, לטהר עצמנו, לרומם את נפשנו ולהתקרב לה' בכל לבנו.

(הג"ר אליהו לופיאן זצוק"ל)

מלה אחת של ודוי

המשנה באבות (ה, ו) אומרת, שעשרה דברים נבראו ביום שישי בין השמשות, אחד מהם הוא 'פי אתון'.

שואל מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל: חתן צועד לחופה כשאביו מלווה אותו מצדו האחד והמחותן מצדו השני. התזמורת מנגנת את הנגון של החופה, הכתובה מוכנה, האורחים צועדים לכוון מקום החופה, ומסדר הקידושין גם הוא כבר מתקדם לשם.

"רגע אחד", צועק אביו של החתן. "שכחתי משהו!"

לא מצאת זמן אחר? הרעי עכשיו כבר הולכים לערוך את החו- פה! לא משנה מה הוא שכח, דבר אחד ברור: מדובר בדבר יקר ביותר, ברמת קריטיות שמחייבת אותו לעצור גם בסיטואציה הזו.

הקב"ה בורא תבל ומלואה בששה ימים: ביום הראשון את השמים והארץ, ביום השני את כל המים שבנהרות ובימים, ביום השלישי את כל העצים הדשאים הפרות והירקות, ביום הרביעי את כל מערכת הכוכבים, הכוללת מיליארדי כוכבים שבתוכם השמש והירח. ביום החמישי את כל בעלי החיים שבים והעופות, ביום השישי את כל בעלי החיים, ואת האדם ואשתו. זמן קצר לאחר שנברא, הספיק האדם לחטא ולאכול מעץ הדעת, גרש מגן עדן, והוא, האשה והנחש נתקללו. אז היתה אמורה לבוא שבת, שבת מנוחה בה נח הקב"ה מבריאת העולם הגדול. העולם כולו אמור היה להתאחד במנוחה אחת עם הבורא.

אך בערב שבת בין השמשות, ברגע האחרון שלפני המנוחה, יש עוד דבר שנברא דוקא באותה שעה: פי האתון!
מה דחוף לברוא אותו דוקא בזמן זה? הרי ניתן לברוא אותו גם אחרי שבת?!

התמיהה הולכת וגוברת כשחושבים שהיא נועדה עבור בלעם הרשע שברשעים, שעליו מספרת הגמרא (גיטין נז ע"א) שכבר אלפי שנים הוא נדון בגיהנום הנורא ביותר. בכל זאת, כאשר אנו קלום מעלה אותו באוב ושואל האם להדבק בעם ישראל, משיב בלעם בעזות מצח: "לא תדרוש שלומם וטובתם כל הימים!" האם עבור רשע כזה היה צריך לברוא את פי האתון דוקא בערב שבת בין השמשות?

אמר הרב שטיינמן תרוץ נפלא: הקב"ה ידע שבלעם הוא רשע גדול, שהשתמש בנבואתו לטומאה וקלקול, לקלל את ישראל ול- כלותם, ולכן אם יבוא אדם ויוכיח אותו על מעשיו הרעים- אין סי- כוי בעולם שהוא ישמע את דבריו. היה שווה, אפוא, לקב"ה לברוא בריאה כה מיוחדת כפי האתון, כדי שהיא תפתח את הפה ותתן לו מוסר כמו שצריך. אז הוא יחטוף 'שוק' ויאמר מלה אחת- "חטא- תי" (במדבר כב, לד).

אמנם זה לא היה וידי רציני, שהרי במקום לשוב לביתו ולבכות ולהתחרט כל חייו- הוא המשיך במעשיו הנלוזים, אבל מכל מקום היה זה חידוש, שרשע נאלץ שכזה מוציא מפיו את המילה "חטא- תי", ורק עבור כך היה שווה לקב"ה לברוא את פי האתון!

מכאן לומדים לימוד יסודי: הקב"ה ברא את פי האתון דוקא בערב שבת כדי ללמד אותנו על ערכה של מלה אחת של ודוי ותשובה! לכל אדם יש את האפשרות לשוב בתשובה, אם רק יאמר את הוידוי כמו שצריך "חטאתי, עויתי, פשעתי", לא באופן של ודוי פה גרידא, אלא בודוי הלב.

מדיין הכשילו את צדיקי ישראל בבעל פעור בדרך נכלולית. הם פיתו אותם לדבר מצוה כביכול, שאינה אלא עברה של עבודה זרה, ומתוך העברה הזו הם נגררו לעברה אחרת וחטאו בבנות מדין.

לכן למדיינים אין תקנה! הקב"ה צוה לנקום בהם את נקמתו- "לתת נקמת ה' במדין" (במדבר לא, ב). זו "נקמת ה'", שלא יסאר מהם שם ושארית. מלבד הילדים הקטנים שלא טעמו טעם משכב, את כל הזכרים הרגו אחד מהם לא נשאר!

וכל זה למה? כי הם פתו את ישראל למצוה כביכול, וכך משכו אותם אל מקום העברה. וזו הסכנה הגדולה ביותר- כשאדם נמצא במקום עבירה, בתוך 'מרחב המחיה' של היצר הרע.

ועל כך אנו מתודים- "על חטא חטאנו לפניך", דהיינו, חטאנו בנקודה הזו של "לפניך". במקום להתרחק ממקום העבירה ולע- מוד לפני ה', הלכנו אחר עצת יצרנו ונכנסנו לידי ניסיון, הסתובבנו במקום סכנה, ועל ידי כך נפלנו ברשתו של היצר.

והתקנה היא- להיות תמיד לפני ה', להסתופף בחצרות ה', לח- זות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, להישאר מוגנים בתוך בית המדרש ולא לתת שום דריסת רגל ליצר הרע!

(הגראי"ל שטיינמן צוק"ל).

עקר מצות התשובה היא הוידוי כפי שכותב הרמב"ם בתחילת הלכות תשובה: "כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני הא-ל ברוך הוא".

נוסח הוידוי הוא בלשון רבים: "אשמנו, בגדנו, גזלנו", וכן בוידיי האורך: "על חטא שחטאנו לפניך".

והענין תמוה- כשאדם חוטא ועושה מעשה לא טוב, עליו לקחת את האחריות על עצמו ולא להטילה על כתפיהם של אחרים.

אוי לו למי שמטיל את האחריות על כתפי אחרים- הוא לעולם לא יתקן את עצמו! אם כן, מתאים יותר לכאורה לומר: אשמתי, בגדתי וכן הלאה, ומדוע תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה את הוידוי בלשון רבים?

ביאר רבי זידל עפשטיין צ"ל, המשגיח בישיבת 'תורה אור': חז"ל אומרים, שכאשר אדם חוטא בתוך ביתו- קורות ביתו יונ- קים את החטא, ומעידים עליו בשמיים שחטא (חגיגה טז ע"א). גם כאשר אף אחד לא ראה, קירות הבית הדוממים הושפעו מן החטא. ולא רק שהם הושפעו, אלא בכוחם להעביר את ההשפעה הלאה. כאשר נכנס לביתו של אותו אדם שכן, ללוות עגבניה או ביצה, הוא משופע מן הטומאה שאופפת את הבית, וגם הוא עלול לחטוא.

נמצא, פלוני חטא בתוך ביתו, ואיש אינו יודע מכך, אך בחטאו קלקל את כל מי שנכנס לביתו, והם שחטאו בעקבותיו קלקלו אחרים שבאו בעקבותיהם, וכך ההשלכות של החטא שלו הן ארו- כות טווח.

באמירת 'אשמנו' מבטא האדם את המציאות הזו: לא רק הוא לבדו אשם. במעשה הקטן שלו הוא גרם שעוד רבים טובים אשמו ביחד אתו, וכל מעשיהם נזקפים לחובתו.

דברים חמורים אלו מראים עד כמה חמורה עברה שעושה אדם, גם כאשר הוא עושה אותה בחדרי חדרים ונדמה לו שאיש אינו מושפע ממנה לרעה.

אך כדי שלא תפול רוחנו- חובה להזכיר גם את הפכם של דב- רים: מדה טובה הלא מרובה ממידת פורענות. ואם כך גורם אדם שחוטא, שוו בנפשכם כמה תורם לעולם אדם שמקיים מצוה!

הוא קיים את המצוה בחדרי חדרים, מבלי שאיש ראה זאת, אך קדושת המצווה קימת, והיא משפיעה על אחרים, וגורמת גם להם לקיים מצוות, וכך גדלות הקדושה והטהרה בעולם.

כל חיזוק עשוי להיות משמעותי לגורל העולם כולו.

בדברים אלו באר רבי זידל עפשטיין את דברי הגמרא (יומא פו ע"ב) "גדולה תשובה, שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו" - על ידי תשובה מכניס האדם רוח טהרה בעולם, ורוח הטהרה הזו גוררת אחריה את כל העולם כולו לתשובה, וכך יכולים כולם לזכות למחילה.

(הגר"ז עפשטיין צוק"ל)

"איה"

בימים נוראים, כאשר הש"ץ מגיע בקדושה של מוסף ל"איה מקום כבודו", הוא מאריך בתיבת "איה". באותו הזמן, אנו מבק- שים שייתן לנו הקב"ה אחד משלושה דברים: 'עושר מופלג, בנים צדיקים וחכמים, רוח הקודש'. נשאל רבי אהרן לייב שטיינמן, על מה מהם כדאי לכוון?

השיב מרן: תבקש על רוח הקודש, אולי תזכה לזה, שהרי תוס' בקידושין (ע"ג). הביא את שאירע באבוב דשמואל שהיה במדינת הים, ובא לביתו על ידי שם ללילה אחד, וחזר למחרת למקומו. בכך בא תוס' להכשיר תינוק שנולד אע"פ שאביו במדינת הים, שמא האב בא בקפיצת הדרך לביתו על ידי שם. סיים רבי אהרן לייב ואמר: העולה מדברי התוס' שדרגה זו שייכת לא רק בקדוש עליון כאבוב דשמואל, לא רק אצל תנאים ואמוראים, אלא גם אצל- לנו- אצל כל אדם!

ואילו רבי הלל זקס אמר לתלמידיו: 'תכוונו לבנים צדיקים', והסביר הוראתו: רוח הקודש, מי שלא הוכן לזה- מזיקה לו. עושר

מופלג, בוודאי מזיק למי שלא נולד במזל של עושר. בנים צדי-קים, בוודאי יהיה לכולכם נחת.

(נר לשולחן שבת)

לקח גמרא והתענג עליו

סיפר ת"ח אחד, שבצעירותו הלך לראות את הסטייפלר ביום הכיפורים. רבינו התפלל כדרכו ברגש רב, למחזה הזה היה רגיל. אבל שני דברים תפסוהו: ב"על חטא של עזות מצח" התייפח רבנו ביותר, זה האיש שה"חזון איש" אמר לגאון רבי יעקב אד-לשטיין שהוא העניו שבדור. דבר שני, אחרי תפילת מוסף, רוב המתפללים עייפים ופורשים לנוח. הסטייפלר לקח גמרא והת-פק עליה, כמו הייתה זו סעודה דשנה אחרי יום של צום.

(נר לשולחן שבת)

הגשמיות של הזולת - הרוחניות שלך

אברך בן עלייה התפלל ביום הכיפורים בהיכל 'כולל חזון איש'. היה זה לפני שנות דור, כשגדולי התורה ובראשם הסטייפלר קבעו שם מקום תפילתם. לאחר תפילת העבודה ראה שרבינו נושא עיניו מהמחזור ומביט לצדדים. הבין שמבקש לומר דבר מה, וחפז לשמוע.

אמר לו רבינו ברגש עז: "הנה סיימנו לשנן את עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים, ובצאתו מבית קדשי הקדשים התפלל תפילה קצרה, שלא להבעית את ישראל. ומה ביקש- כל הב-קשות, גשמיות! 'שתהיה שנת אסם, שנת ברכה, שנת דגן, שנת זול, שנת משא ומתן'. לא התמקד בענייני תורה ויראה, התעלות וקדושה. איך יובן?!

"מכאן ראייה ליסודו של רבי ישראל מסלנט, שענייני הגשמיות של הזולת הם ענייני הרוחניות שלי!"...

(אוצר הסיפורים והמועדים)

עוצמת סגולת יום הכיפורים

כתב ה"בית הלוי" (דרוש טו) שסגולת יום הכיפורים יש בה מעלה גדולה, ואם אדם מתחרט מעומק הלב על העברה, מקבל על עצמו לעזוב אותה ומתודה עליה- הקב"ה ברב חסדו מעביר ממנו את התשוקה ואת הנטייה שיש לו לאותה עבירה, כך שתה-

פוך להיות תשוקה ונטייה למצוות. תמצית דברים אלו טמונה בבקשה שאנו מבקשים "לב טהור ברא לי אלוקים"- לב חדש ונקי מחטא, ועל כך נאמר "עם נברא יהלל י-ה"- עם ישראל, שנברא מחד בזכות תשובתו, מהלל את שם ה'.

זוהי מתנה נפלאה שנתן לנו הקב"ה, מתנה שאין דומה לה. יש שתמהים, לשם מה צריכים לב חדש? לכאורה מספיק שה-עברות יתנוקו, אך באמת היא שכל אחד יודע שמי שנטיית לבו נותרת כמות שהן, ירגיש משיכה לחזור ולחטא. כדי להתנתק מן הרע וללכת בדרך הטוב, אנו זקוקים ללב חדש וטהור. בבריאה מחודשת זו מתבארת קושייתו המפורסמת של רבי אהרן וסרמן זצ"ל ב"קובץ מאמרים", מה החידוש במצוות תשור-בה? הלא כל מי שתוהה על הראשונות מבטל בכך את המעשים שעשה. הדבר נכון הן לגבי מעשים טובים והן לגבי מעשים רעים. ולפי דברי ה"בית הלוי" אפשר לפרש באופן נפלא: כשאדם עושה תשובה- לא רק מעשיו נמחקים, אלא נברא בו לב חדש, וכל הכוחות שבעבר משכו אותו לעברה, ימשכו אותו כעת לתור-רה ולמצוותיה.

(בית הלוי)

אשמנו, בגדנו, גזלנו

שני עניים היו נודדים יחד מעיר לעירו מכפר לכפרו מקב-צים נדבות. האחד היה בריא בגופו, ואילו השני היה. בכל מקום אליו הגיעו העני והבריא, הזהיר הבריא את העני, כי לא יספר מאומה מכל מחלותיו לבני המקום, אלא יסתיר את הדבר ככל הנראה יכולתו, כדי שלא יפרשו ויתרחקו ממנו. פעם אחת, הגיעו השניים אל אכסניה אחת, ובה התאכסן באותה שעה רופא מפורסם, ניגשו השניים אל הרופא ובקשו ממנו מתת יד. נכ-מרו רחמי הרופא על השניים ובמקום נדבה הציע להם כי אם סובלים הם מחולי כל שהוא מוכן הוא לרפא אותם חינם אין כסף. סיפר לו-זירז הבריא את רעהו החולה-ספר לו הכל אל תעלים מאומה! מדוע שנית את דעתך-התפלא העני החולה על רעהו-והלא כל הימים אתה מבקש להסתיר את תחלואי... שוטה שכמותך-השיב העני הבריא -בכל מקום אליו אנו מגיעים יכול סיפור על מצבך רק להרע לך, שכן יבדלו ממך ולא ירצו לארח אותך, אולם כאן זו הזדמנות בעבורך להתרפא מכל נגעך, על כן ספר הכל אל תעלים מאומה! כן הוא גם הנמשל -אמר המגיד

בקשת סליחה במוצאי יום הכפורים

דבר נוסף היה אומר רבנו זצוק"ל במוצאי יום הכפורים, משמו של מרנא החפץ חיים זיע"א, שעמד על השאלה הידו-עה: מדוע מבקשים 'סלח לנו' בתפלת ערבית שלאחר יום הכ-פורים, והרי רק עתה בקשנו סליחה וכפרה. ואמר החפץ חיים: האם עכשיו במעריב קראנו קריאת שמע כראוי? על כך אנו כבר מבקשים סליחה.

(עובדות והנהגות)

עובדות והנהגות

ממרו הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל

למוד ה'חובות' וספר התהלים

ביום הכפורים בצהרים לאחר תפלת מוסף, היה רבנו מתע-כב מלשוב לביתו, ונשאר להשלים את למודיו היומיים. וזאת בנוסף לכך שביום הכפורים עצמו היה אומר את כל ספר התהלים.

מדובנא-רבים נגעי האדם וכולו מלא עוון, ועל כך אין להרחיב את הדיבור בפני אחרים, אולם כאשר עומד האדם לפני הקדוש ברוך הוא, אשר ברחמיו מבקש למחול ולשוב על כל חטאיו-יפ-רט ויפרט! זו היא הזדמנות פז עבורינו

[זה השער]

י"ג מידות של רחמים

שלוש עשרה מידות של רחמים, הם מהכוחות הכי מרכזיים שנתנו לנו במערכת התשובה של ימים נוראים. וכלשון הפייט "תמכתי יתדותי בשלש עשרה תיבות... לכן שפכתי שיח פני בוחן ליבות בטוח אני באלה..." אמנם כאשר גילה אותם הקב"ה למשה אמר לו "בזמן שאתם עושים לפני כסדר הזה..." ודייקו חכמי העבודה דלא סגי באמירתם אלא צריך להגיע ל'עושים' שיהגו בהם כדי לעוררם ולהפעילם. לכן עתה בעשי"ת עלינו להקפיד יותר בתיקון המידות שהם כולם קשורות ושייכות בניהוג של י"ג מי-דות הרחמים. וכתב התומך דבורה בהקדמתו: האדם ראוי שית-דמה לקונו ואז יהיה בסוד הצורה העליונה, 'צלם' ו'דמות', שאלו ידומה בגופו (כפי שאמר הקב"ה למלאכים "נעשה אדם בצלמינו כדמותינו") ולא בפעולות (כשאנו מרחם כמו הקב"ה), הרי הוא מכזיב הצורה (כלומר מקלקל ומגנה את הצורה הקדושה בה הוא נברא) יאמרו עליו, צורה נאה (דומה לבוראו) ומעשים כעושים. שהרי עיקר הצלם והדמות העליון הן פעולותיו, ומה יועילו לו היותו כצורה העליונה, דמות תבנית אבריו, ובפעולות לא יתדמה לקונו... א"כ ראוי שתמצאנה בו י"ג מידות אלו, ע"כ. ובאמת הספר 'תומך דבורה' מלא בעניינים נפלאים הנוגעים לתיקון המידות, ורבים מגדולי ישראל שהמליצו ללמוד בו בקביעות, ומפורס-מת סגולתו להציל מפני המחלה הידועה רח"ל, דכאשר לומד בו, זוכה לגלגל עליו את השפע העצום והנפלא של י"ג מידות של רחמים, ונעשה באותו זמן בדרגת 'עושים לפני כסדר הזה' אם לומד על מנת לקיימו. ב. ונעתיק מש"כ התומך דבורה בענין המידה הרביעית "לשארית נחלתו" (כידוע שי"ג מידות נרמזים גם בפסוקים שאמר מיכה מי א-ל כמוך וגו'). וזה לשון הרמ"ק: הנה הקב"ה מתנהג עם ישראל בדרך זה, לומר, מה אעשה לי-שראל והם קרובי, שאר בשר לי עמהם, שהם בת זוג להקב"ה, וקורא לה בתי, אחותי, אמי, כדפי' חז"ל (בשרי השירים רבה פ"ט) וכתב "ישראל עם קרובי", ממש קרובה יש לו עמהם, ובניו הם, והיינו לשארית נחלתו, לשון "שאר בשר" וסו"ס הם נחלתו, ומה אומר, אם אענישם הרי הכאב עלי, כדכתי' "בכל צרתם לו צר", כתי' לא באל"ף, לומר שצערם מגיע (אליו...) וקרינן בוא"ו 'לו צר', כדכתי' (שופטים) "ותקצר נפשו בעמל ישראל" לפי שאינו סובל צערם וקלונם, מפני שהם שארית נחלתו. כך יתנהג האדם עם חבריו, כל ישראל הם שאר בשר אלו עם אלו, מפני שהנשמות כלולות יחד, יש בזה חלק מזה, ובזה חלק מזה, ולכן אינו דומה מרובים העושים את המצוה וכ"ז מפני כלולתם. ולכן פירשו רז"ל על הנמנה מעשרה ראשונים בביהכנ"ס, אפילו מאה באים אח-ריו, מקבל שכר כנגד כולם מאה ממש כמשמעו מפני שהעשרה כלולים אלו באלו, הרי הם עשר פעמים עשרה - הם מאה, וכ"א כלול ממאה, א"כ אפילו יבואו מאה, הוא יש לו שכר מאה. (ואגב, מי שיזכה ביה"כ להגיע מעשרה ראשונים וכ"ש אם זה במנין של כמה מאות, אין לתער ולשער את השכר העצום שזוכה ביום

כזה). וכן מטעם זה "כל ישראל ערבים זה לזה" מפני שממש יש בכל אחד חלק אחד מחבירו, וכשחוטא האחד פוגם את עצמו ופוגם חלק אשר לחבירו בו, נמצא מצד החלק ההוא, חבירו ערב עליו, א"כ הם שאר זה עם זה. ולכן ראוי לאדם להיות חפץ בטו-בתו של חברו, ועינו טובה על טובת חברו, וכבודו יהיה חביב עליו כשלו שהרי הוא - הוא ממש. ומטעם זה נצטוונו "ואהבת לרעך כמוך", וראוי שירצה בכשרות חברו ולא ידבר בגנותו כלל ולא ירצה בו. כדרך שאין הקב"ה רוצה בגנותינו ולא בצערנו, מטעם הקורבה, אף הוא לא ירצה בגנות חברו ולא בצערו ולא בקלקולו וירע לו ממנו, כא' הוא ממש היה שריו באותו צער או באותה טובה. עכ"ל.

וכמה עומק מונח בדבר הזה, כאשר אדם מבין שמצב הזולת נוגע אליו כי 'הנשמות כלולות יחד'. ואף שקל לחשוב כן לגבי חברותא קרוב, או שכן נעים הליכות. אבל קשה מאד לחשוב זאת, כלפי איש מריבות ותככים, ושכן טרדן ומציק, או כלפי סתם אדם שיש אחריו קופה של שרצים, ובפרט אם דעתו חלוקה ושונה ממני בתכלית, וכ"ש כלפי חוטא מזולזל במצוות ומקורר מיר"ש, וק"ו כלפי עמך, חילונים, עבריינים, וחוללי תאוות עוה"ז, שרבים מהם עדיין בגדר קרובים לנו, ואחינו בשרינו הם ממש, וכיון שכולם כנוף אחד זה כולל על כרחינו גם חלקים מקולקלים אלו, לכן שומה עלינו לרצות בטובתם, ולהתפלל על שובם בת-שובה שלימה אליו יתברך ג. והנה ע"י מחשבה כזאת יוכל אדם להתגבר על הגאווה אשר היא שורש להרבה עבירות בין אדם למקום ובין אדם לחבירו (יעוין שערי קדושה, ח"ב שער ד'). כי כל גאווה נובעת מהרגשת יחידנות ושלמות באיזה תחום, אבל אם כולם גוף אחד, א"כ כל בעיה שאני רואה אצל הזולת בעצם היא בעיה פרטית שלי, כי כולנו גוף אחד, וא"כ מה אני עדיף עליו בזה שזה לא מתראה אצלי, סוף סוף, נשמתי שקשורה ואחוזה בכל נשמות ישראל, נפגמת מהחסרון שמתגלה אצל חברי. ואי' בספה"ק שאם אדם רואה פגם אצל השני, הוא משום שמשמים רוצים שהוא עצמו יתעורר ויתחזק בנקודה זו, וע"י שהוא יתקן בדקות, אצל החבר יתוקן עצם החטא. ולכל הפחות יתפלל עליו שהקב"ה יעוררו בתשובה, וישוב מדרכו הרעה. וכמש"כ החזו"א שמדרכי החסד והעזרה לזולת הוא התפילה עליו שהקב"ה ישלח לו מזור ותעלה לבעייתו. וזהו שמצינו שכל גדולי ישראל מזוככים במידותיהם באופן שלא ניתן לתיאור, ורואים עליהם זהירות מופלגה בכבוד הזולת ובדאגה לשני, כי רק מכוח זה זכו להיות ראשי אלפי ישראל, ולזכות עי"ז בנשמה כוללת שמסוגלת להכיל את כולם, והבן.

[גל עיני]

אבינו מלכנו סתום פיות משטינו ומקטרגינו

אמר הרב גלינסקי: רבותינו נתנו טעמים רבים מדוע קוראים בספר יונה ביום הכפורים בין הערבים, בשעה הדוחקת והקובעת ביותר בשנה. גם רבנו החפץ חיים זצ"ל נדרש לכך (שער הציון תרכב-ו) וכתב, שספר יונה בא לומר שאין אדם היכול לברח מה', ועצת ה' היא תקום בכל מקרה. ויותר מכך. אשאל שאלה: לו יצויר שיהודי גדול, צדיק ובעל רוח הקדש כמו החפץ חיים למשל, היה מגיע לעיר זרה במדינה זרה, עיר של פריצות והו-ללות. פריז, למשל. למרות ששמעתי שפריז מלאה ביראת שמים

כי יהודים רבים שהגיעו אליה השאירו שם את היראת שמים שלהם... אבל זה רק משל. והיה אותו צדיק הולך בשדרות השאנו אליזה ומכריז "בעוד ארבעים יום פריז נהפכת". האם היה סכוי שמישהו ישם לבו אליו? שיקבל איזו פינה בעיתון? יונה הנביא נשלח להחזיר את נינוה בתשובה, כי הקדוש ברוך הוא חס על מעשה ידי. פחד יונה שאכן יחזרו ותשובתם תעורר קטרוג על ישראל, ולכן החליט לערוק ולברוח. אך נניח שהיה הולך וקורא את קריאתו, איזה הד היה לה? היו מושכים בכתפיהם וממשיכים במעשיהם. ככלות ארבעים הימים היו נבלעים באדמה, אות לבני מרי, והיה מתברר למפרע שחשש שוא חשש, ולא התעורר כל קטרוג על העם. אדרבה, יכול היה להשתמש בענשם כאזהרה לישראל. מסופר על סוחר יהודי המתגורר בסין שהחליט לייבא בעצמו סחורות מאירופה. הפליג ויצר קשרים עם יצרנים וספקים, ולפני שובו נסע לראדין לקבל את ברכת החפץ חיים. הציג עצמו, כי הגיע מסין. סין, קצה העולם... מה נשמע בסין? התעניין החפץ חיים. נאנח היהודי: העניינים יגעים. היהודים מפוזרים. אין חינוך יהודי, אין שחיטה כשרה, יש ניסיונות קשים בשמירת השבת, השם ירחם. החפץ חיים לא התפעל, וענה: צרתכם צרת רבים בדורנו. בקהילות רבות, מאוסטרליה ודרום אפריקה ועד לדרום אמריקה וצפונה, זה המצב. חיברתי עבורם את ספרי

"נדחי ישראל". קח עמך כמה ספרים, תפיץ אותם בסין. הם מורים איך להחזיק מעמד בתנאים הקשים. ומה עוד נשמע בסין? חזר החפץ חיים על שאלתו. תמה היהודי. על מצב היהודים כבר סיפר, על מה יספר עוד. הפטיר, מזה כמה שבועות יצאתי משם... ולפני שהפלגת, על מה דיברו שם? על מה דיווחו העיתונים? שאל החפץ חיים. ענה: הסינים בנו סכר ענק שלצורך בנייתו פונה עמק שלם מהתיישבות חקלאית. אך הסכר נבנה ברשלנות ומסת המים הכבירה ערערה אותו. הוא קרס, ומאה אלף סינים טבעו למות. החפץ חיים הזדעזע: אוי ואבוי, מדת הדין מתוחה עד לסין הגיעה. הרב, תמה היהודי, האם אפשר לשאול שאלה? בוודאי! כשסיפרתי על מצבם העגום של היהודים, הגיב הרב בהשלמה. וכשסיפרתי על טביעתם של איכרים סינים, מזדעזע הוא כל כך! ברכות יחולו על ראשך! אמר לי, בורשה היית? בודאי. לראדין מגיעים דרך ורשה. כמה יהודים גרים שם, ומה חלקם באוכלוסייה? תמה היהודי אך ענה: מספרים שכשלוש מאות אלף יהודים מתוך כמיליון תושבים. כן, אשר החפץ חיים. כך אומרים. אמר נא, אילו היית רואה אדם עומד בכיכר העיר ונואם באידיש, אל מי היית מבין כי הוא פונה? מה השאלה, ליהודים העוברים ושבים. אבל בעצמך אמרת שאינם אלא מיעוט. חייך: אכן, הגויים הם הרב, אבל אינם מבינים אידיש. אם דבר באידיש, ליהודים

דברי התעוררות

דברי התעוררות לפני תפילת נעילה

כתב המשנה ברורה (סימן תרכ"ז ג') **"כי בנעילה הוא חתימת הגזר דין שנכתב בר"ה על בני אדם, לטוב ולרע. ויזדרז מאד בתפילת נעילה, כי תכלית כל עשיית הוא יו"כ ותכלית יו"כ הוא תפילת נעילה, שהכל הולך אחר החיתום, ואם לא עכשיו אימתי."**

"ולכן אף אם חלש מחמת התענית, מ"מ יאזור כגיבור חלציו להתפלל במחשבה זכה וברורה ולקבל על עצמו גדרי התשובה באמת, והבא לטהר מסייעין בידו ויחתם בספר חיים טובים."

המ"ב, אשר בכל השנה כולה מורה לנו את הדרך אשר נלך בה ואת המעשה אשר נעשה, מעורר אותנו שלמרות חולשת התענית נאזור חלצנו ונקבל את גדרי התשובה באמת, משום שבשעת נעילה נחתם הגזר דין על כל בני אדם, אם לטוב ואם למוטב, ואם לא עכשיו אימתי!

והנה, עלינו לדעת ש"קבלת כל גדרי התשובה באמת" מחייבת רצון אמיתי שכל חיינו יהיו כרצון ה', ואסור בשום אופן להסתפק בפרורים של קבלות. עלינו לשנן לעצמנו ללא הרף ולחיות עם הידיעה, שאנחנו תושבי העולם העליון, אלא שנשלחנו לעולם הזה לזמן קצוב על מנת למלא תפקיד מסוים: לעבוד את הקב"ה ולהדבק בו, ע"י לימוד כל התורה וקיום כל המצוות.

האור החיים הק' (דברים ח' א') כותב על הפסוק: "כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות למען תחיון..." - שכאשר אנשים מסתפקים בקיום חלק מהמצוות "זהו הסובב יסורי האנשים וימעט כבודם וירבה יגונם..."

ואמנם, קיום תפקיד זה בשלמות כרוך ללא ספק בצורך להתגבר על קשיים רבים ולנהל מאבק קשה ויום-יומי עם היצירה. אך עלינו לדעת שהקב"ה - שברא אותנו לצורך מלוי תפקיד זה - נטע בנו את הכוחות שבאמצעותם נוכל להתגבר גם על קשיים.

והנה, פעמים שאדם אינו מודע לכוחות הגדולים הטמורים בו, וכאשר ניצב בפני קשיים, הוא נוטה להתייאש בקלות מלהתמודד איתם.

בשנים האחרונות התגברה מאד השפעת הפסיכולוגיה, ורוחותיה הזרות חדרו לתוך מחננו פנימה, והחלה להשתרש ההשקפה הכוזבת שכוחות הנפש שלנו חלשים מכדי להתמודד עם קשיים, ועלינו להסתפק בעבודת ה' שאינה כרוכה בהתגברות על הטבע.

אך חובה להבהיר שדעה זו מנוגדת בתכלית להשקפת התורה! כי למרות שאנו מעדיפים שלא להיקלע לעימות ישיר עם היצירה, ומשתדלים ככל האפשר להמנע ממצבים של נסיונות, אך כשאין ברירה, עלינו להשתמש בכוחות הגנוזים בנו כפי הצורך.

וזכורני, שבעת שלמדתי בישיבת חברון דיברו ראשי הישיבה בהיפוך גמור להשקפה הכוזבת של חולשת הכוחות. ע"פ דבריהם, עם ישראל יכול לעמוד על גודל הכוחות שקיבל מבורא העולם, ע"י התבוננות בתרי"ג המצוות שנצטוונו לקיים, גם במצב של קושי, ופשיטא שהתורה מצווה רק את מה שבכוחם של ישראל לעשות (שהרי אונס רחמנא פטריה) (שלמי מונד)

ורואים לאורך כל ימיו ושנותיו של רב הונא שכל אימת שמישהו הרגיז אותו או בייש אותו - הוא שותק, מוותר, מעביר על מידור-תיו. אמר הקב"ה: "היות והוא ויותר לאחרים, גם כאן בבית דין של מעלה, נוותר לו. תחזירו לו את הנשמה..." שנאמר (מיכה ז, יח): "נושא עוון ועובר על פשע!" למי נושא עוון למי שעובר על פשע, רב הונא נתן לנו מתנה, מתנה גדולה! לולי המתנה הזאת - איך היינו יכולים לגשת ליום הדין? מי יכול לעמוד בדין עם כל העבירות שיש לו באמתחתו? אלא שלמזלו רב הונא לימד אותנו שיש מסלול "עוקף עבירות"... למסלול הזה קוראים: "כל המעביר על מידותיו". אם אני מוותר - הקב"ה מוותר לי! כדאי לנצל את המסלול הזה שקיבלנו מרב הונא במתנה. הבה נקבל על עצמינו לפחות פעם אחת ביום לוותר! גם אם מישהו פגע בנו - להעביר על המידות, לא לכעוס עליו, לא לענות לו, לוותר! ואז נזכה - מידה כנגד מידה - ל"מעבירים לו על כל פשעיו",

[משכן שילה]

אינו מתפייס בג' פעמים

נאמר במסכת יומא פ"ז ע"ב דף כל המבקש מחילה מחבירו אל יבקש ממנו יותר משלש פעמים, וכן נפסק בשו"ע ח"א (סימן תר"ס"א) ואם אינו מתפייס בג' פעמים אינו זקוק "לו יש להסתפק מה הכוונה, בזה האם הכוונה של אינו זקוק לו הוא שנתכפר לו החטא למרות שחבירו לא נתפייס. שמעתי ממו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל שהכוונה היא שלא יענש על כך שלא פייסו אלא נחשב מעתה לאנוס, אבל החטא נשאר במקומו. ומה שכתב המשנ"ב (שם) ס"ק ה' ואם רצה לפייסו יותר רשאי אם אין שם בזיון התורה, הכוונה שאין בזה משום מכשיל את חבירו, אבל החטא לא נתכפר (קו ונקי ח"א סי' קעה).

[פניני אי"ש]

"על חטא שחטאנו לפניך בהרהור הלב"

מסופר על שלמה המלך (מלכים א' ג') שחלם חלום בגבעון. בחלומ, נגלה אליו הקדוש ברוך הוא ואפשר לו. שלמה לא את זכות הבחירה להחליט איזו מתנה חפץ לקבל מאת הבורא. "שאל מה אתן לך" - אמר לו ה' בקש עושר, נכסים או כבוד וגדולה, כי אם "לב שומע לשפט להבין בין טוב לרע". למה ייחל שלמה המלך? לקבל את עזרת האלוקים בהבחנה בין טוב לרע. תגובת הקב"ה אליו היתה: "יען אשר שאלת את הדבר הזה... הנה עשיתי כדברך... וגם אשר לא שאלת נתתי לך, גם עשר, גם כבוד". ה' יתברך העניק לשלמה גם את מה שבקש, וגם הוסיף לו אוצרות חנם של נכסים גשמיים, בעבור משאלת הלב הרוחנית שלו. רבי יחזקאל אברמסקי עורר את התמיהה על ענין זה בשאלו: מאי רבותיה דשלמה? לו יציר, כי בן תורה ממוצע, ישאל על ידי הקב"ה: "במאי בעת טפי, בעשרו של רוטשילד או בחכמתו של הגר"א מוילנא?!" הן אין כל ספק, כי יעדיף להתעשר בחכמת התורה ולא בממון. פשוט הדבר שלא יהסס וישיב כהרף עין: "חכמתו של הגר"א!" אם כן, מאי רבותא דשלמה המלך? מתרץ רבי יחזקאל כמובא בספר "מלך בפינו": שלמה המלך השיב את בחירתו מתוך חלום! ותשובה שכזו שבאה בחלום, היא תשובה כנה ואמתית, המשקפת רצון פנימי ואמיתי של האדם. בחירה

דבר. כדברך! הנהן החפץ חיים. הלא תבין, שיטפון הגורף מאה אלף יצורי אנוש, "מי במים", השם ירחם, שפת שמים הוא. איתות ממרום. אך מי מבין אותו, מי יתבונן בו ומי יזדעזע ממנו? הסינים, הם אינם מבינים שפה זו! אם כן, אל מי פנו, למי אותות? לנו! אבל אנו, בראדין אנו, ומהיכן נדע על האותות, איך נשמע את הנאום השמימי. הביאוך הנה על מנת שתספר לי עליו! זה המבט הנכון, המפכת. מבט של החפץ חיים זצ"ל. זה מה שהיה קורה אילו מילא יונה את שליחותו. אף לא אחד היה שומע לו, אבל הקדוש ברוך הוא אכן ביקש שבני נינוה ישובו בתשובה. ולכך, לכאורה, אין סיכוי, לכן ברח יונה. ירד בספינה, והתרגשה סערה. המלחים קראו איש לאלהיו, ולשוא. יונה התגלה בירכתי הספינה וסיפר את סיפורו, וחרדו חרדה גדולה. הורידוהו לים, ושקט מיד. העלוהו, והסערה התחדשה. הורידוהו שוב, ובלעו הדג. "וייראו האנשים יראה גדולה את ה' ויזבחו זבח... וידרו נדרים" (יונה א-טז). התפלל יונה ממעי הדגה, והקיא את ליבשה. שב ונצטוה, והלך. קרא קריאתו, "ויאמינו אנשי נינוה באלקים". כתב הרד"ק: כי אנשי האניה היו בעיר והעידו עליו כי הטילוהו אל הים וכל ענינו כאשר היה, לפיכך האמינו בנבואתו ושובו בתשובה שלמה. הרי לנו, שכאשר האדם מנסה להתחכם על רצון הקדוש ברוך הוא, "יושב בשמים ישחק, ה' ילעג...", ואדרבה, על ידו יסובב את עצתו ביתר שאת ועז. דווקא בגלל מה שארע ליונה מחמת בריחתו, גרם לאנשי נינוה להאמין לו ולשוב בתשובה. זהו שאמרנו, אין יכולת לאדם לברוח מה', ואדרבא - אם ינסה לברוח יתכן שיתקרב יותר אל רצון ה' בברירתו.

(והגדת)

הסגולה העצומה לזכות לגמר חתימה טובה

הגמרא במסכת ראש השנה (י"ז:) מספרת על רב הונא שהיה חולה ורב פפא בא לבקר אותו. כשראה את מצבו אמר לבניו: "אבא שלכם נפטר! אם אתם רוצים לעזור לו - תגידו 'יושב בסתר עליון', תדליקו נרות, תזמינו את האוטו של החברא קדישא, תלבישו לו תכריכים מפשתן, מהרו לבית העלמין כדי שתספיקו לקבור אותו לפני השקיעה". בניו של רב הונא מיהרו לעשות כדברי רב פפא, כשלפתע התעורר ה"מת" לתחיה ושאל: "אנחנו ממהרים לקבור אותך לפני 'מה אתם עושים לי?'". "אבא!" - השיבו הילדים - השקיעה... רב הונא, שהבריא, קם ממיתת חוליו והלך לבית המדרש. רב פפא התבייש מאוד לראותו: חבר חולה. אתה בא לבקר אותו, ובמקום להציע לילדיו להתקשר למד"א ולהזמין רופא, אתה מציע להם להלביש את אביהם בתכריכים ולהזמין 'חברא קדישא' שיקברוהו באדמה? כך מתנהגים עם חבר חולה? רב הונא, שראה את מצוקתו של רב פפא ואת הבושה שכיסתה את פניו, פנה אליו ואמר לו: "אין לך ממה להתבייש. אתה צדקת! באמת כבר הייתי מת! אבל כשעליתי למעלה, הקב"ה התערב בדיון ושאל: 'האם מיום שהגיע רב הונא לגיל חינוך היה מעביר על מידותיו או שהיה מחזיר מנה אחת אפיים לכל מי שפגע בו?'". פתחו את "התיק שלו" וראו בוודא שפעם אחת מישהו דרך לו על הרגל ורב הונא אמר לו "תודה רבה". בפעם אחרת שמישהו העליב אותו, רב הונא אמר לו: "תזכה למצוות". גם בפעם נוספת שמישהו פגע בו, רב הונא אמר לו: "כפרת עוונות". וכך ממשיכים

כזו הבאה בחלום היא טהורה מכל נגיעות וחפה משקולים זרים! מה שאין כן, שאדם עונה זאת בהקין, יתכן ובשקול הדעת שלו מערבות פניות חיצוניות, ואין זה דוקא רצונו האמיתי! , עליו יש לומר ודוי. משמעות חדשה למילים "הרהור הלב"

[זה השער להשם]

יסוד ושורש התשובה - ומי שיכול לזבוח יצרו על ידי התורה הוא העיקר

הריני מאשר קבלת מכתבו ... יסוד ושורש התשובה אינה תלויה בצומות וסיגופים, וכמו שכתב הרמב"ם פרק שני מהלכות תשובה "ומה היא התשובה, הוא שיעזוב החוטא חטאו, ויסירו ממחשבתו, ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד, ויתנחם על שעבר. " ובנודע ביהודה אורח חיים סי' ל"ה איתא " באמת אין התענית רק דבר טפל לתשובה, ועיקר התשובה היא עזיבת החטא, וידוי דברים בלב נשבר, חרטה בלב שלם, התקרבות לאהוב את הבורא, והיינו תשובה שישב אל ה' וירחמהו ... אבל שאר דברים תעניות וסיגופים אינם עיקריים ... אבל מי שיכול לזבוח יצרו על ידי התורה שכבר העידו חז"ל שאם אבן הוא נמוח ... התמדת התורה הוא העיקר. " ואמנם חוב לימוד התורה לא נאמר רק לבעלי תשובה, אלא כל יהודי ובכל מצב שהוא נמצא חייב לק- בוע בכל יום זמן לתורה, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה " כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין אפילו עני המתפרנס מן הצדקה ואפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר והגית בו יומם ולילה ". והנה כשאדם זוכה להגיע לתכלית התשובה וכל הזדונות לכל מדרגותיהם וקל וחומר השגגות לכל מיניהן מתהפכות לזכויות גמורות, הרי לא רק שאין מקום לעצבות ולמרירות, אלא להיפך היא צריכה להשפיע על הנפש שמחת אמת ונועם זיו קודש וחדות ה' היא מעוזו. ומעתה למקרה שלפנינו ...

יוסף שלו' אלישיב

(מכתבי הגרי"ש אלישיב זצ"ל)

מאותה סיבה שאדם יודע לאכול הוא צריך לדעת לעשות תשובה!

בשבוע שלפני יוה"כ נכנסו רבני ישיבת 'גאון יעקב' למעונו של רבינו מרן הגראי"ל שטינמן זצקו"ל, ושאלוהו בשם בחורי הישיבה 'כיצד עושים תשובה?' השיב להם מרן 'מודה ועוזב יר- חם'. ואולם המשגיח הגה"צ רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א, אמר לרבינו זצקו"ל דמסר כזה היו מבינים בדורות הקודמים, אך בדור שלנו צריך להסביר את הדברים. נענה מרן ואמר "האם לאכול הם יודעים?", ומדוע א"כ צריך להסביר להם כיצד לעשות תשובה? וניסו רבני הישיבה לומר 'לאכול זה תאוה', ולכן הכל יודעים זאת. אך למרות זאת, לא קיבל רבינו את דבריהם וחזר ואמר להם, כמו שאדם יודע לאכול, כך הוא צריך לדעת כיצד לעשות תשובה! וכשיצאו הרבנים מצאו שדברי מרן זצקו"ל מפורשים במדרש [ילקוט שמעוני, סו"פ נצבים] על אליהו הנביא 'פעם אחת הייתי מהלך ומצאני אדם אחד, היה מתלוצץ ומלעיג בדברי, אמרתי לו מה תשיב ליוצרך ביום הדין, אמר לי בינה ודעה לא נתנה לי שאקרא ואשנה, אמרתי לו בני מה מלאכתך, א"ל

צייד, ואני אמרתי לו מי למדך שתטול פשתן ותארגנו מצודות ותשליכה לים ותעלה הדגים מן הים, אמר לי בינה נתנו לי מן השמים, אמרתי לו מה ליטול פשתן ולארוג מצודות, להשליכה לים, להעלות בה דגים מן הים נתנו לך דעה ובינה מן השמים, לדברי תורה שכתוב בהם 'כי קרוב אליך הדבר מאוד' לא נתנו לך בינה ודעה מן השמים? וביאור הדברים הוא שאמר אליהו הנביא לאותו יהודי דהכל תלוי כמה הדברים נוגעים לך 'בחיים', כמו שלגבי פרנסתך המוכרכת לקיומך יש לך שכל ובינה אפילו בדברים קשים ומסובכים, כ"ש לגבי התורה שכתוב בה 'כי קרוב אליך הדבר מאוד', אם תרגיש שבלעדיה אין לך חיים ובה תלוי קיומך, יהיה לך את הדעה והבינה ללומדה ולהגות בה. וזה מה שאמר רבינו מרן זצקו"ל לגבי מצות התשובה, דכמו שלאכול אנו יודעים כי בזה תלוי חיינו, כך גם תשובה, אם נזכור שתשובה היא בגדר 'פיקוח נפש' בשבילינו שהרי 'ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניך', ממילא נדע כיצד לעשות תשובה!

[שיעורי ליל שישי]

פרקליט ליום הדין

חז"ל (ראש השנה יז ע"ב) לימדונו, כי בעת אמירת י"ג מידות - "אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו. מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה, אמר לו: כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם". השל"ה הקדוש מביא את שאלת הגאונים על דברי הגמרא, שהרי לכאורה אומרים אנו פעמים רבות י"ג מדות, האם תמיד אנחנו נושעים? משיבים הגאונים: הגמרא אינה אומרת 'יאמרו לפני כסדר הזה', אלא "יעשו לפני כסדר הזה". אם כלל ישראל ינהגו באותן מדות של רחמים שנוהג השי"ת, אזי ייווש- עו. חז"ל אומרים שהקב"ה "נתעטף כשליח ציבור", היינו שהוא כביכול התעטף בטלית. וכי מה צורך היה להשי"ת להתעטף בטלית? וכי הוא בא ללמד את משה רבינו כיצד מתעטפים בטלית? יודעים אנו כי כאשר צוה השי"ת על עשיית המנורה, התקשה בה משה רבינו עד שהיה צורך להראות לו כיצד לעשותה. אבל מי אינו יודע כיצד מתעטפים בטלית? אלא ברור כי אין הכוונה לטלית ממש, אלא יש כאן רמז למידותיו של הקב"ה, להנהיג תו כפי שהיא נראית לעיני בני אדם. השי"ת הראה למשה רבינו, כי אם ילכו במדות הרחמים בהן הוא מנהיג את העולם, יזכו שהנהיגה עמהם תהיה אף היא הנהיגה של רחמים. הגמרא (ראש השנה יז ע"א) מספרת: רב הונא בריה דרב יהושע חלה, והגיע רב פפא לבקרו. ראה רב פפא שרב הונא נוטה למות, והורה להכין לו התכריכים. לבסוף הבריא רב הונא, ורב פפא התבייש להיראות לפניו. לבסוף הגיע אליו רב פפא. אמר לו רב הונא: באמת לא טעית, אכן הגיע זמני למות, אבל השי"ת אמר לבית דין של מעלה שלא ידקדקו אחרי מעשי, כיון שגם אני לא מעמיד על מידותי ממשיכה שם הגמרא ואומרת: "שנאמר: 'נושא עון ועובר על פשע', למי נושא עון? לעובר על פשע. 'לשארית נחלתו', אמר רבי אחא בר חנינא: אליה וקוץ בה, לשארית נחלתו ולא לכל נחלתו, למי שמשים עצמו כשיריים". הקב"ה אינו סולח לכולם, רק למי שמשים עצמו כשיריים. ראיתם פעם בסעודה את ה'שיריים'? אני לא מדבר על 'שיריים' של אדם צדיק, אלא שיריים של אנשים רגילים, שמותירים מהאוכל בסוף הסעודה, ומשליכים אותם לפח. כך נראה אדם שמשים עצמו כשיריים. זו

התפללת טוב? אם כן מדוע מנחה היום אינך מתפלל כראוי?
הלא הבחנת בעצמך שהנך מסוגל!
(יחי - ראובן)

יום כיפור - שמחה עצומה

מסופר על מגיד אחד שהיה דורש במרה שחורה, ופעם הגיע לקהילתו של רבי מאיר מפרמישלאן זצ"ל, וביקש לדרוש בשבת. דחאו רבי מאיר ואמר לו "תבוא ביום ראשון". תמה המגיד "ומדוע למגיד פלוני כן נתת לדרוש בשבת?! ענה לו ר' מאיר בשנינות " שבת היא מכנסת אורחים גדולה. שהרי מגיע יום טוב והשבת נותנת לו את תפלותיה, מגיע יום כפור והיא נותנת לו גם את הסעודות: ואילו כשמגיע תשעה באב, היא אומרת לו תבוא ביום ראשון... ויש להבין מדוע באמת, מה נשתנה צום כפור מתשעה באב ושאר תעניות שאינן דוחות את השבת? לפני שנענה על שאלה זו, עלינו להבין: מה מהותו של יום הכפורים? למביט מהצד, הדבר מאוד מבלבל. מצד אחד היום מבהיל, מצד שני, בחז"ל מבואר כי "לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב ויום הכפורים". אולם, אפשר להניח יסוד שישנה בתכלית את הסתכלותנו על יום הקדוש יום הכפורים, ויהפוך אותו מיום שאנשים מעדיפים להירדם בו ולקום במוצאי הצום לבניית הסוכה, ליום שמחכים לו בכליון עינים. יום קדוש זה שונה במהותו מכל שאר התעניות. הם, תכליתם ומטרתם לעינוי גרידא, שהאדם יחוש מעונה, ויזכור החורבן וכדומה, ואילו יום הכפורים הרבה מעבר לכך. העינוי בו אינו משמש כמטרה, אלא אמצעי כדי לכפר על החטאים של השנה כולה. כדי להסביר זאת, אמשיל משל: גנב גדול נתפס וגזר עליו המלך גזר דין מות. כשהוא כבול בנחשתיים, העלוהו לגרדום והתליין החל לכוון החבל סביב צווארו. והנה רגע לפני ששטם התליין את הקרש שתחת רגליו נשמעו קריאות עצרו! עצרו!. למקום נכנס בשעטה רץ רוכב על סוס עם אגרת דחופה מאת המלך. התליין הרים את הכיסוי השחור מעל ראשו, קרא את דבר האגרת, ופנה אל הגדון הרועד: "הרצונך לצאת לחפשי?". הגנב הנהן נמרצות כלא מאמין. הוא לא ידע אם מתכוון הוא ברצינות, או שחפץ הוא להתל בו ברגעיו האחרונים. "המלך מסכים לחון אותך, בתנאי שתצום יום אחד ותבקש סליחה", הורה התליין בפקודת המלך. הגנב כמוכן נאות בשמחה רבה להסדר הקל, והרצועה הותרה מעל צווארו, כשהוא שב לביתו בגילה ובריקוד. יום הצום שצם הגנב כדי לכפר על חטאו, היה עבורו יום שמחה ועונג, שהרי ביום זה העניק לו המלך אפשרות לכפר על עונש מות בצום של יום אחד! צער הצום, התגמד לעומת המוות המרקד מול עיניו. כל רגע באותו יום צום, היה לו למשיב נפש, בידעו שבכך הוא מציל ופודה ממות נפשו. כן, גם אנו לפעמים חוטאים בעוונות שהעונש עליהם הוא מיתה או חולי, והקב"ה מעניק לנו הזדמנות פז ומתנת חנם. כל תיאור יחוויר מול עצמת יום הכפורים נפלאה, ששמה המתנה המדהימה הזו. אם היינו מכירים בגיהנם הגלום בכל חטא, היינו מעריכים מעט את שוויה האדיר של תשורה זו. ואמרו חז"ל שאפילו אם היה יום כיפור פעם בשבעים שנה, היינו צריכים לרקוד משמחה. אומר לנו הקב"ה צומו לפני יום אחד בשנה ועשו תשובה, ואני אחקך ואעביר חטאתכם, שלא תסבלו לאחר מיתה מעינוי הגיהנם הקשה. אם כן, צום זה עבורנו

לא מליצה, אלא מציאות. לדידו, שיזרקו אותו לזבל...לאדם כזה - הקב"ה נושא עוון. אכן "כל המעביר על מידותיו, מעבירין לו על פשעיו". זה ממש פלאי פלאים. אוצר שאפשר לזכות בו. בחז"ל אין גזמאות ואין מליצות. זו המציאות. אדם שאנשים פוגעים בו, מציקים לו, והוא אינו מדקדק לנהוג באותה מידה למצעריו. הוא מניח מידותיו והולך לו. יורקים לו בפנים והוא אומר שזה גשם... לאדם כזה, מעבירים על כל פשעיו. סיפרו לי על האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל, שהגיע אליו יהודי פשוט ביותר והרבי נהג בו בכבוד מופלג. הלה לא היה איזה 'צדיק נסתר', אלא נראה כרחוק מצדקות בכלל. ילדיו של הרבי תמחו לפשר הנהגתו, וכל הזמן ביקשו לדעת על מה ולמה זוכה אותו יהודי לכבוד גדול כל כך. עד שנתגלה הסוד. התברר כי אותו יהודי היה מנוול גדול, הוא רצה למסור את הרבי לשלטונות. הוא הכין מכתב לשלוח לשלטונות, אבל כדי להסתיר את מעשיו, הוא כתב גם מכתב לרבי. היה נס משמים, שהתחלפו לו שני המכתבים, וכך מכתב המסירה במקום להגיע לשלטונות, הגיע אל הרבי... כאשר ראה הרבי כי הלה רוצה למסור אותו, הוא ביקש להעביר על מדותיו, ובמקום להשליך אותו מכל המדרגות, כפי שהיה ראוי לנהוג עם אדם מושחת כמותו, החל לנהוג בו בכבוד מלכים. אבל לא צריך להרחיק לכת עד כדי כך. לכל אחד מאיתנו יש עסקים עם שכנים, עם קרובים. כאן השכן עושה רעש או מלכלך את המדרגות. זה ממש מוציא מהכלים. אבל מי שמעביר על מידותיו, מראה לאותו שכן סבר פנים יפות. מקבל את פניו ב'שלום עליכם' לבבי. מתעניין בשלומו ובשלום ילדיו במאור פנים. צריך להיות מלאך בשביל זה, אבל מרוויחים רווח שאין דומה לו: מעבירים לו על כל פשעיו! לזה התכוונו חז"ל באומרם: "יעשו לפני כסדר הזה". לא די לומר י"ג מידות של רחמים, אלא יש לנהוג במדות אלו, ואז זוכים למתנת חנם מהשי"ת.

[יחי ראובן]

סגוריה שהיא קטגוריה

ר' איצ'לה פטברבורגר זצקו"ל שואל שאלה:
ביוה"כ אין רשות לשטן לקטרג. אולם במדרש מובא יותר מכך, שביום כיפור בא השטן לפני הקב"ה ואומר לו: עם קדוש יש לך, ממש מלאכים - אין בהם לא קנאה לא שנאה, לא לשון הרע. מתפללים, צמים, עושים תשובה, ממש כמלאכי השרת! שואל ר' איצ'לה - אין לשטן רשות לקטרג בסדר, שישתוק, מי ביקש ממנו לומר סגוריה? יש הבדל רב בין לא לומר קטגוריה לבין ללמד סגוריה. שישנן את השפתים וישתוק, מי ביקש ממנו לומר דברי שבח על עם ישראל? מה לשטן ולסגוריה? אומר רבי איצ'לה: זו קטגוריה לא סגוריה. כיון שהשטן אינו יכול לקטרג, מה הוא עושה? מתחיל לומר: "איזו תשובה! איזו תפילה! ממש מלאכים, ממש מוראדיג". מה קורה אחרי שבוע, אחרי חודש? אדם נכנס להתפלל, אומרים לו: "מדוע אתה נראה ככה, חולם בתפלה? מדוע התפלה נראית כך?", אומר הסגור: "מה אתה רוצה ממנו, הוא איננו יכול, יש לו יצר הרע". אומר הקטגור, השטן: "הוא לא יכול? אני בעצמי ראיתי ביום כיפור עד כמה הוא יכול". נמצא, שכדי שיוכל במשך השנה ללמד קטגוריה על ישראל - ביום כיפור הוא מלמד עליהם סגוריה...
אני לא הולך לדאוג לשטן, אבל, כל אדם לעצמו צריך לידע כי באמת הוא יכול: אתה יכול להתפלל, ראית בעצמך, נעילה

הוא עונג או עינוי? עונג! ואדם שהנאה היא לו לצום בשבת, כגון שהאכילה מזיקה לו, הלכה היא שלא יאכל, כמבואר בשלחן ערוך (סימן רפ"ח) כאשר נבוא ליום כיפור בהכרה ובתחושה כי יום זה הינו הזדמנות עבורנו הצום יעבור בקלות,

(המלקט)

יום הכיפורים הוא "נורא ואיום" אך הוא גם יום שמח בעוצמה בלתי רגילה!

בגמ' תענית (ל,ב) אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיום הכפורים. בשלמא יום הכפורים - משום דאית ביה סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות האחרונות - בגמ' מבואר שלא היו לנו יו"ט יותר מיו"ה! כ! מדוע? מבארת הגמ' שיש ביו"ה כ שתי סיבות רציניות לשמחה. (א) זה שזוכים לסליחה ומחילה גורם שמחה טבעית לאדם. משל לאדם מטונף בגופו ומלבושיו בכל מיני לכלוך מיאוס וטינוף, ועמוס משאות טינוף לעיניו. והנה יום אחד עבר רחיצה רצינית לגופו, וכיבוס לכל מלבושיו והמשא המטונף נעלם, כמה רעננות ושמחה הוא ירגיש! כך ביו"ה כ שזוכים לרחיצה וכיבוס מכל כתמי החטאים השמחה פורצת בצורה טבעית! (ב) יום שניתנו בו לוחות שניות! כל לימוד התורה - עומקי התורה בנגלה ונסתר, ועשיית המצוות שיש לנו אלפי שנה הוא מקבלת התורה של בעלי תשובה שזכינו ביו"ה כ בקבלת הלוחות השניות. מי חשב שיו"ה כ הוא כמו יום שמחת תורה! כמה שמחה יש ביום שמחת תורה! שמעתי שדרשן אחד הביא מעשה בזמן הב' שהיו עושים ריקודים בליל יו"ה כ ונדחק לבאר מה לריקודים ביו"ה כ? ולדברינו נפלא כשם שבשמחת תורה רוקדים, אף ביו"ה כ כן! ג. וכתוב במדרש (תנחומא בראשית ס' כח) ימים יוצרו ולו אחד בהם, מימים שברא הקב"ה בחר לו אחד מהם, ואיזה הוא זה יום הכפורים, שנאמר הלא זה צום אבחרהו. ומבואר שיו"ה כ הוא יום היחיד שהקב"ה בחר לחלקו. כמה קדושה ושמחה טמונה בזה! ד. ולמנהג אשכנז אומרים את הפיוט האדרת והאמונה רק ביו"ה כ, משום שזה זמר של מלאכים ואנו אז דומים למלאכים! ה. והבן איש חי מבאר שחמשת העינויים ביו"ה כ הם משום שאין לנו צורך בהם משום שאנו כמלאכים! [כמה מרגיע שיום אחד בשנה לא צריך לרוץ לארוחת בקר או צהרים, ולשאר צרכי העולם - יום אחד כמלאך!]. ו. ה'פחד יצחק' [לגאון ר' יצחק הוטנר] מבאר שחמשת העינויים אינם לענוי, אלא שביתה מכל דבר חומרי שלא שייך לנו, ולכן זה מובא ברמב"ם בהלכות שביתת העשור! ז. בחו"ל הכהנים עולים לדוכן לברך רק ביו"ט משום שזה זמן שמחה, וא"כ מדוע עולים ביו"ה כ? והביאור הוא משום שיש שמחת מחילת עוונות, [מ"ב ס' קכח ס"ק קסו]. ח. יהי רצון שנזכה לקבל את שלימות קדושת יו"ה כ, ונירא ונאהב את אבינו מלכינו.

(מחזה אברהם)

ונסלח לכל עדת בני

בכניסת היום הקדוש אומרים 'ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה'. ויש להבין, וכי מבקשים רק על השגגות? הרי מבקשים סליחה על כל מה שעווינו פשענו וחטאנו, שזה כולל גם מרד ומזיד. כן צריך להבין את הפסוק

'שובה ישראל כי כשלת בעוונך', האם 'בעוונך' זה 'כשלת'? הרי 'בעוונך' זה מזיד. אלא הפירוש הוא, שהכוח של יום כיפור צריך להרים את האדם לדרגה כה גבוהה עד כדי כך שיסתכל על כל החטאים שלו כמו שגגה, כמו שכאשר אדם מסתכל על כל מה שעשה בעודו ילד קטן הוא מרגיש זה לא הייתי אני, הייתי אז ילד קטן (אף שגם על מה שאדם עשה בקטנותו זקוק הוא לעשות תשובה וצריך לשלם על כך), כן ביום כיפור צריך להיות במצב שכל החיים הם 'כשלת בעוונך', הם שגגה אחת גדולה שהאדם אינו יודע איך הגיע למצב הזה. עומק הרעיון של יום כיפור הוא ה'לפני ה', זה כל מעוזו של היום. הגמרא אומרת שביום כיפור אין לשטן רשות להשטין, רק שס"ד ימים יש לו רשות, ימים יוצרו ולא אחד בהם. הרעיון בזה שאין שטן ביום כיפור הוא, שזה כמו בעולם האצילות, בעולם העשיה הרע מרובה על הטוב, הכל מעורב, בעולם היצירה כבר פחות, ובעולם הבריאה יש יותר חלקי טוב, אולם בעולם האצילות אין כלל רע, ביום כיפור אין בכלל שטן, נמצאים בעולם יותר גדול. וזה עומק ענין כניסת הכהן גדול לבית קדשי הקדשים, כי בית קדשי הקדשים נקרא הגן עדן שלמעלה, כסא הכבוד, לפני ה', והתפקיד של יום כיפור הוא להגיע ללפני ה', וכדי שנוכל להגיע ללפני ה' ניתן לנו כוח התשובה.

(המלקט)

"מי יחיה ומי ימות"

שאל רבינו מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטינמן שליט"א: בפיוט ונתנה תוקף כשאומרים את המילים מי יחיה ומי ימות יש רגש גדול בקהל ואנשים רבים בוכים בכל מילה בקטע זה ולכאורה תמוה מילא במי ימות בוכים שהרי אף אחד לא רוצה למות אבל במי יחיה מה יש לבכות הרי כל אחד רוצה לחיות. וכששאלו שאלה זאת את רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א אמר שיש לבכות גם במילים מי יחיה "שהרי יש הרבה שחיים כמו מתים וצריך הרבה גם לדעת איך צריך לחיות" ונהנה מרן ראש הישיבה מביאור זה.

(דרך שיחה)

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא טז, ל)

יל"ע מהו שתי הדברים, לכפר עליכם ולטהר אתכם, דכיון דמ' כפר עליכם מה נתוסף בזה שמטהר אתכם. ונראה לבאר ע"פ מש"כ הבית הלוי בדרשות (דרוש טו) והנה מי שחטא והמשיך עצמו וטבעו להחטא יותר ממה שהיה לו בטבעו בעת הולדו הרי הוא דומה לכלי כשר שנטרף על ידי שבישל בו מלאכים אסורים ונבלעו בו בפנימיות הכלי טעם האיסור דאף לאחר שידיו ויהיה כלי נקי עדיין הוא כלי טרפה שנבלע בו איסור וצריך להגעילו מן הבלוע, כך גם לאחר הכפרה על החטא עדיין נשאר התשוקה והנטייה לחטא, ובהמשך הדברים כתב דאמנם שבשאר השנה צריך להתחזק בתורה שנמשלה לאש כדי להעביר את זה אמנם ביו"ה כ יש בו ביום מעלה גדולה דמידי שנתחרט האדם ומקבל עליו לשוב ממעשיו הרעים והתודה עליהם הקדוש ברוך הוא בחסדו מעביר ממנו התשוקה והנטייה שהגביר בעצמו להרע ומעבירו ממנו ע"ש. ולפיז, יל"פ דמש"כ יכפר עליכם הינו כפרת עוונות אבל אכתי יש את התשוקה והנטייה שהגביר בעצמו להרע, וע"ז כתוב לטהר

אתכם, שביה"כ יש מעלה מיוחדת דמיד שמתחרט הקב"ה בח-
סדו מעביר ממנו התשוקה והנטייה שהגביר בעצמו להרע, וע"ז
כתוב לטהר אתכם, שביה"כ יש מעלה מיוחדת דמיד שמתחרט
הקב"ה בחסדו מעביר ממנו התשוקה והנטייה שהגביר בעצמו
להרע ומעבירו ממנו [וע"ע בסמוך עמ' קסו מש"נ עוד בזה].
(מאורות רבינו מאיר הלוי)

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם לפני ה' תטהרו."

יום הכיפורים סגולתו בטהרתו, והמטהר הוא בורא עולם
בכבודו ובעצמו. מדוע צריכים אנו כביכול להטריח את בורא
עולם לטהרנו, ומדוע שלא נעשה זאת אנו בעצמנו? כדי להבין
זאת עלינו להתבונן היטב במהות היום והבנתו לעומק. הנה
הרמב"ם בביאורו על מהות היום כותב כך: "יום הכיפורים זמן
תשובה לכל, ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל.
לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתוודות ביום הכיפורים"
(הלכות תשובה ב, ז). לכאורה לפי דברי הרמב"ם, מה התחדש
ביום הכיפורים? הלא כל יום מצווה היהודי לשוב, כמו שנאמר
בנביא: "שובה ישראל עד ה' אלוך" (הושע י"ד ב). התשובה
לכך, מבאר אחד המפרשים: אכן, כל השנה נדרש החוטא לשוב
מעצמו אל בוראו לתקן את מעשיו ולשוב מדרכו הרעה (וזה
כשלעצמו חידוש גדול הוא, כלומר, עצם זה שיש אפשרות לתקן
ולמחוק לחלוטין את הקלקול והנזק שהאדם עשה ע"י תשובה
כראוי), ובפרט בעשרת ימי התשובה המסוגלים באופן מיוחד
לתיקון המעשים. אך יש אשר התנהגו באדישות מוחלטת בימים
אלו כבכל השנה. יהודים אלו הם כה רחוקים ומלאים בחטאים,
עד שהם אפילו לא מנסים להתחיל בתשובה ונשארים כמו שהם
ישנים ונרדמים בחטאם. הנה מגיע היום הקדוש בשנה: "יום
הכיפורים" כביכול בא הקב"ה בכבודו ובעצמו ודופק בדלתו של
האדם החוטא כמו שנאמר: "קול דודי דופק, פתחי לי אחותי
רעייתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל, קווצותי רסיסי לילה"
(שיר השירים ה, ב). כל מה שצריך החוטא לעשות בשעה זו הוא
לפתוח את הדלת. כאשר בא יהודי ביום הכיפורים לבית הכנסת,
כבר ממתין לו ריבונו של עולם. כמו, תיטהרו" (ויקרא ט"ז)
שנאמר: "כי ביום הזה יכפר עליכם... לפני ה', ואז את העבודה
כביכול עושה 'ל' (היהודי נמצא לפני ה', ובזכותה 'קבלת פני
השכינה' הקב"ה. מצוות יום הכיפורים היא זוכה היהודי החוטא
למחילה סליחה וכפרה. לכן מצפים ממנו שיתוודה ויעשה
תשובה. לכן מתכוונן הרמב"ם באומרו על יום הכיפורים: "זמן
תשובה לכל". רעיון זה מובא בדברי ר"ע: "אמר רבי עקיבא:
אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם -
אביכם שבשמים" (יחזקאל לו, כה) וזרקתי עליכם מים טהורים
וטהרתם שנאמר: מה מקווה מטהר את הטמאים, אף 'ואומר
מקווה ישראל הקב"ה מטהר את ישראל". (יומא פה ע"ב). דבר
זה אינו מובן לכאורה. הלא נדרש מן האדם החוטא לעשות את
שלבי התשובה הבסיסיים, כמו הכרה בחטא, חרטה, וידוי וקבלה
לעתידי. רק לאחר מכן יתכפר לו. מהי א"כ ההבנה בדברי ר"ע:
"מי מטהר אתכם - אביכם שבשמים"? התשובה היא כנ"ל. ודאי
יהודי היודע את תפקידו וייעודו כאן בעולם בשעה שנפל בחטא
הוא שב, כמו אדם בוגר שהתלכלך מחפש הוא מיד אפשרות

לניקוי. הוא מטהר את עצמו ומגיע ליום הקדוש בניקוי מוחלט
ובליבון וצחות של אישיותו. אך בשונה מכך, ילד אשר התלכלך
תוך כדי משחק לא יחוש אי נוחות כלל ובוזומה. הוא ימשיך
את סדר יומו כרגיל, עד למפגש עם אמו... אז היא לא 'תראה
איך אתה נראה, מה קרה לך 'האמא תגער בו: תסתפק בגערה,
אלא היא בעצמה תנקה ותחליף את בגדיו. כך החוטא המרוחק
והעצל אשר כבר לא מאמין בתשובה, כבר לא רואה כמה מזוהם
הוא. אם הוא לא עושה את העבודה בא כביכול ריבונו של עולם
בכבודו ובעצמו ביום הכיפורים ומנקה את "את צואת בנות
ציון 'הזוהמה של החוטא. כמו שנאמר: "רחץ ה' ד. יוצא, אם כן,
שהביאור בפסוק: "כי ביום הזה יכפר ' (ישעיה ד עליכם לטהר
אתכם", שלא זו בלבד שהקב"ה סולח מוחל ומכפר, דבר המסור
לו לבדו, אלא אף מטהר ומנקה בעצמו "מכל תטהרו". כלומר,
אף כשאתם באים לפני 'חטאותיכם לפני ה' בזהמת החטא, הוא
מטהרם, מפני שביום הכיפורים הבורא הוא. וכי מה לא יעשה
אבא 'אביכם' אביכם שבשמים, כשהדגש על כדי להחזיר אליו
ילד שהתרחק ממנו? ביום הכיפורים יורדת רוח ממרום רוח של
טהרה לכיום כיפורים יום שכולו חסד - היום הקדוש בשנה. יום
שבו הקב"ה עושה הכל שנשוב אליו, נושיט יד ונשוב לעצמנו
למי שאנו באמת. "אמר רבי שמעון בן גמליאל היו ימים טובים
להם לישראל כט"ו באב ויום הכיפורים" (תענית ל"א) יום כיפור,
יום שכולו תקווה, כולו חסד, היום השמח ביותר בשנה. ביום הזה
נמחלים כל עוונותינו, הכל נמחק לחלוטין. דף חדש נפתח לנו. נו,
יש יום יותר שמח מזה?

(דברים טובים)

ותשובה ותפילה וצדקה

בראש השנה וביום הכיפורים אנו אומרים: "ותשובה ותפילה.
וצדקה, מעבירין את רוע הגזירה". ואכן הצדקה והחסד הם מן
הדברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה, מלבד הקרן הקיימת
לו לעולם הבא. זכאי הוא בזכותם לשנה טובה ומבורכת! אבל
השאלה הנשאלת היא: תפילה ותשובה, ניחא. אפשר לקיימן
מיד, בו במקום, גם ביום הכיפורים, ולהעביר את רוע הגזירה.
אבל הרי הכסף הוא מוקצה, צדקה - היא תאלץ להמתין עד
לצאת היום הקדוש. ומה יהיה בינתיים? אולם יש לדעת כי זו
טעות מרה וגורלית! טעות לחשוב, שהצדקה נעשית בפרוטות
ושקלים בלבד! לא ולא! חיוך לשני, הוא צדקה. התעניינות כנה
בשלומי, ויתור פעוט (כגון על מקום ישיבה, על מחזור תפילה, על
פתיחת הארון, על עליה לתורה!!) הוא צדקה וחסד בל יתוארו!
וטעות לחשוב שצדקה וחסד הם רק לעניים ואביונים. גם לעשיר
ולנכבד, גם לשכן ולשותף, גם לאחים ולאחיות, בין בני הזוג, בין
אבות לבנים. והעברנו את רוע הגזירה 'מילה טובה, חיוך קורן,
עידוד ומחמאה.

(המלסט)

אמנם יום הכיפורים הוא "נורא ואיום" [כמש"כ בתפילת "ונתנה תוקף"...] אך הוא גם יום שמח בעוצמה בלתי רגילה!

א. בשו"ע (הלכות יו"כ ס' תרי"ט), נוהגים ללון בבהכ"נ ולומר
שירות ותשבחות כל הלילה. ולכאורה דבר הלכה זו צ"ע וכי לא

ותרן רבי יעקב קמינצקי, שעצם ביאת המלאכים, היא היתה ה"בדיקה" שעשה הקב"ה לאנשי סדום. כאשר באו לעיר שפלה כסדום מלאכי עליון, קדושים וטהורים, הביאו עמם רוח של קדושה וטהרה. על לוט השפיע הדבר מיידית, והוא מיד השתוקק לקיים מצות הכנסת אורחים, למרות הסיכון הגדול שבדבר. אך אנשי סדום היו כה מושחתים, שאפילו ההארה המיוחדת ששלח להם הקב"ה לא השפיעה עליהם, והם נותרו אדישים וקשי עורף! על כן נחתם גזר דינם למיתה, כי הקב"ה ראה שאין עוד סיכוי שיחזרו בתשובה.

אותה הבדיקה בדיוק, באר רבי יעקב, חוזרת ומתרחשת מדי שנה בשנה בעשרת ימי תשובה. הקב"ה מתקרב אל בראיו "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב". מי שהשפעה אדירה זו של קדושה משפיעה עליו לטובה, והוא מנסה להתחיל לתקן את דרכיו, אות הוא שעדין נותרה בו לחלוחית של טוב, והוא זוכה ונכתב לחיים. אך אם, חלילה, האדם נותר אדיש, וקרבת ה' איננה פועלת בלבו מאומה, זהו סימן שבתוכו פנימה הוא כבר מנתק לגמרי, ועליו נאמר "לא זכו - נכתבים למיתה

(המלקט)

סליחה ועוד משהו

החסידים התבוננו במתרחש בפיות פעורים. בבית מדרשו של האדמו"ר רבי שלום רוקח מבעלזא זצ"ל, ישב לו הרשל, חייט העיירה. למולו ניצבו שתי כוסות משקה אלוהי משובח והוא שותה אותן בזו אחר זו, תוך שהוא מאחל "לחיים" למישהו עלום ועיניו בורקות משמחה.

מכיון שבגמרא מובא שאסור לשותות שתי כוסות בזו אחר זו וזה נראה כגרגרות, היו החסידים סבורים שעל מעשה כזה יכעס הרבי מאוד, אך להפתעתם, פני הרבי הפיקו אותות שביעות רצון והנאה מרובה ממעשהו של החייט. כאן כבר היו בטוחים כל הנוכחים שמדובר בצדיק נסתר שהשכיל להסתיר את עצמו מעיני הכל וסודות עליונים יש במעשיו.

כשיצא הרשל מבית המדרש דלקו החסידים בעקבותיו, ותוך שהם מסדירים את נשימתם פנו אליו: "יאמר לנו רבינו, מה... הרשל קטע אותם נחרצות: "רבינו! אני??? בוודאי טועים אתם!". אבל החסידים התעקשו: "בעינינו ראינו כמה נהנה האדמו"ר מהמעשה המוזר שעשית לנגד עיניו במקום שיגער בך על חוסר הדרך-ארץ, בטוחים אנו שצדיק נסתר אתה".

הרשל הניף ידו בביטול ונענה: "אספר לכם מה ראיתם, למרות שבוש אני ממעשי". וכך סיפר בתמימותו: "לפני מספר חודשים שמתי לב שמאזן ההכנסות שלי יורד ולעומתו מאזן ההוצאות מזנק בחדות מעלה. פניתי אפוא לבורא עולם והודעתי לו חד משמעית שאם אינו מקיים את המוטל עליו כראוי, דהיינו - לפרנס אותי ואת ילדי, הריני רואה עצמי פטור מחובותי כלפיו. "הפסקתי להתפלל מנחה וערבית, שיעור הדף היומי ירד מהפרק, ולעיתים אף התרתי לעצמי לשנוא אחרים ולקנא... מהר מאוד נוכחתי לדעת שלא טוב עשיתי כשהחלטתי להיות 'ברוגז' עם בורא עולם, פרנסתי הוסיפה להתדרדר ומוצא מכובד אין באופק. החלטתי להשלים עם בורא עולם - אני אחזור לקיים מצוות ופרנסתי תחזור לתקנה.

"וכך היה. אבא שבשמים התרצה להתפייס עמי וחזר לקיים

היה מן הראוי שיהיה ניעור כל ליל יוה"כ יאמר וידוים כל הלילה, אך היאך שירות ותשבחות קשורים ליוה"כ? וזה הראה לי שחסר לי ידע בסיסי מהו יום זה! נשתדל עתה להשלים את החסר.

ב. בגמ' תענית (ל,ב) אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיום הכפורים. בשלמא יום הכפורים - משום דאית ביה סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לוחות האחרונות -בגמ' מבואר שלא היו לנו יו"ט יותר מיוה"כ! מדוע? מבארת הגמ' שיש ביוה"כ שתי סיבות רציניות לשמחה. א) זה שזוכים לסליחה ומחילה גורם שמחה טבעית לאדם. משל לאדם מטונף בגופו ומלבושיו בכל מיני לכלוך מיאוס וטינוף, ועמוס משאות טינוף לעיפה. והנה יום אחד עבר רחיצה רצינית לגופו, וכיבוס לכל מלבושיו והמשא המטונף נעלם, כמה רעננות ושמחה הוא ירגיש! כך ביוה"כ כשזוכים לרחיצה וכיבוס מכל כתמי החטאים השמחה פורצת בצורה טבעית! ב) יום שניתנו בו לוחות שניות! כל לימוד התורה - עומקי התורה בנגלה ונסתר, ועשיית המצוות שיש לנו אלפי שנה הוא מקבלת התורה של בעלי תשובה שזכינו ביוה"כ בקבלת הלוחות השניות. מי חשב שיוה"כ הוא כמו יום שמחת תורה! כמה שמחה יש ביום שמחת תורה! שמעתי שדרשן אחד הביא מעשה בזמן הב"ח שהיו עושים ריקודים בליל יוה"כ ונדחק לבאר מה לריקודים ביוה"כ? ולדברינו נפלא כשם שבשמחת תורה רוקדים, אף ביוה"כ כן!

ג. וכתוב במדרש (תנחומא בראשית ס' כח) ימים יוצרו ולו אחד בהם, מימים שברא הקב"ה בחר לו אחד מהם, ואיזה הוא זה יום הכפורים, שנאמר הלא זה צום אבחרהו. ומבואר שיוה"כ הוא יום היחיד שהקב"ה בחר לחלקו. כמה קדושה ושמחה טמונה בזה! ד. ולמנהג אשכנז אומרים את הפיוט האדרת והאמונה רק ביוה"כ, משום שזה זמר של מלאכים ואנו אז דומים למלאכים! ה. והבן איש חי מבאר שחמשת העינויים ביוה"כ הם משום שאין לנו צורך בהם משום שאנו כמלאכים! [כמה מרגיע שיום אחד בשנה לא צריך לרוץ לארוחת בקר או צהרים, ולשאר צרכי העולם - יום אחד כמלאך!]. ו. ה"פחד יצחק" [לגאון ר' יצחק הוטנר] מבאר שחמשת העינויים אינם לענוי, אלא שביתה מכל דבר חומרי שלא שייך לנו, ולכן זה מובא ברמב"ם בהלכות שביתת העשור! ז. בחו"ל הכהנים עולים לדוכן לברך רק ביו"ט משום שזה זמן שמחה, וא"כ מדוע עולים ביוה"כ? והביאור הוא משום שיש שמחת מחילת עוונות, [מ"ב ס' קכח ס"ק קסו]. ח. יהי רצון שנזכה לקבל את שלימות קדושת יוה"כ, ונירא ונאהב את אבינו מלכינו.

(הגר"א קופרמן שליט"א)

עשרת ימי תשובה - וסגולתם של ימים אלו

הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל נהג לבאר את סגולתם של ימים אלו, על פי ביאור חדש במעשה סדום ועמורה. נאמר בתורה בפרשת וירא (יח.כא) שהקב"ה אמר על אנשי סדום: "ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה ואם לא אדעה". ויש לעיין היכן למעשה נתקיימה ירידה זו, שהרי מיד לאחר מכן באו המלאכים לסדום! ושאלה נוספת, רש"י שם מביא שבאותו היום מנו תושבי סדום את לוט לשופט עליהם, ואם כך מסתבר שהוא היה ידוע כאדם השומר ומקפיד על כל הלכות סדום, קלה כבחמורה... אם, כן איך יתכן שכאשר באו המלאכים לעיר חרף את נפשו בעבורם, והזמינם לביתו למרות שהדבר נגד את חקי

את חלקו בעסקה. על סולחה כזו צריכים לשתות "לחיים", ומכיון שבורא עולם לא נטל מידי את כוס המשקה לשתות עמי, שתיתי אני אף עבורו..."

כולנו רוצים להיחתם לשנה טובה ביום הכיפורים ושאינו הרחמן יסלח על חטאינו. האם הסליחה לכשעצמה מספיקה? הבה נדפדף מעט בפרקי העבר של חומש בראשית ונלמד קטע קטן מתוכו:

אברהם אבינו נאלץ בשל הרעב לרדת לארץ גרר, הוא מבקש משרה שתאמר שהיא אחותו על מנת שלא יהרגו אותו ויקחו אותה לאשה. אבימלך, מלך פלישתים, אכן לוקח את שרה לארמונו, אך מכה חמורה פוקדת את כל יושבי הארמון - שרים כעבדים: איש מהם אינו יכול להיפנות לנקביו... רופאי הארמון נלאו למצוא תרופה למחלה הפתאומית ובלילה חולם אבימלך חלום:

אלוקים מתגלה אליו ואומר לו ששרה היא אשת איש. לא זו בלבד, היא אשתו של אדם צדיק ובעטיו באה עליהם הצרה הזו. אלוקים מצווה אותו: "השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וחי!" ולמה הוצרך הקב"ה לומר לאבימלך שאברהם הוא 'נביא' רש"י משיב: "וידע שלא נגעת בה, לפיכך יתפלל בעדך". אבימלך אכן קם בבוקר ומבקש את סליחתו של אברהם ומתנצל שלא ידע ששרה היא אשתו, ורק מפני שאמרו לו שאחותו היא - לקחה אליו. אברהם כמובן סולח, אך כאן מוסיף אבימלך לתת לאברהם צאן ובקר עבדים ושפחות.

מדוע? כותב רש"י: "כדי שיפייסו ויתפלל עליו". וכאן צריכים לעצור לרגע. אם אבימלך ביקש סליחה ואברהם סלח, מה פרץ הנדיבות שתקף את אבימלך לחלק כסף וזהב? הרי ברור שאברהם יסלח לו גם בלי זה, כמו שכתב רש"י שהוא נביא וידע שאבימלך לא עשה מאומה לשרה.

מבאר רבי ירוחם ליבוביץ ממיר: בין סליחה לפיוס יש הבדל. הסליחה באה כאשר אינני יודע אם פגעתי באדם, או כשמדובר בפגיעה קלה מאוד. לעומת זאת, כאשר ברור לי שפגעתי בו - עלי לפייסו! הפיוס הוא חובה כחלק מתהליך התשובה ואין די בכך שהאדם יאמר 'סלחתי'.

אלו שצמים ועושים תשובה ביום הכיפורים זוכים לכפרה ודאית. אולם מדברי רבי ירוחם למדנו שחובה לפייס את אבינו שבשמים על הצער שגרמנו לו בעוונותינו, ואין די בכך שנכה על חטא ונאמר: "חטאנו, עווינו, פשענו". מהחייט התמים שפייס את אביו, במושגיו שלו, נלמד שיש צורך בפיוס כזה שיגרום נחת רוח בשמי מרומים.

כל שנותר לנו הוא רק לחשוב: איזה פיוס ישמח אבינו הרחמן לקבל מכל אחד מאיתנו.

כיצד ניתן לקרוע גזר דין שנחתם ביום הכיפורים?

במכתב חיזוק שנכתב על ידי רבי אליהו לופיאן נאמר כך: ... אמרו חז"ל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כוחו פירוש בכל כוונתו, קורעים לו גזר דין לרעה שנגזר עליו בר"ה ויום הכיפורים עליו או על אחד מבני ביתו. ובעת כזו שהדין מתוחה על כל העולם, עננים שחורים תלויים ח"ו בעתיד, יפחד האדם אם לא

יעשה עצה קלה כזו...

רבי דוסתאי אומר אל תקרי לא אמן אלא לא אמן, שלא רצו לענות אמן, והבחינה שלא רצו לענות אמן דבר קל בלי נסיונות בלי עמל היא בחינה גדולה אם הוא מאמין...

"יהא שמיה רבא" - קורע גזר דין של שבעים שנה! הגמרא במסכת שבת (ק"ט, ב) "אמר רבי יהושע בן לוי: כל העונה אמן יהא שמיה רבא מבורך בכל כוחו, קורעין לו גזר דינו". אולם לגירסת הר"ף והרא"ש, כך היא לשון הגמרא: "כל העונה 'אמן יהא שמיה רבא' בכל כוחו, קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה".

מהו גזר דין של שבעים שנה, ומדוע זוכה האדם דווקא לקריעת גזר דין של שבעים שנה?

המהר"ל מבאר זאת בספרו "נתיבות עולם" (א, נתיב העבודה יא) באומרו, כי הגמרא מתכוונת למזלו של האדם, ושבעים השנים מסמלים את ימי חלדו של האדם עלי אדמות כמאמר דוד המלך (תהלים צ, י) "ימי שנותינו בהם שבעים שנה" מזלו של האדם, שנגזר עליו בעולם העליון, האם יהיה עני או עשיר, חכם או שוטה, מסוגל להיקרע ולהשתנות בבת אחת. הכיצד? בכוח עניית "אמן יהא שמיה רבא מבורך".

וכך כותב מרן החפץ חיים באחד ממכתביו: "וביותר ניתן לתמוה על אנשים שמחפשים סגולות וקמעות, סיגופים ותעניות לכפרת עוונותיהם וכדומה, ומוציאין עליהם כמה וכמה אלפים. כל אחד לפי עושרו והצטרפותו לענין. יותר טוב שיחזיקו בקביעות במצות עניית 'אמן יהא שמיה רבא'. הבאה לידם בקלות ומסוגלת לכל הישועות, לפרט ולכלל. ויזרו אחרים למצוה זו ויתעקשו בה תמיד. מה שאין כן אם מוציא מעותיו לטמיון על סגולות חיצוניות, שלא יועילו ולא יצליחו. והוא מכלה כוחותיו לריק. והמשכיל יתן אל לבו"

(אהבת חסד חלק ב פרק ה)

"מוחלין לו על כל עוונותיו" - הכיצד?

הגה"צ רבי דן סגל אמר בשיחתו: ודבר גדול טמון בעניית אמן יהא שמיה רבא, דהרי אמרו חז"ל דכל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כוחו פותחין לו שערי גן עדן ומוחלין לו כל עוונותיו. ואפילו יש בו שמץ עבודה זרה מוחלין לו.

וקושיה גדולה יש בזה, דהיאך יש בכח עניה זו למחול לו על כל עוונותיו. והרי צריך לעשות תשובה כדי שימחלו לו על כל עוונותיו כיפורתיו, ותנאי אמרו בה, דאין התשובה מועילה אלא אם כן קדמה לה חרטה, עזיבת החטא וקבלה לעתיד, ואילו בעניית איש"ר מוחלין לו ללא תנאי, בלא חרטה ובלא קבלה לעתיד!?

אלא שאמרו חז"ל בשעה שישראל מתכנסין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אומר הקב"ה ראו בני היאך הם מכבדין אותי, הרי שבעניית איש"ר יש משום כבוד שמים, עד שהקב"ה בעצמו אומר ראו בני היאך הם מכבדים אותי.

והנה אין לך חטא שאין בו מיעוט כבוד שמים וחילול השם, במה שאדם עבר על רצון מלכו של עולם, ועל כן כשהאדם עומד ועונה איש"ר ומרבה כבוד שמים יש בכך תיקון כנגד משובתו, וע"כ מוחלין לו.

כן הוא הדין בכל סדר היום, עליו להחליט על סדרי תשובה ולהשתדל בכל כוחו להתוודות בפה מלא, ובכך לעקור את חטאיו ולשוב אל בוראו.

(כתבי הגר"ש אלישיב זצוק"ל)

דברים נוראים מהמשך חכמה - על אי ניצול היום הקדוש

המשך חכמה (פרשת נצבים) כתב על כך דברים נוראים וז"ל: "ולפי זה תסמר שערות אנוש, עד כמה גדול החשבון, שביום שאין השטן שולט, וגם היחיד נענה, ונקל לעשות תשובה, ובדבר קל יוכל לזכות לחיים הנצחיים, ולהיות אהוב למקום, אם חלילה לא יעשה תשובה, יוכל להיות העונש על העדר עשיית התשובה, כמי שיענש על כל חטאותיו! וכאשר מברך ברכת שהחיינו, שזה באמת שמחה אמיתית, שהקב"ה נתן יום סליחה לכל פשעי בני אדם להסיר מעליהם השטן, אם לא שב מדרכו הרעה, מוטב לו שלא היה היום הקדוש הזה, ומוטב לו שנהפכה שלייתו על פניו בערב יום הקדוש הזה! כי ביום הזה הכפיל עונשו לבלי קץ, בעונש חשבון העדר התשובה, ועל זה ידו כל הדווים!"

ה'משך חכמה' אומר דברים נוראים ומחרידים, אם אדם לא יעשה תשובה הוא מכפיל את עונשו לבלי קץ, ומוטב לו שנהפכה שלייתו על פניו בערב יום הכיפורים!

ר' איצ'לה בלזר היה אומר: ביום הכיפורים יש ים של רחמים, אך צריך זהירות שלא נטבע בו!

(עבודת ימים הנוראים)

ותתן לנו את יום הכיפורים הזה, למחות בו את כל עוונותינו

בבקשה זו אנו כוללים גם את עוונות הפרט וגם את חטאי הכלל

בנוסח ברכה זו שבתפילת יום הכיפורים, יש לעמוד על כפל הלשון. הלא כבר הזכרנו מתחילה "למחילה לסליחה ולכפרה", ואם כן מה הוא זה שאנו חוזרים ואומרים "ולמחול בו את כל עוונותינו", ומה טעם יש בחזרה זו.

כדי ליישב תמיהה זו יש להקדים שאלה נוספת, היאך אנו אומרים ומתוודים "אל חטא שחטאנו לפניך בחילול ה'", או ב'חייבי כריתות' ו'מיתות בית דין', ואנו מבקשים "על כולם סלח לנו מחל לנו כפר לנו", והלא קימ"ל בסוף מסכת יומא גבי ד' חילוקי כפרה, שבחילול ה' אינו מתכפר בתשובה וודוי גרידא, אלא תשובה ויוה"כ ויסורי' - כולם ממרקין ומיתה היא המכפרת. וכן בחייבי כריתות ומיתות בית דין גם בהם אין התשובה לבדה מכפרת, עיי"ש.

אך התשובה לכך היא על פי המבואר במדרש: בעת שנגזר על משה רבנו ע"ה שלא יכנס לארץ, לו היו כל כלל ישראל מתאחדים בתפילה על זה היה בידם לבטל את הגזירה. נמצאנו למדים מדברי המדרש על כוחה העצום של תפילת כל ישראל כולם, [וכן הוא בדומה לזה במדרש שם כי תבא יז', יח']

ועל כן נתקנו וידוי ותפילה זו, שכל כלל ישראל כולו העומדים בכל ארבע קצוות תבל, וכל אחד אינו עומד ומתפלל לעצמו בלבד אלא על הכלל כולו, אם כן על זה האופן יוכל להיות

ולא עוד אלא, שהתשובה בסוד חרטה היא באה. וכשלב בלב שלם עוקר חטאו מלמפרע כאילו אין כאן חטא. משא"כ העונה איש"ר אין כאן עקירת החטא, אלא רפואה ותיקון, וכנגד מה שמינע בכבוד השם, הרי הוא עומד ומוסיף בכבוד השם ובקדושת שמו, ועומד ומבקש יהא שמייה רבא מבורך לעולם ולעולמי עולמיה, וע"כ מוחלין לו עוונותיו.

משום דכבוד שמים הוא שורש הכל, הוא העיקר שעליו נברא האדם, כמאמר הכתוב 'כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. וכשנתקן השורש נתקנו כל הפרטים עמו. ומכאן כמה גדול הוא ענייית אמן יהא שמייה רבא, שהוא תיקון בשורשי הבריאה, בכבוד שמים עמוד שעליו עומד העולם, ומשאחז בשורש הרי שבדרך ממילא עלו כל הפרטים עמו, וזוכה שנמחלין כל עוונותיו. ולא עוד שפותחין לו שערי גן עדן.

(להתעזן באהבתך)

הסוד הטמון ב'כל נדרי' - הכנת הלב

הרגעים הקדושים בכל חיי היהודי הם רגעי אמירת 'כל נדרי'. כל כך נתקדש הכל נדרי בקרב ישראל, שאפילו יהודים אשר הרחיקו את עצמם מכל הקדוש לישראל, באמירת כל נדרי הם ישתתפו. גם הניגון של 'כל נדרי' יש לו מסורת וכן מיוחד העובר מדור לדור.

ובאמת לכאורה, כאשר נתבונן בפירוש המילות של כל נדרי לא נמצא בהם דבר מיוחד, רק התרת נדרים ושבועות גרידא. מהו הסוד הכמוס בתפילה זו.

יום הכיפורים הוא אחד מהימים שעליהם אמרו חז"ל (תענית כו:): "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים".

וזאת משום שאותם חכמים הבינו מהו חטא. הם ידעו כי כאשר אדם עובר עבירה, דבר שה גופא דוחפו לעבור עבירה שניה, עד שהדבר נעשה לו כהיתר, והוא מתרחק יותר ויותר ומעמיד מחיצה של ברזל בינו לבין קונו, ובהגיע היום הקדוש, שהוא יום "לפני ה' תטהרו", הרגיש היהודי שהוא נעשה עוד פעם טהור ונקי, אין כאן חטא ועוון כלל וכלל.

אמנם יום הכיפורים הזה אינו מכפר בלא תשובה, שנאמר: "לפני ה' תטהרו", וישנו הלכות קבועות בדיני תשובה, וא"כ יתכן שהיהודי יתפלל בהתלהבות ביום הכיפורים ואף יוריד דמעות בתפילותיו, ולבסוף יצא מן היום כמו שנכנס אליו הוא אמר את ה'על חטא' והכה על ליבו, אולם לא התחרט על חטאו, אין בדעתו לעזוב, ולא היתה קבלה על להבא. שבזה מתקיים דין וידוי, לעזוב את החטא, להתחרט עליו ולקבל על העתיד, עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה עוד.

והן אמת שאומרים אנו כל הזמן "כדלים וכרשים דפקנו דלתיך" וכו', ומ"מ על האדם להגיע לידי המסקנה זו. שגמר בלבו לעזוב את החטאים המפורסמים ב'על חטא', וגם את אלו שאינם מפורטים שם, אותם עוונות שלבו יודע.

לכן ההקדמה לסדר היום היא אמירת 'כל נדרי', כדי להבין ולהכיר כמה גדול כח הדיבור של יהודי, כי אדם בכח הדיבור יכול לאסור עליו דברים, והם נעשים עליו כחתיכה דאיסורא. הוא גם נעשה נזיר על פי דיבורו, וע"י החרטה נעקר הנדר מעיקרו, וודאי אילו לא התכון בחרטות - הלא אין כאן שום התרת נדרים.

שתתקבל התפילה והתשובה לבדה תועיל לכפר ולהעביר גם חטאים חמורים אלו.

ובזה יתבאר גם מה שאנו חוזרים ואומרים "ולמחול בו את כל עונותינו", לאחר שביקשנו והתרנו כל אחד על עצמו וביתו, ביקשנו על מחילת העוונות הפרטית, הרי אנו שבים ומבקשים כולנו יחד, כלל ישראל כולו מתאחד בתפילת רבים לבקש מחילה על כל העוונות של כל הכלל כולו, ובזכות כח הרבים שואגים בתפילה ומבקשים רצון.

(מהרי"ל דיסקין)

על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון:

בידוי של יוה"כ, בנוסח על חטא, מתחילים 'על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון', והקושיא מפורסמת איך שייך לומר חטא על האונס, שהרי אונס רחמנא פטרי לגמרי, דהוה כרכוב עליה אריה, ואינו כמו שוגג שנענש על שפשע ולא נזהר יפה, ומביא עליה קרבן על שגגתו ששגג, משא"כ מי שנאנס לא חייב עליה שום קרבן או כפרה כלל וכלל, ובדאי אינו צריך להתוודות עליו דמאי הו"ל למיעבד.

וביאר הגאון הרב גדליה זצ"ל, ע"פ סיפור מעשים שבכל יום, שלאחר מלחמת העולם, שיהודיים מסכנים ברחו לחייהם, והגיעו ערומים בחוסר כל לארה"ב, ובקושי גדול מאוד מצאו איזה עבודה כדי להחיות משפחותיהם, והוזהרו שאם לא יכנסו לעבודתם גם בשב"ק יפוטרו ממנה, ולא תישאר להם שום פרנסה, וחששו שימותו ברעב, והורו היתר לעצמם לחלל את השבת מחמת פיקוח נפש משום דהוה אונס גמור.

והמשיך הרב גדליה זצ"ל מתוך חיוכו המפורסם ובהתלהבות גדולה באידיש, 'אבער פארוואס האסט דו געדאפט גייען שפיללען גולף נאך מיטאג' [מדוע הוכרחת לצאת אחרי צהרים לשחק משחק גולף], שהוא ג"כ חילול שבת במלאכת הוצאה ועוד מלאכות, ובפגיעת קדושת השבת בכלל.

אלא למדנו תחילתו מסופו, וכשם שסופו לא היה רצוי גם תחילתו שטען שהוא אנוס לא היה באמת כן, ובאנו לסוגיא של תחילתו באונס וסופו ברצון, ולשאלה הידועה דמי שלמעשה נאנס, אבל מכיוון שאינו שומר תו"מ היה עושה הדבר האסור אפילו במצב של רצון, האם יקבל עונש גמור גם במצב של אונס, דרחמנא פטריה לשומר תורה ומצוות. וזהו שאנחנו מתוודין ומבקשים סליחה ומחילה בתחילת הווידוי, גם על מה שהיה נראה לנו אונס, אבל באמת לפי מדרגתו השפלה איננו כן, כי מעורב החטא בפגיעה של רצון כנ"ל.

(בנתיבות ההלכה)

בכל עת יהיו בגדיך לבנים

"יש שכתבו ללבוש בגדים לבנים נקיים ביוה"כ דוגמת מלאכי השרת" (אוה"ח תרי"ד ברמ"א)

לרבי ישראל מסלנט היה פתגם, מורה דרך, מצפן לחיים. נצטטו באידיש, ונתרגם לשון הקודש: "א מענטש דארף טאהן: טאהן, און נישט נאכטאהן. טאהן, און נישט אפשטאהן. טאהן, און נישט אויפטאהן!" כלומר, על האדם לעשות: לעשות, ולא לחקות. לעשות, ולא לרצות להפטר. לעשות, ולא להשתוקק

לפעול. אתה תעשה, ובחשק, וה' הטוב בעיניו יעשה. מכל שלשת ההוראות, משלשת ההזכרות הללו, איזו היא החשובה ביותר?

אין ספק, הראשונה: לעשות, ולא לחקות! ואנו תמהים: אם כן, מהו שנהגו ללבוש לבנים נקיים ביום כיפור, דוגמת מלאכי השרת? את מי אנו מחקים?! ולא זו בלבד, אלא: "יש לך עם אחד כמלאכי השרת שבשמים. מה מלאכי השרת אין בהם אכילה ושתייה, כך ישראל אין להם אכילה ושתייה ביום הכפורים. מה מלאכי השרת יחפי רגל, כך ישראל יחפי רגל ביום הכיפורים. מה מלאכי השרת "שרפים עומדים ממעל לו" כך ישראל עומדים על רגליהם ביום הכפורים. מה מלאכי שרת נקיים מכל חטא, כך ישראל נקיים מכל חטא ביום הכיפורים" (פרקי דר"א פרק מה) ולא זו בלבד, אלא שביום הכיפורים אומרים אנו "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בקול רם, כמלאכי השרת (דברים רבה ב, לה).

מה הענין, לדמות למלאכים? והבנתי זאת במעשה שהיה, כמו עיני ראיתי. היינו בסיביר, במחנה עבודה, קבוצה גדולה של בני ישיבה, ויחד אתנו השכבה השלטת של המדינה הליטאית שרוסיה רמסה וכבשה. שרים, ראשי הצבא, וראשי הכמורה. וידענו מי מהם היה רם דרג מחברו. ככל שהיה מעמדו רם, כך התעללו בו יותר. שר החינוך שלט בחמש עשרה שפות על בוריין, וניקה את המרחצאות. את השרותים הציבוריים נקה סגן הרמטכ"ל, שנשא חרפתו בדומיה.

ישנים היינו על גבי דרגשים בני שלוש קומות. הדרגש שלי היה מרווח, הספיק עבורי בשופי. אבל מולי, בצידו השני של האולם, ישן אותו מצביא, רחמנות היתה לראותו נדחס בדרגשו, מכופף ומקופל כפנקס.

בוקר אחד התעוררתי, וראיתי קם ומתמתח. העיף מבט חששני, ממני לא חשש. מיד פעל במהירות הבזק. גחן ופתח את צרורו, הוציא חליפת מדים קמוטה ומהוהה. כהרף עין לבשה, הזדקף בגאון, חשק שפתיו וזקר סנטרו, והחל עושה תנועות משונות, הצדיע והוריד ידו בחטף. אחז בנצב חרב דמיונית ושב והצדיע, נראה הזוי ומוזר. ובמהירות פשט מדוי ודחסם לצרור, בטרם יגיעו השומרים ויעוררו את כולם לעבודת היום.

תמהתי: מה זה היה.

סידרו אותנו בחמישיות לבוסס בשלג עד ליער, לחטוב בו את עצי הענק. פלסתי דרך והתמקמתי לצידו. פסענו, ושאלתי: "אמור, מה היתה התחפושית הזו, ומה היו התנועות המוזרות?" כאמר, ממני לא חשש. ענה: "מצביא הייתי, גנרל, סגן הרמטכ"ל. פקדתי על חטביות, סקרתי מסדרים. הדיחוני, הגלוני, אסרוני, מעבידים אותי בפרך, ניחא. גלגל הוא שמסובב בעולם. אבל הם מנסים להשפיל, לרמוס, להשכיח את העבר, למחוק את האישיות - זאת לא אתן להם, בשום פנים ואופן!

בכל עת מצוא אני לובש את בגדי הפאר מאז, ומצדיע כאילו סקרתי משמר כבוד, כאילו הייתי במסדר! כדי לזכור מי אני באמת.

ואם לא אשכח את העבר, אשא עין לעתיד ואקוה כי בוא יבוא!"

איזו נחישות היתה בקולו, איזו גאווה, ומכוחה - החזיק מעמד!

והבנתי, שזה יום הכיפורים שלנו!

"בכל עת יהיו בגדי לבנים", הורה שלמה המלך ע"ה בקהלת. אין אנו מחקים מלאכים ביום הכיפורים, שכן "חביבים ישראל לפני הקדוש ברוך הוא יותר ממלאכי השרת" (חולין צא, ע"ב)! בכל ימות השנה איננו אנו עצמנו, מחקים אנו את עצמנו. ביום הכיפורים זוקפים אנו קומתנו, נזכרים בעבר, לפני שהסתאבנו בחטא, ויודעים שכך עלינו להמשיך. שבכל עת יהיו בגדינו לבנים! (והגדת)

במקום שבעלי תשובה עומדים

מצד אחד ימים אלו הם ימי התרוממות, אבל מאידך, אם נחמין את ההזדמנות ולא נשוב בתשובה שלמה - יהיה זה הפסד גדול ומרובה, שהרי בעל התשובה זוכה למעלה מופלאה עד מאוד, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צט ע"ב): "במקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד". והמגיד מדובנא ביאר מאמר חז"ל זה עפ"י משל:

היה פעם עשיר גדול שנאות לחתן את בתו עם בנו של עני אחד, וזאת מאחר והבחור החתן היה עדין, בעל מידות טובות ותלמיד חכם מופלג.

בזמן ה'תנאים' התנה העשיר עם מחותנו העני, שלכל הפחות יתפור לבנו החתן חליפות נאות, כי איך יביא את החתן לעיר, בין גדולי הארץ, ללא מלבושי כבוד?

ואמנם, העני עמד בדיבורו, ועשה לבנו מלבושים נאים, ככל אשר הבטיח, וכבוא יום החתונה, בא העני על כל משפחתו למקום הגביר, והגביר עם כל פמיליתו, לבושים בגדי יקר ותפארת, הלכו להקביל את פני החתן.

ויהי כבואם לאכסניית משפחת העני, והנה פני המחוננים העניים עצובים מאוד.

"מדוע? מה קרה לכם שאתם כה עצובים?" - שאל המחונן העשיר.

"הנה, ראה בעצמך", ענה המחונן העני. "כאן, בבית המלון שהתאכסנו הלילה היתה גניבה, תוכל לראות את הדלת השבורה, וכל ארגזינו עם בגדי החתן הנאים והמשובחים, הכל נגנב!"

"אם לזאת דאגת, הפסק לדאוג ידידי. ראה תראה, מיד נתקן את המעוות" - ענה המחונן העשיר.

מיד צוה על משרתיו, והם הביאו מן החנויות בגדים משובחים ומפוארים, תפורים ומדויקים לפי מידת החתן.

הכניסו את החתן והכלה בשמחה רבה לחופה, ובכל זאת העני עדין היה עצוב.

ניגש אליו אחד מידידי העשיר, ואמר לו: "בעצם, לדעתי, כל הגניבה היתה לטובתך"

"לטובתי?!" - התפלא המחונן העני.

"כן", השיב הידיד, "הענין הוא כך: אילו היתם באים לבושים בבגדיכם אשר תפרתם לכם, ודאי שהעשיר ובני משפחתו היו מוצאים חסרונות בבגדים: זה קצר מדי, זה דק מדי, זה לא לפי האופנה האחרונה, ועוד אי אלו חסרונות. אך עכשיו, שהעשיר בעצמו קנה את הבגדים, אין לו שום סיבה למצוא חסרונות, להיפך, עכשיו אני מבטיח לך שהכל יהא טוב ויפה!"

והנמשל: כשצדיק בא לעולם הבא, לעולם האמת, לבוש כולו בגדי יקר ותפארת - תורה, מצוות ומעשים טובים, מיד קמים עליו כל המקטרגים: "זו מצוה? זו תורה?" כמו שנאמר (קהלת ז,

כ): "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", והקב"ה מדקדק עם צדיקו כחוט השערה.

אבל בעל התשובה, שהוא הולך ובוכה, מצטער ומתמרמר, על כל ימיו שהלכו לאיבוד - בוכה על הגניבה, הקב"ה מתנדב כביכול בכבודו ובעצמו להתקין לו בגדי תפארת: "גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כזכויות", ולבגדים כאלה, שהקב"ה עושה, אין שום חסרונות.

ודאי שבמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. (המאיר אור - יוה"כ)

גדר 'עיצומו של יום מכפר'

והנה, הרמב"ם בהלכות תשובה (א, ג) פסק: "בזמן שאין בית המקדש קיים אין שם אלא תשובה. התשובה מכפרת על העבירות... ועצמו של יום כפור מכפר לשבים שנאמר: "כי ביום הזה יכפר עליכם".

ופירש הכסף משנה, שהרמב"ם פסק כדעת רבנן (שבועות יג) שיום כפורים מכפר רק לשבים.

ויל"ע שהרי תשובה מכפרת כל השנה ואם כן מה הוסיף עיצומו של יום הכיפורים על התשובה?

ואמר המשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל, שדין התשובה בכל הנשה ודין התשובה ביום הכיפורים חלוקים ביסודם, שבכל ימות השנה התשובה לבדה היא הפועלת את הכפרה ולפיכך היא צריכה להיות מעולה כדי שיהא בכוחה לכפר, בעוד שביום הכפורים **עיצומו של יום הוא המכפר** והתשובה היא רק **תנאי** בכפרה, והואיל שביום הכיפורים היא אינה פועלת את עצם הכפרה, מועיל ביום זה גם תשובה שאינה שלימה.

נמצינו למדים, שביום כפורים מועילה תשובה שבימים אחרים אינה מועילה. וכמה עלינו להודות על שזכינו ליום הנפלא הזה. הגר"י סלנטר זצ"ל היה אומר, שגם אם יום כיפור היה רק פעם בשבעים שנה גם היה זה חסד גדול...

אלא שיש צד שני למטבע, דוקא ביום שזורח אור כה גדול, דווקא ביום שקיימת ההנהגה מופלאה של רחמים וותרנות, עלולה להתעורר תביעה עצומה על מי שאינו משכיל לנצל זאת. דברים נוראים כתב על זה 'המשך חכמה' בפרשת נצבים:

שהנה איתא בפרקי אבות: "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה וכו' ולפני מי אתה עתיד לתת דין וחשבון".

ופירש הגר"א ש'דין' ו'חשבון' הם שני עניינים שונים, 'דין' הוא על עצם העבירה שעשה, ואילו 'חשבון' הוא על המצוות שהיה יכול לעשות בזמן שעשה את העבירה, ונמנע מעשייתן.

וכתב ה'משך חכמה': "**ולפי"ז תסמר שערות אנוש עד כמה גדול החשבון, שבים שאין השטן שולט וגם היחיד נענה, ונקל לעשות תשובה, ובדבר קל יוכל לזכות לחיים הנצחיים ולהיות אהוב למקום.**"

"**ואם חלילה לא עשה תשובה, יוכל להיות העונש על היעדר עשיית התשובה, כמי שייענש על כל חטאותיו.**" (שהרי ביו"כ יכול בנקל להשיג כפרה על כל חטאותיו, ע"י תשובה, שזהו החשבון!) ומסיים: "**וכאשר מברך ברכת שהחינו, שזה באמת שמחה אמיתית שהקב"ה נתן יום סליחה לכל פשעי בני אדם להסיר מעליהם השטן, אם לא שב מדרכו הרעה מוטב לו שלא היה היום הקדוש הזה ומוטב לו שנהפכה שליתו על פניו בערב היום**"

הקדוש הזה, כי ביום הזה הכפיל ענישו לבלי קץ בעונש חשבון היעדר התשובה, וע"ז ידו כל הדווים". כמה נוראים הדברים! הגר"י בלזר זצ"ל התבטא: ביום כפורים יש ים של רחמים, אך צריך מאוד להזהר שלא לטבוע בים, חלילה. יהי רצון שנזכה לנצל את יום הכיפורים כראוי, ועל ידי זה יושפע עלינו שפע של חסד ורחמים בתוך כל ישראל. (לעבדך באמת)

נעילה

בנועם שיחו הסביר פעם המגיד מדובנא זצ"ל, מדוע בעת תפלת נעילה נוהגים בכל תפוצות ישראל לבכות ולשפוך דמעות כמים, וכדרכו ביאר במשל, למה הדבר דומה, למלך רב ונשא שהיתה לו בת יחידה וחפיש עבודה בחור מושלם בכל המעלות, בין ההצעות הציעו לו בחור אחד ממדינה רחוקה, וסיפרו לו שהוא בנו של מלך פלוני ושמו יוצא לפניו כאהוב למטה ונחמד למטה, ואכן לאחר חקירות ודרישות עשה המלך את השידוך וכל בני העיר צהלו ושמחו בשמחת מלכם האהוב.

אחר החתונה דרש החתן מבת המלך שתבוא לדור עמו בעירו. בתחילה ניסתה לסרב, כי איך תעזוב את ארמון המלך, אך הוא עמד על שלו עד שבליט ברירה הסכימה לעבור לאותה מדינה רחוקה. כאשר הגיעו להתם התברר לה שבעלה אינו בן מלך כלל, והוא אינו מתנהג כלל בגינוני מלכות רק כאחד הריקים, ולכן סבלה ממנו צרות רבות ורעות, אך מחמת המרחק שהיה בינה לבין אביה לא יכלה לספר לו מה מעיק על לבה, ובליט ברירה סבלה את יסוריה בדומיה.

יום אחד הגיע אליהם מכתב מאת המלך, בו הודיע המלך שגפשו יוצאת מרוב געגועים לבתו ולחתנו, ולכן יבוא לבקרה ביום פלוני. כאשר שמע מכך החתן, ידע שעליו להכין את ביתו לפני המלך, ומיד התחיל לעמול בכל כוחו לנקות ולקדח את מקום דירתו, ואף קישטו בקישוטים נאים ותמונות מפוארות למען ימצא חן בעיני המלך, ובד בבד היה מרצה ומפייס את אשתו בכל מיני מתנות ותכשיטים, והרבה לכבדה בכבוד ויקר תפארת.

והיה בבוא המלך אל ביתם, קרנו פניו מרוב שמחה ואושר, בראותו שמצא זיווג הגון וטוב לבתו האהובה, וכה עברו עליו ימי הביקור בנעימים, כאשר המלך מתפעל ונהנה איך חתנו טורח ודואג לבתו בכל לבו וממלא את כל משאלותיה לטובה. אולם בטרם עלה המלך על מרכבתו כדי לחזור לעירו, קראה לו בתו החדרה ופרצה בבכי תמרורים על גורלה המר, וגילתה באזניו שכל מה שבעלה היטיב עמה בתקופה האחרונה אינו אלא לפנים, כי למצוא חן בעיני המלך, אבל בכל השנה כולה הרי הוא מזלזל בה מאד.

והנמשל מובן, שהנשמה היא בת המלך והגוף הוא החתן, ובכל ימות השנה עושה האדם ככל אשר עולה על רוחו והולך בשרירות לבו, ובזה גורם להצר ולצער את הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל חצובה מתחת כסא הכבוד. אמנם בחודש אלול שומע הגוף שמלך במשפט יעמוד ארץ, ובראש השנה יתייצבו כל יושבי ארץ לפניו יתב"ש כבני מרון, ולכן הוא חוזר בתשובה ודואג לכל צרכי הנשמה בהרחבה.

וכאשר המלך מלכי המלכים רואה את הזיווג של הגוף והנשמה, עולה נחת רוח לפניו, שהרי הגוף דואג לצרכי הנשמה ועושה רצון קונו. אולם בעת תפילת נעילה, בטרם יסגרו את השערים, אז נכ-

נסת הנשמה לפני ולפנים ומתאוננת במר לבה על מצבה העגום, ובוכה בדמעות שליש לפני מלכו של עולם על צערה וסבלה בכל ימות השנה, ובכייתה מעוררת היהודי לבכות ולהתחנן על נפשו. המגידיים הוסיפו לסיים משל זה בכי טוב, שכראות המלך את בכיית בתו, הרי הוא מייעץ לה עצה טובה, שהרי כאשר שהה החתן במחיצתו דאג עבודה והיטיב עמה בכל הטובות, ואם כן יבואו נא שניהם לגור סמוך ונראה לארמונו, וממילא תחיה עמו בשלום ובשלוה, ואכן אחר יום הכיפורים נכנסים בני ישראל בציי לא דמהימנותא, זה ביתו של הקב"ה כביכול, וממילא יכולים הגוף והנשמה להמשיך להיות בצוותא מתוך שמחה ותענוג, והן הן הדברים שהסוכה היא צל השכינה, ולכן גם הגוף ירא ומפחד ללכת אחר תאוותיו, וצריך רק להאמין ולדעת שהוא נמצא אצל המלך ועל כן עליו לדאוג לצרכי הנשמה.

(באר החיים)

תפילת נעילה

כשהבקשה עולה ובאה לפני ה' - היא נשמעת בסוף תפילת נעילה מכריזים שבע פעמים "ה' הוא האלוקים", כי מראש חדש אלול הקב"ה מתחיל לרדת ולהתקרב לעם ישראל, ובתפילת נעילה כל ערי שמים פתוחים לגמרי. ובסוף תפילת נעילה, בכל הכרזה של "ה' הוא האלוקים", ה' עולה לרקיע גבוה יותר, וכשמכריזים בפעם השביעית "ה' הוא האלוקים", הוא מסתלק מעל לרקיע השביעי אל שמי שמים.

יש שערים שהם סגורים חלקית. יש רשעים שאינם יכולים להיכנס אל הקב"ה. אך בתפילת נעילה הדלתות פתוחות לרווחה, אפילו לרשעים הגדול ביותר. אין מניעה לאף אחד להיכנס. זה כוחה של תפילת נעילה!

ה"משך חכמה" כתב בפרשת וילך, שאף על פי שאמרו חז"ל (יומא פו ע"א) על חטא של חלול ה' "אין כח בתשובה לתלות, ולא ביום הכפורים לכפר, ולא ביסורין למרק, אלא כולם תולין, ומיתה ממרקת", מכל מקום בשעת תפלת נעילה מתכפר לאדם גם על חטא של חלול ה'!

ובעומק הדבר אמר המשגיח רבי דן סגל שליט"א, כי אצל הקב"ה אין מציאות שהבקשה נשמעת ולא מתקבלת. אנו אומרים: "יעלה ויבוא ויגיע ויראה וירצה וישמע". אם זה עולה ובא ומגיע לפני לקב"ה - מיד "יראה וירצה וישמע". עקר הקושי הוא המלאכים מונעים מאתנו להגיע לקב"ה. והחסד האדיר הוא, שבשעת נעילה השערים פתוחים לרווחה וכולם באים לפני הקב"ה, וכשכולם באים לפניו - הוא שומע את בקשתם ומוחל לכולם על החטאים.

(שש באמרתך)

יום הכפורים - ים של רחמים

זה הזמן המיוחד של שעת תפלת נעילה, עלינו לנצל את הרגעים הגדולים הללו, להכנס ולבוא לפני הקב"ה ולבקש את בקשותינו.

השופר הוא הכלי הטוב והיעיל ביותר שיש לעם ישראל, הוא מעביר את הקב"ה מכיסא דין לכסא רחמים. אם כן, הדעת נותנת ביום הכפורים, יום חתימת הדין, יתקעו בשופר, כדי להינצל מן

הדין. ומדוע אפוא אין תוקעים ביום כפור עצמו אלא רק במוצאי יום כפור?

אומר המאירי: יום הכפורים הוא יום של רחמים, יש בו שפע של ברכה, עד שגם בלי השופר הקב"ה שומע לכל יהודי! רבי איצלה בלאזר זצ"ל כותב בספרו "כוכבי אור", כי יום הכפורים הוא יום של רחמים. כשם שים הוא מים שאין להם סוף, כך יום הכפורים הוא רחמים בלי סוף.

(המאירי)

נעילה - זמן מחילה על חילול ה'

אומרת הגמרא (יומא פו ע"א): "מי שיש חלול השם בידו - אין לו כח בתשובה לתלות, ולא ביום הכפורים לכפר, ולא ביסורים למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת".

חלול ה' הוא העוון החמור ביותר, עוון שאין לו כפרה. אדם שחטא בחטא זה, שום דבר לא מועיל לו - לא תשובה, לא יסורים, לא יום הכפורים, רק מיתה. האמת היא שגם אם היתה תשובה מועילה על חטא זה, הרי ברוב המקרים האדם אינו מדוע כלל לכך שחטא בחלול ה', וכיצד יעשה תשובה על חטא שאינו מדוע לו?

בטוח אני שכל מי שלומד את הגמרא הזאת נתקף בחלישות הדעת. הרי מי יכול לרחוץ בנקיון כפיו ולומר על עצמו שהוא נקי לגמרי מעוון זה?

ובכל זאת, אסור לאדם לפול בזרועות היאוש. ה"משך חכמה" בפרשת וילך (על הפטרת "שובה ישראל עד ה' אלקיך") מחדש לנו חדוש נפלא: אפילו לחטא חמור זה של חלול ה' יש תקנה! וכך היא לשונו הזהב: "כי מלכותא דרקיע כעין מלכותא דארעא, והנה על הכל יש שופטים וגבוה מעל גבוה, ומימינים ומשמאלים, ופעמים מטים לכף זכות מחמת איזה זכות, אבל בעוון מרד הנוגע בכבוד המלך - אז כולם מחיבים, כי מי יוכל למחול על כבוד המלך, בלעדי המלך בעצמו יוכל למחול אחרי הבכי והרחמים. ולכן אמר: 'שובה ישראל עד ה' אלקיך', פרוש שעד ה' בעצמו יגיע התשובה, כי מי יוכל למחול חוץ ממנו. ובירושלמי אמרו: אף הקב"ה אינו דן יחידי, שנאמר (דברי הימים ב יח, יח): 'וכל צבא השמים עומדים', וכשהוא חותם - אינו חותם אלא ב"חיד, שנאמר: 'ואגידה לך את הרשום בכתב אמת' (דניאל י, כא). והנה כל ימי תשובה שמלך יושב על כסא, וצבא השמים עומדים עליו, יכול להועיל רק על עברות שאין בהם חלול השם, שוקלין זכויות כנגד עברות. אבל על חלול השם - על זה אמרו (ישעיהו כב, יד): 'אם יכופר העוון הזה לכם עד תמותון' כי אין יום הכפורים מכפר (סוף יומא). ורק בעת החתימה, שהשי"ת דן יחידי - אז הוא שעת הכשר שהשי"ת יסלח מרוב טובו, אחר גודל הבכי והחרטה, כי אם הוא ימחל על חלול כבודו - מי יאמר אליו".

אומר ה"משך חכמה": אין בית דין בעולם שיכול למחול על עוון חלול ה', כי חלול ה' זה מרד שאדם מורד בקב"ה, ועל מרד אין מחילה. מי כן יכול למחול? רק המלך עצמו.

מראש השנה עד יום הכפורים יושב הקב"ה עם פמליותיו, יש פמליא של מימינים ויש פמליא של משמאלים, יש מסנגרים ויש מקטרגים. אבל בעוון מרד הנוגע בכבוד המלך כולם מחיבים. ובכל זאת, מי יכול למחול? רק המלך עצמו.

בכל ארגון ומפעל יש עובדים ופקידים בתפקידים שונים ובדרגות שונות, אבל מי חותם על הצ'קים? המנהל, בעל המפעל. אף עובד אינו מוסמך לחתום על הצ'קים, במחלקת הנהלת החשבונות עורכים את כל החשבונות, ואחר כך מגישים את הצ'קים לבעל הבית שיחתום עליהם.

ביום הכפורים, בשעת החתימה, הקב"ה דן יחידי. את החתימה חותם הקב"ה בעצמו. ובעת החתימה, שאז ה' יתברך דן יחידי - הקב"ה נמצא לבדו. אין לו מימינים ולא משמאלים.

זמן זה הוא שעת הכושר מיוחדת במינה. אם האדם עשה תשובה על חטאו והצטער עליו, ה' יתברך ברוב טובו יסלח וימחל לו על חלול כבודו. ואם הוא ימחל על חלול כבודו - מי יכול להתנגד לכך? על מרידה במלך - רק המלך יכול לתת חנינה. ולאחר שנותן - אין מי שיכול לערער על כך, כי מי יבוא אחרי המלך.

בנעילה - מלמדנו ה"משך חכמה" - אתה והקב"ה לבד. תפיי לת נעילה במשמעות נוספת היא, שאתה נעל עם הקב"ה. הצ'ק שלך לשנה הקרובה נמצא אצלו. הוא הולך לחתום. ברגע זה הנך יכול להשיג חנינה על עוון של חלול ה'!

זה חדוש גדול של ה"משך חכמה". אנחנו לא חידשנו מעצמנו כלום. ר' מאיר שמחה לקח אחריות, ואנחנו הולכים אחריו.

ה"משך חכמה" מלמד אותנו מה כחו של זמן נעילה, ועלינו לדעת לנצל זאת. זה הרי פתח של תקווה והצלה עבורנו!

דומה הדבר לאדם ההולך ימים רבים בציה ובמדבר ומשתוקק למים, והנה הוא מוצא איזה קילוח דק של מים הבוקעים מעמקי האדמה - הרי הוא ירוץ אל מקור המים אחוז טרוף, ירוה בהם את צמאונו, וישיב את נפשו.

רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל כותב על יום כפור, שביום זה אוקינוס של רחמים יורד לעולם. אוקינוס! רבותי, אתם יודעים מה זה למחול על עברה אחת? עברה אחת. אם מישהו פגע בך פעם אחת, אתה מסוגל למחול בכלל?

לא כן בורא עולם. מיליוני יהודים מכל קצוי עולם עומדים בתחינה, מבקשים מחילה וסליחה, והקב"ה "סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישורון", הוא סולח לעוד אחד, ולעוד אחד, ולעוד אחד. והנה מגיע זמן נעילה, באים אליו אחד אחד. כל אחד עובר לפני הקב"ה, כל אחד, לבדו עם קונו. אני - והוא.

קבלנו מתנה נפלאה שנקראת יום הכפורים, ושיאה בתפילת נעילה. מה מבקשים אז מהקב"ה? "יהי רצון מלפניך שומע קול בכיות שתשים דמעותינו בנאדך להיות ותצילנו מכל גזרות קשות אכזריות כי לך לבד עינינו תלויות". רבונו של עולם, אנחנו תלויים בך ובמחילתך.

הלואי ונשכיל לנצל את שעת הכושר הנפלאה הזאת, את הרגעים בהם "היום יפנה, השמש יבוא ויפנה, נבואה שערך" הרגעים נשגבים ביותר בשנה, בהם כל שערי שמים פתוחים, ונזכה לתשובה שלמה, לסליחה וכפרה.

(נעימות יאמרו)

נעילה-השפע הגדול

כתוב בזוהר שיש היכל ואוצר שפותחים אותו רק פעם אחת

בשנה בזמן נעילה. האוצר הזה יש בו כל טוב שבעולם כפרה סליחה שפע וכל טוב, אם כן צריך להתחזק בנעילה מאד ויקבל השפע.

(זוה"ק)

"בעת נעילת שער"

אחד מגדולי המוסר אמר, אנו קוראים אצל יונה אחרי שנפל הגורל עליו אמר "שאוני והטילוני אל הים" (יונה א, יב). לכאורה המילה 'שאוני' אך למותר, די היה לומר 'הטילוני' ותו לא. אך בקשה ביקש מהם, "שאוני" להרויח עוד רגע, וברגע הזה הלא אפשר לקנות עולמות, "יש קונה עולמו בשעה אחת", וברגע אחד. נשאר לנו עכשיו רק רגעים מספר, שאדם ע"י שיפתח את ליבו רק כחודו של מחט, מובטח לו שיפתחו לפניו פתח כפתחו של אולם. רגעים שחיי תלויים בידו, לחיי בני ביתו וגם חיי כל בית ישראל - "כי לא אחפון במוות המת נאם ד' אלקים והשיבו וחיו" (יחזקאל יח, לב)

אל תבזבזו את הרגעים האלה תנצלו את ההזדמנות הזאת להטות אוזן לקריאה זו היוצא ממלך המלכים "פתחו לי פתח" - בידכם הוא!

כל אחד יהפך לשליח ציבור, להתפלל בעד האחים הנתונים בצרה ובשביה, אשר אין בידם היכולת לקחת את המחזור בידם וללכת לבית כנסת להתפלל לשפוך שיחם לפני ד'. כל אחד יהפך לשליח ציבור להתפלל גם בעד אלה הנמצאים "בשביה" בארץ הקודש, אשר יתכן מאד שבתוך תוכם באלה הימים הנוראים יש משיכה בלבם ללכת לבית הכנסת.

"מקום יש לו להקב"ה ומסתרים שמו" אם אתה מסתכל על כל הסביבה ואתה רואה לפניך רק חולין ריקנים הם מחיי התורה ומרוח ד', אולם עלינו לדעת כי עוד מקום פנימי יש לבן אדם בעומקא דליבא במסתרים, ושם אם נחפש שם נמצא כי מקום יש לו להקב"ה ומסתרים שמו. אבל אין לו את העוז והאומץ להראות בגלוי לעין כל, שגם הוא מאמין בדברים כאלה - גם עליו יש להתפלל.

וגם שיתן ד' פחדו ואימתו על כל הברואים, "וידע כל פעול כי אתה פעלתו".

ולא ישכח להתפלל גם בעבור נשמתו הוא, שגם הוא לא ישכח להמליך את הקב"ה על עצמו הוא, אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, עליו ביחוד.

(דברי אגדה להגרי"ש אלישיב זצוק"ל)

נעילה - אוצרות של שפע

כתוב בזוהר שיש היכל ואוצר שפותחים אותו רק פעם אחת בשנה בזמן נעילה. האוצר הזה יש בו כל טוב שבעולם כפרה סליחה שפע וכל טוב, אם כן צריך להתחזק בנעילה מאד ויקבל השפע. מרן הגר"ח זצ"ל מברסק, כשהיה מספר מעשה זה היו עיניו יורדות דמעות. ביום הכיפורים שנת תר"ב היו הגאונים הצדיקים רבי יצחק מוולאז'ין זצ"ל ובעל הצמח צדק זצ"ל בפטרבורג כדי לבטל כמה גזירות רעות על ישראל ברוסיה, בית הכנסת היחידי שהיה שם בפטרבורג היה של אנשי

הצבא "הקומוניסטים" שהיו בצבאו של הצאר ניקולאי ימ"ש, ומחוסר ברירה הלכו להתפלל שם. כשהגיעו לתפילת נעילה רצו האורחים הללו שאחד מהם יהיה ש"ץ בתפילת נעילה, ויענו להם אנשי הצבא, דעו נא רבותי שיש לנו איש אחד, שעמד בנסיונות גדולים אפילו בנגדוהו (דהיינו יסורים שיותר קשה לעמוד בהם ממיתה כמו שאמרו רז"ל אלמלא נגדוהו לחנניה מישאל ועזריה וכו', דהכאה שאין לה קצבה חמירא ממיתה), באופן מבהיל ואיום, שרצו שהוא ימיר את דתו והוא בשום אופן לא הסכים ונשאר ביהדותו במסירות נפש בל תתואר, שימו עיניכם על בשרו ותראו כי הוא מלא פצעים ומוקף בהם כמו בחגורה, מרוב המכות שהוכה ושעינו אותו שימיר את דתו. לכן לדעתנו אין לנו ש"ץ יותר הגון לתפילת נעילה מהאיש המופת והמקדש שם שמים ברבים הזה, ולהפצרת רבים נעתר להם האיש להראות את בשרו להנכבדים, ויהי כראותם ויחרדו למאד וחלחלה אחזתם... ויענו כולם פה אחד: "יעבור הוא לפני התיבה, שאין לנו ש"ץ יותר הגון ממנו, ויהי רצון שתפילתו תקובל ברחמים." האיש הנפלא הזה עבר לפני התיבה, וטרם שהתחיל את הקדיש של תפילת נעילה, פתח ברעדה ואמר: רבונו של עולם על מה רגילים בני אדם להתפלל, הלא על שלשה דברים ההכרחיים האלה: "בני", "חיי", "ומזוני", אבל אנחנו כשלעצמינו, כל אלה אך למותר המה לנו, "בנים" - הנה רוב הציבור שלנו כמעט אינם נשואים, "חיי" - הלא טוב מותינו מחיים מרים כאלה, "ומזוני" - הלא יש לנו קיסר שדואג בעד מזונותינו ומלבושינו ולא חסרנו דבר, אבל רק ע"ז יש לנו להתפלל רק על דבר אחד "שיתגדל ויתקדש שמיא רבא... שנים רבות אח"כ היו גדולי ישראל הללו מזכירים ברטט את אותה תפילת נעילה שנאמרה בכיסופים עד אין סוף להקב"ה.

בת קול במוצאי יום הכיפורים: לך אכול בשמחה לחמך...

שאל פעם אחד את רבינו הגרי"ז זצוק"ל על הא דאיתא במדרש (מובא בתוס' שבת קי"ד, ב' ויומא פ"ז, ב) שמוצאי יום הכיפורים בת קול יוצאת ואומרת לך אכול בשמחה לחמך - למה צריך בת קול על זה, הלא ידוע שכל אחד שרוי בשמחה במוצאי יום הכיפורים...?

והשיבו רבינו זצוק"ל על אתר בהתרגשות: כשעורכים חשבון הנפש ביום הכיפורים, ורואים אז מ'האט אלעס בנקרוטירש (שעשו פשיטת רגל מוחלטת) "הרשענו ופשענו ולכן לא נושענו". [הדגיש חזק את תיבת 'לכן', ונשמע אז כמו שיש כאן תירוץ על הקושיא המטרידה: עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו? ודוק היטב בזה]

ואפילו שזוכים ביום הכיפורים למחילת עוונות, מ"מ אחרי כזה חשבון - אי אפשר בכלל להיות בשמחה, ולכן יוצאת הבת קול. ומה שרואים שבאמת כולם בשמחה במוצאי יום הכיפורים - הלא הוא באמת בגלל הבת קול...

(בנתיבות ההלכה)

כיצד עושים סיגופים

בדרשא שנשא הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל פתח ואמר:

מהי תשובה ועוד תשובה מאהבה?

מציינו חידוש גדול שנכתב על ידי רבינו הגר"א זצ"ל באיגרתו:

אי רבותי, הגר"א מלמד אותנו: "ועד יום מותו צריך האדם להתייסר ולא על ידי תעניות וסיגופים, אלא ברסן פיו ותאוותיו" באלו צריכים להתייסר "זוהו התשובה, וזה כל פרי העולם הבא וזה יותר מכל התעניות וסיגופים בעולם" והגר"א ז"ל ממשיך עוד "וכל רגע שאדם חוסם פיו" מה הפירוש חוסם? לא סתם שאינו מדבר, אלא מעוניין, רוצה אבל חוסם, דבר עבירה בא לידו והוא חוסם ומתגבר "בכל רגע שחוסם זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין כל מלאך ובריה יכולים לשער" רבותי "ובזה יכוfer לו כל עוון וניצול משאול תחתית" במה? ברסן פיו ותאוותיו.

אח"כ הוא אומר עוד קטע "והעיקר לזכות לעולם הבא בשמירת פיו וזה יותר מכל התורה והמעשים כי הפה קודש קדשים" אפשר לראות את המילים באיגרת הגר"א בפנים, לא אמרתי מילים מיותרות.

יש עשרים עיקרים לתשובה. והנה הגר"א כותב שבזה יכוfer לו כל עוון?!

רבי משה שמואל שפירא זצ"ל סיפר, בפטרבורג התגורר יהודי מפורסם עשיר גדול בשם הברון גינצבורג, ירא שמים אערליכער איד.

בבית הכנסת הראשי של העיר, היתה לו 'חזקה' מידי שנה לקנות את פתיחת הארון בכל נדרי. אז היתה נערכת מכירה. הוא לא נתן שאי מי יקנה, וככל שהגביהו סכומי הכסף, הוא הגביה יותר את המחיר, וזכה בפתיחת הארון.

באחד מימי כיפור התארח בפטרבורג עשיר גדול, ועם הארץ גדול.

מי לא בא לנעילה לבית הכנסת (הרי אומרים בנעילה 'אתה נותן יד לפושעים', נותנים להם 'שלוש עליכם' כיון שכל השנה לא רואים אותם)... וכיון שהכל באים, גם העשיר הזה בא. לא לבדו אלא עם השליש משמשו, שגם היה בור ועם הארץ מופלג. והנה הוא נוכח כי מוכרים פתיחת הארון, וכי הברון גינצבורג עומד על המקח, מגביה ומגביה עוד, "כך?" חשב לעצמו "גם אני עשיר", ומיד הצטרף למכירה והגביה יותר. גינצבורג ראה עם מי יש לו עסק, וכי הוא עשיר לא פחות ממנו, נעשה לו קשה "אבל חלילה לוותר, זה ביזוי התורה שביום הכיפורים הוא יקבל פתיחת הארון" לכן התאמץ והעלה עוד, אך גם ההוא לא שקט על שמריו והסכומים הרקיעו, עד שגינצבורג ראה כי לא שייך יותר, אין לו ברירה ונכנע. אותו עם הארץ, העשיר הגדול זכה בפתיחת הארון. היה רעש גדול, על כי שנים רבות לא היתה הכנסה

אמר המגיד רבי שלום שבדרון זצ"ל משל ונמשל. שר' בנימין הצדיק מראדין (שהיה מקובל מאד על החפץ חיים) היה אומר במוצאי יוה"כ משל אשר ממנו נוכל ללמוד את דרכו של היצר הרע וכך אמר: משל לשתי עיירות של יהודים שהיו בשני צידי הגבול שבין פולין ורוסיה, ביניהם הפרידו כמה קילומטרים, והנה קבצן אחד רצה להבריש סחורה מצד אחד של הגבול אל הצד השני ולהרוויח כמה פרוטות, בלילה לקח חבילה גדולה על כתפיו, והחל צועד לעבר צידו השני של הגבול, עוד הוא הולך לאיטו בקומה כפופה תחת עול משאו, רואה הוא לפתע לפניו שוטר, כמובן שהקבצן נבהל ופחד מאד, השליך החבילה מיד מעל כתפיו, והמתין לתוצאות, אבל לרוב פליאתו, השוטר מביט עליו ורואה אותו ואינו אומר כלום, עברה דקה, שתיים ושלוש, ומשראה הוא שאין השוטר עושה מאומה, ניגש בפסיעות מהוססות אל החבילה לקח אותה על כתפו והמשיך אט אט בדרכו, והשוטר עדיין מביט עליו, מה חושב הקבצן בלבד? כנראה גולם הוא, מה איכפת, לי אם אינו אומר כלום אמשיך בדרכי, לבסוף כשכבר הגיע ממש לגבול והנה עוד כמה פסיעות והוא בעבר השני, נגש אליו השוטר וצעק מה יש לך בחבילה? הקבצן התחיל לגמגם כמובן, והשוטר שהבין מיד במה מדובר, נפנף לו בחרבו והורה לו לחזור מיד למקומו, אמר לו היהודי: רשע מרושע שכמוך הלא ראית אותי מיד בהתחלה, וגם הלכת אחרי כל הדרך, מדוע שתקת? למה לא החזרת אותי כשהייתי עדיין בתחילת דרכי? אלא מאי, רצית להכעיסני, לשבור אותי בגופי ובנפשי מפחד, ומכובד המשא שעל כתפי, וכעת אתה מחזירני שוב לסחוב את המשא הגדול הזה ולחנים. כך סיים ר' בנימין: חז"ל אומרים (קידושין ל') קשה יצה"ר שיוצרו קראו רע, ולמה נקרא רע? הלא הוא מקיים שליחותו, אלא שמניח הוא לנו כל ימי האלול לעבוד את השי"ת ואפי' לו לעשות מעט תשובה, ואף בעשרת ימי תשובה ויום הכפורים עודנו שותק, ואז הוא מחכה לנו ממש במוצאי יוה"כ תיכף בכוס הקפה הראשונה, כשעדיין הרעב מכה בנו, ומתחיל מיד להלחם בנו ולהחזירנו אחור, לא לברך בכוונה, לחטוף את האוכל ברעבתנות, כך הוא מחזיר אותנו בחזרה אל המקום בו היינו קודם. לא ניכנע ובע"ה נתגבר עליו

(הגר"ש שבדרון זצוק"ל)

החטא של מוצאי יום כיפור

הרה"ק בעל חידושי הרי"מ מגור זי"ע היה מבאר את מה שאומרים תיכף במוצאי יום כיפור סלח לנו אבינו כי חטאנו, הלא כבר נתכפרו על עוונותיהם של ישראל ביום הקדוש, ובעוד הם מצויים בבית הכנסת מתי יכלו לחטוא. אלא שעיקר העבודה היא עצם האמונה שיום כיפור מכפר, ובאם חלילה יש לאדם איזה ספק אם נתכפרו עוונותיו, הרי זה חטא. ועל זה אנו מתפללים שישלח לנו על החטא הזה, שמא חסרה לנו האמונה שלימה שיום כיפור מכפר.

(שרפי קודש שיח)

כזו לבית הכנסת וצרכי הציבור.

כמובן עשו לו מי שבירך נאה. ככלות הכל, הציבור המתין כי העשיר האורח ייגש לארון הקודש לפתיחה. והוא? עומד על עומדו, ללא תזוזה, כמו דחליל... כיון שכך, הגבאי התקרב אליו בדרך ארץ: "כבודו מכובד בפתיחת הארון" אמר. הוא הביט עליו בחזרה כתרנגול בבני אדם כי לא ידע מה עליו לעשות.

הוא שאל את השליש בלחש: "מה זה פתיחת הארון?" אך גם הוא פכר את ידיו כמי שאומר: אין לי מושג - איך ווייס נישט וואס איז'.

הגבאי נוכח כי עדיין לא זז, ניגש אליו בשנית: הציבור ממתי, הרי אתה מכובד בפתיחת הארון'.

"מה זה?" שאל העשיר.

"מה פירוש מה זה פתיחת הארון?" תמה הגבאי. "אני מבקש אותך, אל תדבר אלי במילים מפולפלות. תאמר לי ברור מה עלי לעשות, וכי אינך יכול לדבר ברור?" זעם.

רק אז הבין הגבאי את המתרחש והסביר: "פשוט מאוד, תיגש שם לארון הקדש, תפתח את הארון, תוציא ספר תורה ותיתן את זה לרב, וספר תורה שני תוציא ותיתן לאב"ד, זה הכל".

"בסדר. כעת אני מבין מה שאתה רוצה ממני" עד כאן. אחרי כל נדרי ומעריב, הלכו הביתה, פנה השליש לאדונו העשיר: "תגיד לי, השקעת כזה סכום ענק, ואינך יודע אפילו מה קנית? כיצד אתה קונה בסכום כזה בלי לדעת?" "מה אתה לא מבין" הסביר העשיר, "באמת לא ידעת, אבל אני מכיר את גינצבורג הזה, כי הינו סוחר גדול, וכי הוא יודע היכן כדאי להשקיע, ממילא, סחורה שטובה בשבילו גם בשבילי היא מעולה..."

מורי ורבותי, כלפי מה דברים אמורים: אם אצל הגאון זו תשובה, אצלנו זו גם תשובה "רסן פיו ותאוותיו! וזו התשובה! ובזה יכופר לו כל עון" גיוואלד! "וניצל משאול תחתית".

ודווקא כאשר קשה והנסיון גדול. זוכים.

מספר רבי ראובן קרלנשטיין, אני רוצה לספר לכם וזה לא משל, אלא מעשה שהיה! תשמעו.

לפני כמה שנים נסעתי עם יהודי נהג רכב, לשיעור. באמצע הדרך החל לדבר דיבורים עד כי ממש השתוממתי. הוא סיפר, כי הוא וחבריו עורכים גלגולי שלג ותעניות בצוותא, שלוש ימים רצופים, החבורה עושה את מעשיה ע"פ הכוונה

של רב (שכבר לא בחיים) "אבל היכן יש לך שלג בהיום בארץ ישראל?" תמהתי.

"מה אתה מדבר, בחרמון יש שלג, אנו נוסעים לחרמון, כדי לסבול ולהתייגר בגלגולי שלג".

"ומה אתם עושים שם?"

"אנו שוכבים על השלג, ואלו ייסורים גדולים, וגם סיכון, אחד מהחבורה שלא שמע לרופא, וערך גלגולי שלג, סיכן את בריאותו וחלה מאד" אח"כ הסביר לי כי המעשים שלהם לא פשוטים בכלל, כי כתוב בספרים כי אם עושים תעניות, שלושה ימים רצופים ביחד עם גלגולי שלג זה כנגד כמה מאות תעניות, וגם את זה אנו עושים וכו' נורא נוראות.

הבטתי עליו וממש תפסה אותי חלישות הדעת, אלו מושגים אני שומע, לימים ביררתי ובאמת שמעתי כי דבריו היו אמת, כי אכן כך עשתה חבורה זו.

אנו ממשיכים הלאה לנסוע, ואני מתעניין: "מה מלאכתך?" "אני רופא שיניים, אבל לא סתם רופא העוקר שן או טיפול שורש וכדו', אני מטפל דוקא במקרים מסובכים ריקבון של כמה שיניים ביחד", וכאן העיניים שלו התחילו לזהור כמו השמש: "אתה יודע!" אמר בהתרגשות שלא הכרתי בתחילת הנסיעה "רופאי שיניים עושים הרבה כסף! המון כסף!" כל כולו הבהיק משמחה: כסף! כסף! כסף! וסיפר כי "בשבוע שעבר טיפלתי באשה מבני ברק, וציין לי את השם, שאגב ידוע לי כי הם לא עשירים בכלל, טיפלתי בה כמה שעות, ו... שנים עשר אלף שקל! בשני לילות בלבד, כסף רב! ובתחילת השבוע היה עוד מישהו: שבעת אלפים שקלים חדשים! הבנת כבוד הרב?"

חשבתי לעצמי מה הולך כאן, רבונו של עולם, תעניות וגלגולי שלג, אך תאות הממון במלא תוקפה, מדוע לקחת כל כך הרבה כסף? מדוע הנך עושה לאחרים גלגולי שלג... ההוא, יהודי נעבאך, שאין לו פרנסה, והרווח שלך הוא פי מאה ממה שאתה מוציא זמן וכסף לך, מדוע לקחת כל כך הרבה כסף, אבל מה שייך בכלל לשאול מדוע לקח סכומי עתק - הלא זה כסף! וכי כל כך פשוט להרוויח כסף? "הרבה כסף! המון!"

על כך בא הגר"א וקורא לנו: רסן פיו ותאוותו, זה יותר מכל תעניות וסיגופים שבעולם. אם זו התאוה שלך, אותה תרסן אותה תכניע!

(להגיד - ימים נוראים)

גליון זה מוקדש לע"נ הצדקנית נינה מרטין בת מישלין ע"ה | ולע"נ ר' יצחק ב"ר גרשון ז"ל | ולע"נ ר' נח יצחק הלוי ב"ר משה יעקב ז"ל | ולע"נ הרב יהודה אריה בן רפאל אלתר ז"ל | ולהצלחת ר' אלחנן שמואל בן ר' נח יצחק ומשפחתו

כל המעוניין לקבל מנוי שבועי דרך פקס או מייל נא לשלוח מייל ל GISHMAKEVORT@GMAIL.COM או ישלח בקשה לת.ד. 18303 מיקוד 91182 ירושלים או להשאיר הודעה בתא הקולי שמספרו 151527131458 בצירוף שם כתובת ומספר טלפון ובל"ג נטפל בבקשתכם וכן כל המעוניין להקדיש העלון לעלוי נשמת או לרפואת וכו' מתבקש לשלוח למייל הנ"ל או להשאיר הודעה בתא הקולי הנ"ל.